

Försäkringsjuridiska Föreningens publikation nr 21

Thomas Wilhelmsson

**Om reassuradörs
ersättningsskyldighet
vid skadeåterförsäkring**

Denna digitala version av verket är nedladdad från juridikbok.se.

Den licens som tillämpas för de verk som finns på juridikbok.se är **Creative Commons CC BY-NC 4.0**. Licensvillkoren måste följas i sin helhet och dessa finner du här <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.sv>

Sammanfattningsvis innebär licensen följande:

Tillstånd för användaren att:

- Kopiera och vidare distribuera materialet oavsett medium eller format
- Bearbeta och bygga vidare på materialet

Villkoren för tillståndet är:

- Att användaren ger ett korrekt erkännande, anger en hyperlänk till licensen och anger om bearbetningar är gjorda av verket. Detta ska göras enligt god sed.
- Att användaren inte använder materialet för kommersiella ändamål.
- Att användaren inte tillämpar rättsliga begränsningar eller teknik som begränsar andras rätt att göra något som licensen tillåter.

Se även information på

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.sv>

Försäkringsjuridiska Föreningens publikation nr 21

Thomas Wilhelmsson

Om reassuradörs ersättningsskyldighet vid skadeåterförsäkring

© Försäkringsjuridiska Föreningen

106 26 Stockholm

LiberTryck Stockholm 1976

Företal

Försäkringsjuridiska Föreningens styrelse har härmed glädjen framlägga en uppsats av juris licentiaten Thomas Wilhelmsson, Helsingfors, rörande "Reassuradörs ersättningsskyldighet vid skadeåterförsäkring".

Författaren är verksam vid Institutet för Privaträtt vid Helsingfors Universitet. Uppsatsen har emellertid i huvudsakliga delar tillkommit då författaren år 1973 studerade vid Rättsvetenskapliga Institutionen vid Göteborgs Universitet under ledning av professor Kurt Grönfors.

Såväl Birger Ekebergs fond som Tore Alméns minnesfond har välvilligt lämnat ekonomiska bidrag till tryckningskostnaderna. För detta uttalar styrelsen sin stora tacksamhet.

Stockholm i oktober 1975

Styrelsen för Försäkringsjuridiska Föreningen

Innehållsförteckning

Företal 3

I Inledning 7

§ 1 Bakgrund: de stora riskerna 7

§ 2 Frågeställning och begränsningar 8

- 1 Frågeställningen 8
- 2 Begränsning av ämnet 9
- 3 Plan för framställningen 10

§ 3 Riskspridning genom flera försäkringsgivare 11

- 1 Inledning 11
- 2 Automatisk riskspridning 11
 - a *Differentiering på försäkringshavarsidan* 11
 - b *Samma försäkringshavare* 13
- 3 Samverkan mellan försäkringsgivare 13
 - a *Medförsäkring* 14
 - b *Pooling* 15
- 4 Sammanfattning 16

§ 4 Återförsäkring 16

- 1 Terminologi 16
- 2 Återförsäkringsformer 17
 - a *Fakultativ återförsäkring* 17
 - b *Obligatorisk återförsäkring* 18
 - c *Återförsäkring av viss fara* 20
 - d *Reassuransformernas användningsområde* 21
- 3 Reassuransmarknaden 21
 - a *Reassuransen i Finland* 21
 - b *Internationell inriktning* 23
 - c *Marknadsparter* 23

II Materialet 25

§ 5 Det juridiska materialet 25

- 1 Reassuransavtalet 25
- 2 Lagstiftning 26
- 3 Skiljedomsklausulen 29

§ 6 Internationellt material 32

III Av vem kan försäkringshavaren kräva ersättning? 34

§ 7 Inledning 34

§ 8 Försäkringshavarens krav mot reassuradören 34

IV Avräkning och kontroll 37

§ 9 Avräkningen

1 Borderåer och kvartalsredovisning 37

2 Kassaskador 39

3 Errors and omissions

§ 10 Kontrollrättigheterna 41

V Reassuradörens följeplikt vid skaderegleringen 44

§ 11 Utgångspunkten: reassurans på originalvillkor 44

1 "Subject to original conditions" 44

2 Begränsningar i reassuransavtalet 44

3 Exkurs: en tilldragelse vid excess of loss-reassurans 46

§ 12 Följeplikten beträffande försäkringsersättningen 47

1 Inledning 47

2 Argumenten för en följeplikt vid skaderegleringen 47

3 Reassuranskontraktens bestämmelser 51

a Uttryckliga följepliktsklausuler 51

b Följepliktsklausul saknas 52

c Claims co-operation 53

4 Aktsamhetsplikten 55

5 Cedentens goda tro beträffande ersättningsskyldigheten 56

6 Kulansersättningar 58

7 Förlikningar 62

8 Rättsliga avgöranden

§ 13 Ersättning för totalförlust 64

§ 14 Kostnader 67

1 Försäkringshavarens kostnader 67

2 Cedentens kostnader för skaderegleringen 68

a Huvudregeln 68

b Undantag vid excess of loss-återförsäkring 69

c Externa kostnader 71

d Ersättning utöver försäkringsbeloppet 72

3 Räntor på försäkringsersättningen 72

§ 15 Regressrätt 73

- 1 Kontraktsbestämmelser 73
- 2 Vem utövar regressen? 74
- 3 Fördelning av regressersättningar 74
- 4 Kostnader för regress 75
- 5 Skyldighet att utöva regress 76
- 6 Andra intäkter 77

VI Några specialproblem 78

§ 16 Reassuradörens ersättningsskyldighet vid cedentens konkurs 78

- 1 Inledning 78
- 2 Betalningsförutsättningen 78
- 3 Konkursproblemet 80

§ 17 Förskottsutbetalningar och depoter 81

VII En utvärdering 83

§ 18 Försäkringshavarens ställning 83

- 1 Inledning 83
- 2 Skaderegleringen 84
- 3 Försäkringsgivares konkurs 84

Summary 86

Litteratur 91

I Inledning

§ 1 Bakgrund: de stora riskerna

Försäkringsgivarna möts i våra dagar av allt större risker, för vilka försäkringsskydd önskas.¹ Till stor del utgör detta en följd av den tekniska utvecklingen: riskkoncentrationen ökar genom såväl större enheter som värdefullare detaljer och nya risker tillkommer. Dessutom täcker försäkringsverksamheten allt flera risker, vilket ökar dess utsatthet även för naturkatastrofer av traditionellt snitt.

En mycket stor del av försäkringsgivarnas sammanlagda ersättningar används för att täcka storskadorna. Sålunda var redan i Finlands små förhållanden år 1972 antalet bränder, vid vilka brandförsäkringsersättningarna översteg 100 000 mark, 109 stycken och ersättningarna för dessa (32,91 milj mark) utgjorde 44,2 % av den sammanlagda ersättningssumman för årets 24 412 ersatta krav, *Finlands Officiella Statistik* 1972, XXII A: 78 (cit *Finlands Officiella Statistik*) s 26 f. Även inom transportförsäkringen kan liknande förhållanden iakttas: de sex största haverier, som år 1972 drabbade Finlands handelsflotta, medförde utbetalningar från kaskoförsäkringsgivarna på 12,9 milj mark eller 23,4 % av de samma år erlagda premierna, *Finlands Officiella Statistik* s 34. Naturkatastrofrisken förekommer hos oss närmast inom skogsförsäkringen — skadorna från den största åskstormen sommaren 1972 värderades till 2,5 milj mark, *Finlands Officiella Statistik* s 31 — men även i jättarna på detta område, de amerikanska hurricanerna, tar finska försäkringsgivare del, se *Nordman*, De amerikanska hurricanerna ur finska reassuradörers synpunkt, NFT 1966 s 192 ff.

Beträffande svensk brandförsäkring kan nämnas, att i ersättning för 333 storskador (över 200 000 kr) 1973 utbetalades 239 milj kronor, medan det uppskattade totala ersättningsbeloppet samma år var 408 milj kronor, *Sveriges Officiella Statistik, Enskilda Försäkringsanstalter* 1972 s 80.

Uppenbart är, att ingen försäkringsgivare ensam kan bära de största riskerna på dagens marknad. En fördelning av dessa risker mellan flera försäkringsgivare måste åstadkommas.

1 Se närmare om denna utveckling och orsakerna därtill *Hilding*, Några funderingar kring de allt större riskerna, NFT 1973 s 143 ff. Dagens "catastrophe exposures" behandlas av *Daenzer*, The impact of catastrophes on reinsurance markets, *The Review* 1968 s 114 ff, medan en översikt över försäkrade katastrofer genom tiderna återfinns hos *Ormstad*, Reassuranse i skadeförsäkring. 4 utgave. Oslo 1972 s 74 ff.

Inte blott de största riskerna förutsätter en sådan riskfördelning. Rent generellt kan nämligen konstateras, att ett ojämnt försäkringsbestånd medför större möjligheter för variationer i en försäkringsgivares resultat. Med hänsyn till sin stabilitet måste han därför sträva till ett jämnare bestånd genom att på egen hand behålla endast en del av de större riskerna och fördela resten.

Fördelningen mellan försäkringsgivarna kan ske på olika sätt: försäkringshavaren kan naturligtvis själv försäkra delar av sin risk på olika håll och därmed åstadkomma den önskade uppdelningen, men i flertalet fall fördelas risken genom samverkan mellan försäkringsgivarna. Föremålet för framställningen, *återförsäkringen*, torde utgöra den allmännaste formen för sådan samverkan.

Nämnas kan i detta sammanhang att tillsynslagstiftningen ofta direkt eller indirekt förpliktar försäkringsgivarna att genom återförsäkring eller annan samverkan tillse, att deras försäkringsbestånd inte blir alltför utsatt för fluktuationsmöjligheterna. I Finland stadgas sålunda i L om försäkringsbolag 30.12.1952/450 § 6:

"Försäkringsbolag bör genom återförsäkring eller på annat sätt ordna sin verksamhet så, att mellan riskutgifternas sannolika fluktuation och verksamhetskapalet uppstår ett förhållande, som tryggar de försäkrade förmånerna."

§ 2 Frågeställning och begränsningar

1 Frågeställningen

Föremålet för framställningen utgör som redan nämnts av problem i anslutning till den viktigaste riskspridningsformen, återförsäkringen. Det problemkomplex som skall behandlas gäller *reassuradörens ersättningsskyldighet* under ett återförsäkringskontrakt: gentemot vem är reassuradören ersättningsskyldig och *vad skall han ersätta?* Framställningen strävar sålunda att ge en bild av *skaderegleringen* då skada inträffat på en reassurerad polis. Hur försiggår regleringen, vilka (rättsliga) problem uppkommer och hur har dessa lösts?

Undersökningen avser reassuradörens ersättningsskyldighet under ett *giltigt* återförsäkringskontrakt. Återförsäkringsavtalet antas sålunda vara i sin ordning i detta avseende och likaledes antas att återförsäkringsavtalet omfattar det direkta försäkringsavtal, som täcker den ifrågavarande skadan. Frågor beträffande exempelvis följderna av brott mot reassuransavtalets löpande bestämmelser och av brott mot upplysningsplikten samt spørsmålet vilka poliser som skall omfattas av ett obligatoriskt reassuransavtal kommer sålunda inte att upptas till behandling.

Ett reassuranskontrakt kan formuleras på otaliga sätt och problemen kan knappast behandlas med anspråk på någon grad av fullständighet. Framställningen riktar sig mot centrala frågeställningar som kan antas vara gemensamma för ett flertal återförsäkringsavtal.

2 Begränsning av ämnet

Framställningen skall begränsas till att omfatta återförsäkring inom *skadeförsäkringen*. Flera skäl talar nämligen för att utesluta personförsäkringen² från framställningen. Bland dessa kan nämnas följande:

- de praktiskt viktiga rättsliga problemen inom denna bransch skiljer sig i hög grad från skadeförsäkringens problematik; särskilt kan framhållas, att skaderegleringen inte medför lika stora problem, då försäkringsfallets inträffande ofta är lätt att konstatera och då försäkringsersättningen i flertalet fall är på förhand fastslagen eller kan bestämmas efter tämligen entydiga kriterier,³
- återförsäkring av liv skiljer sig i vissa avseenden från motsvarande förfarande inom skadeförsäkringen. Bl a medför sparmomentet vid livförsäkringen, att man vid återförsäkring måste beakta premierserverna på annat sätt än inom skadeförsäkringen,⁴
- behovet av återförsäkring är ett annat, då enskilda stora risker är sällsynta — riskanhopningar förekommer dock t ex inom transportväsendet — och verksamheten även i övrigt är mer exakt kalkylerbar,
- rättsfall och annat rättsligt material beträffande återförsäkring inom personförsäkringen förekommer jämförelsevis sparsamt, varför det blir tämligen vanskligt att bedöma i vilken utsträckning regler hämtade från skadeförsäkringens gebit här kan tillämpas.

Uteslutningen av personförsäkringen får inte läsas så, att avsikten är att lämna material från denna försäkringsgren obeaktat i den mån sådant förekommer. Sådant material har givetvis ett betydande argumentvärde även inom skadeförsäkringens ram. Likaledes kan

2 Med personförsäkring avses här de försäkringar som faller under FAL avdelning III: Om livförsäkring och avdelning IV: Om olycksfalls- och sjukförsäkring. Med skadeförsäkring förstås därmed här motsatsen till personförsäkring, jfr *Hellner*, Försäkringsrätt. Andra uppl. Stockholm 1965 s 56. Den del av personförsäkringen som inte utgör summaförsäkring innefattas sålunda inte här i skadeförsäkringen.

3 Så även t ex *Hellner* s 519.

4 Se närmare exempelvis *Schilling*, Portefeuilleristornering ved Genförsäkringskontrakter, NFT 1928 s 540 f.

man anta, att regler som konstaterats förekomma inom skadeförsäkringen ofta gäller även på personsidan. Det bör dock ständigt beaktas, att framställningen endast avser skadeförsäkring och att vid personförsäkring dess avvikande karaktär kan ha gjort andra regler än de presenterade motiverade.

Inom ramen för skadeförsäkringen faller många tämligen olikartade försäkringsgrenar. Skiljaktigheterna mellan brandförsäkring, transportförsäkring och ansvarsförsäkring är självfallet betydande. Trots detta har ytterligare begränsningar av ämnet inte bedömts vara av nöden. Vad beträffar återförsäkringen är nämligen likheterna trots allt mycket stora, vilket kommer att framgå ur framställningen. Den största differensen torde föreligga mellan sjöförsäkring och övrig skadeförsäkring: avtalspraxis har av hävd erhållit vissa särdrag inom den marina återförsäkringen⁵ och normbakgrunden för denna försäkringsgren är i många länder avvikande från det som gäller för övrig försäkring i det man i sjölagstiftningen intagit regler om sjöförsäkring och -återförsäkring.⁶ Då dessa omständigheter inte förorsakar stora differenser vid bedömningen av skaderegleringsproblematiken hindrar de inte att skadeförsäkringen i sin helhet behandlas i denna framställning och skillnaderna endast framhålls i de sammanhang där de förekommer.

I centrum för framställningen står givetvis de från återförsäkringens synpunkt viktigaste skadeförsäkringsgrenarna brandförsäkring och transportförsäkring.⁷

3 Plan för framställningen

Utgående från den ovan utvecklade problemställningen skall framställningen disponeras på följande sätt. I syfte att ge en bakgrund görs först i § 3 ett försök att ställa problematiken i ett större sammanhang. Här uppskisseras i korthet olika former för riskspridning mellan försäkringsgivare och anges återförsäkringens plats i systemet. Härfter (§ 4) ges de allmänna uppgifter om återförsäkring som bedöms väsentliga för den fortsatta framställningen.

5 Inom marin reassurans är det bl a vanligare än inom övrig återförsäkring att kvotreassurera samt att reassurera endast vissa risker såsom totalförlustrisken, se *Golding*, *The law and practice of reinsurance*. Third edition. London 1954 s 139.

6 Se härom nedan § 5.2.

7 Jfr nedan § 4.3.a.

Före behandlingen av huvudproblematiken måste inledningsvis några synpunkter på tillgängligt material och dess användning anföras (avsnitt II). Orsaken härtill står främst att söka i vissa skiljedoms klausuler i återförsäkringskontrakten, vilka medför att argumenteringen här kommer att något avvika från det normala i en juridisk framställning. Dispositionen följer härefter skaderegleringens gång: först undersöks frågan mot vem försäkringshavaren kan vända sig vid inträffat försäkringsfall (avsnitt III), härefter redogörs för de olika sätten att notifiera återförsäkringsgivaren om skadan och överflytta den reassurerade andelen av skadan på honom (avsnitt IV), varpå det kanske mest centrala spörsmålet, frågan om reassuradörens bundenhet vid företagen skadereglering – följeplikten – upptas till behandling (avsnitt V). I avsnitt VI utreds frågan om tidpunkten för återförsäkringsgivarens betalningsskyldighet och några därmed sammanhängande specialproblem. I det sista avsnittet företas slutligen en utvärdering av de refererade reglerna med hänsyn till försäkringshavarens ställning.

§ 3 Riskspridning genom flera försäkringsgivare

1 Inledning

I ett stort antal situationer kommer flera försäkringsgivare att på ett eller annat sätt bli engagerade i samma försäkringsfall. I synnerhet vad beträffar större skador torde det vara ovanligt, att endast en försäkringsgivare är inblandad. Någon form av riskspridning mellan flera försäkringsgivare föreligger sålunda ofta. Riskspridningen kan ha uppkommit så automatiskt eller åstadkommit genom samverkan mellan försäkringsgivarna.

2 Automatisk riskspridning

Flera försäkringsgivare blir automatiskt delaktiga i samma skadereglering i följande situationer:

a Differentiering på försäkringshaversidan

Olika försäkringshavare kan ha intressen i samma risk (riskkomplex) och en riskfördelning kommer sålunda till stånd genom att dessa anlitar olika försäkringsgivare. På ett fartyg kan man särskilja redarens och de olika varuägarnas intressen, i ett lager lagerägarens och varuägarnas intressen osv.

Större helheter än det enskilda fartyget och den enskilda byggnaden kan också beaktas. Flera närliggande byggnader löper

lätt risk att falla offer för samma brand och kan sålunda i detta avseende anses konstituera en risk. Samma gäller exempelvis fartyg och anläggningar i samma hamn och i ännu större skala alla närliggande skogar som kan drabbas av samma skogsbrand eller storm.

Som synes kan man genom att utgå från allt större helheter "konstruera" en stark riskspridning. I regel brukar man dock utgå från den andra ändpunkten: man betraktar den enskilda försäkringshavarens risk som den grundläggande enheten och någon riskspridning föreligger inte. Om försäkringsgivaren är delaktig i flera försäkringar som ansluter sig till varandra så, att vid farans realisering ersättningsskyldighet på basen av två eller flera försäkringar samtidigt kan uppkomma, talar man i stället om en riskanhopning, en *kumul*. Kumulbildning kan anses vara ett av de viktigaste skälen för återförsäkring och annan samverkan i riskspridningssyfte: särskilt mot risken för okända kumuler⁸ kan försäkringsgivare svårtligen skydda sig på annat sätt.

Trots att man tar sin utgångspunkt i den enskilda försäkringshavarens intresse, som kan förena sig med andra till en kumul, kan det vara av vikt att även beakta spegelbilden: riskspridningen. Särskilt i fall av klart avgränsade helheter har synpunkten sitt berättigande: en totalförlust av ett fartyg med last kan ses som en skada automatiskt fördelad över flera intressen.

Riskspridning av det nämnda slaget kan förekomma såväl mellan sakförsäkringsgivare⁹ som mellan ansvarsförsäkringsgivare. Vid konkurrens mellan sak och ansvar är huvudregeln däremot att riskspridning inte kommer till stånd: ansvarsförsäkringsgivaren skall ytterst bära hela skadan.¹⁰ I bl a det fall, att skadevållarens ansvar är begränsat — som exempel kunde nämnas transportöransvaret vid alla vanliga transportmedel — kan dock en spridning ske. Om skada utöver begränsningsbeloppet uppkommer bär sakförsäkringsgivaren den överskjutande delen.

8 En okänd kumul är en kumul, som inte på förhand kan utrönas av försäkringsgivaren, utan framträder först då skadan inträffat. En försäkringsgivare kan exempelvis inte ha klart för sig hur många av hans försäkringshavare som vid varje tidpunkt har varor i samma lager eller skeppar varor på samma köl.

9 Med sakförsäkring avses här all annan skadeförsäkring än ansvarsförsäkring.

10 En förutsättning härför är — i fall sakförsäkringsgivaren först tagits i anspråk — att villkoren för regressrätt i FAL § 25 är uppfyllda. Här torde observeras att stadgandet är dispositivt i Finland och Sverige.

b *Samma försäkringshavare*

Även den enskilda försäkringshavarens risk kan fördelas mellan flera försäkringsgivare. Ett sätt att åstadkomma detta är att fördela risken över flera försäkringsformer: kasko- och kaskointresseförsäkring, brand- och avbrottsförsäkring täcker åtminstone i viss utsträckning samma risk. Om den accessoriska försäkringen tecknas hos annan försäkringsgivare än huvudförsäkringen uppkommer härvid en automatisk riskspridning.

Försäkringshavaren kan även på eget initiativ — eller p g a ett misstag beträffande täckningsområden e dyl — fördela samma risk inom samma försäkringsform på flera försäkringsgivare. Då i regel en fördelning av risken på detta sätt medför att försäkringshavarens premiekostnader stiger,¹¹ torde en medveten fördelning vara ovanlig. Vanligare är däremot att en försäkringshavares intresse dels kommer att täckas av en av honom själv tecknad försäkring och dels någon annans försäkring, varvid en fördelning sker på grundval av reglerna om dubbelförsäkring i FAL §§ 41—44. Inom transportförsäkringen kan nämnas de fall där avsändarens försäkring även täcker mottagarens intresse i godset och denna tecknat en egen försäkring. Ett annat exempel, som ofta anförs,¹² är att en transportförsäkring har utsträckts att gälla även lagring av godset och godset vid lagringen täcks av brandförsäkring, varvid dubbeltäckning för skador inträffade under lagringsperioden uppkommer. Ett annat praktiskt fall är konkurrensen mellan de sakförsäkringar tvätterier och reparationsverkstäder ofta håller sig med och kundens egna försäkringar.¹³

3 Samverkan mellan försäkringsgivare

Riskspridning mellan försäkringsgivare kommer inte endast till stånd på de tillfälliga sätt som ovan beskrivits, utan även och framför allt genom aktiv samverkan mellan försäkringsgivarna. Sådan samverkan förekommer i företrädesvis tre former: återförsäkring samt medförsäkring och pooling. De sistnämnda presenteras här

11 Jfr *Hoppu*, Monivakuutus. Vahinkovakuutusta koskeva tutkimus. Helsinki 1972 (stencil) s 1.

12 *Hoppu* s 2, *Hellner* s 255 f.

13 Många rättsfall av denna typ anförs av *Lyngsø*, Dansk forsikringsret. København 1971 s 152. Här uppstår lätt frågan huruvida depositariens försäkring skall anses vara en sak- eller ansvarsförsäkring och om reglerna om dubbelförsäkring eller om regressrätt mot skadevållare sålunda skall komma till användning, se närmare *Hellner* s 261.

i korthet, medan återförsäkringen något grundligare skall belysas i nästa paragraf.

a Medförsäkring

Med medförsäkring (coassurans)¹⁴ avses nuförtiden i regel fall, där ett antal försäkringsgivare i samverkan sinsemellan fördelat ansvaret gentemot en försäkringshavare. En försäkringsgivare — *huvudassuradören* — tecknar för sin egen och för de andra försäkringsgivarnas — *coassuradörernas* — del hela försäkringen ofta på en gemensam polis. Envar av försäkringsgivarna, såväl huvud- som coassuradörerna ansvarar endast för den andel av risken de tecknat och de ansvarar direkt gentemot försäkringshavaren. Ofta¹⁵ utses en huvudassuradör även för skaderegleringen med befogenhet att utbetala ersättningen och att i varierande utsträckning binda coassuradörerna vid sina avgöranden i fråga om regleringen.¹⁶

En risk kan uppdelas mellan flera försäkringsgivare även genom mäklare, vilket fall intar en mellanställning mellan de nu refererade situationerna och de ovannämnda fallen av fördelning genom försäkringshavaren. Riskspridning genom mäklare förekommer exempelvis i de tyska hansastäderna, se *Ritter—Abraham* s 27, och framför allt på den engelska marknaden, särskilt vid Lloyd's. Se härom t ex *Golding—King-Page*, Lloyd's. New York—Toronto—London 1952 och *Ivamy*, General Principles of Insurance Law. Second Edition. London 1970 s 503 ff.

Coassurans används i varierande omfattning. Särskilt brukar denna riskspridningsform komma i fråga vid större risker, som inte kan passas i försäkringsgivarens reguljära återförsäkringsarrangemang.¹⁷

Enligt uppgift från försäkringsgivarhåll fördelas kaskoförsäkringar i Norden ofta genom coassurans utom i Sverige, där reassuransavtäckning utgör regeln.

14 Se närmare härom *Ormstad* s 55 ff, Reinsurance problems in developing countries. Study by the UNCTAD secretariat. TD/B/C. 3/106/Rev. 1. New York 1973 s 30 f och för tysk del *Ritter-Abraham*, Das Recht der Seeversicherung I. 2 Auflage. Hamburg 1967 s 26 ff.

15 *Ormstad* s 58 uppger, att detta är fallet särskilt inom sjöförsäkringen.

16 En huvudassuradör kan utses trots att egentlig coassurans inte föreligger — fördelningen har inte uppkommit genom samverkan mellan försäkringsgivare — jfr *Wikborg*, Hovedassurandørens retslige stilling, ND 1927 s 196. Ibland kan även exempelvis en kaskointresseförsäkringsgivare förbinda sig att iaktta kaskoförsäkringsgivarens reglering, utan att något förhållande mellan försäkringsgivarna föreligger, se *Ritter-Abraham* s 30 f och där nämnda rättsfall.

17 *Pentikäinen*, Vakuutusoppi. 5. painos. Helsinki 1970 s 115. Se även *Ormstad* s 57.

b Pooling

En försäkringspool är ett arrangemang, vid vilket ett antal försäkringsbolag, *poolmedlemmarna*, för samman samtliga av dem tecknade risker av ett visst slag, varefter riskerna uppdelas mellan medlemmarna i ett bestämt förhållande.¹⁸ Verksamheten administreras i regel av en *poolcentral*, som mottar de tecknade riskerna och fördelar dem mellan medlemmarna samt sköter poolens gemensamma återförsäkringsavtäckning.

Pooling fungerar med hänsyn till försäkringshavaren på samma sätt som återförsäkring:¹⁹ försäkringen tecknas i sin helhet av en försäkringsgivare²⁰, den tecknande försäkringsgivaren, varefter risken överförs till poolen²¹, dvs de ansvarsbärande försäkringsgivarna. I regel fungerar poolmedlemmarna både som tecknande och ansvarsbärande medlemmar, men det förekommer pooler, där vissa medlemmar innehar endast den ena av de nämnda funktionerna. Inträffade skador regleras normalt av den tecknande försäkringsgivaren.

Pooling används vanligen för att avtäcka de exceptionellt stora riskerna och andra risker som medför stora katastrofmöjligheter.

18 Se närmare om pooling t ex *Fehlmann*, Der Versicherungspool. Eine Studie über dessen Wesen, Funktionen und Rechtsnatur auf der Grundlage des schweizerischen Rechts. Diss. Zürich 1948, *Hagan*, Yhtä ja toista "pooleista", SVLY XI (1949) s 156 ff, *Haugh*, Insurance Pools i *Long-Gregg* (ed), Property and Liability Insurance Handbook. Homewood, Illinois 1965 s 969 ff, *Grupe*, Das Wesen und die Rechtsnatur der Versicherungs-Pool-Verträge. Diss. Erlangen 1934, *Kalderén*, Om återförsäkring i skadeförsäkring. Stockholm 1938 s 72 f, *Lurie*, Begriff, Wesen und Rechtsnatur des Versicherungspools. Diss. Hamburg 1934, *Kubli*, Luftfahrtversicherung unter besonderer Berücksichtigung der Luftpools. Diss. Zürich 1952 s 115 ff, *Ormstad* s 43 ff, *Sändig*, Der Versicherungspool. Sein Wesen und seine wirtschaftliche Bedeutung. Diss. Leipzig 1927 och UNCTAD s 32 ff.

19 Härmed avses inte något ställningstagande till den skäligen ointressanta frågan, huruvida poolingens skall anses utgöra en form av återförsäkring eller ej. Spörsmålet är tämligen flitigt behandlat särskilt i tidigare tyskspråkig litteratur, se exempelvis *Sändig* s 15, *Lurie* s 33, *Fehlmann* s 69 och *Kubli* s 121, vilka anser poolen vara en i förhållande till återförsäkringen självständig form av riskspridning, medan motsatt uppfattning företräds av bl a *Grupe* s 22.

20 Ibland tecknar även centralen direkt försäkringar för poolens räkning, se t ex *Grupe* s 13.

21 Det förekommer även skadepooler, där inga enskilda risker och premier överförs utan endast skador fördelas mellan poolmedlemmarna, se t ex *Hagan* s 157.

Om riskbeståndet är mycket litet, så att möjligheterna att bygga upp ett utjämnat försäkringsbestånd är små, är poolingen likaledes ett lämpligt sätt att åstadkomma en större utjämning. Nya risker med okänt skadeförlopp poolas ofta.²²

Inte endast direkt tecknade risker utan även risker övertagna genom reassurans kan poolas. Pooling förekommer såväl på det rent nationella planet som på internationell nivå. De internationella poolerna är dock i regel regionalt begränsade. Bland de pooler i vilka finska försäkringsgivare är delaktiga är måhända den viktigaste den Nordiska Poolen för Luftfartsförsäkring. Genom denna pool fördelas lufterisker från deltagande försäkringsgivare i hela Norden genom förmedling av de nationella poolerna.²³

4 Sammanfattning

Då man till den föregående skissen lägger återförsäkringen är bilden av riskspridningen mellan flera försäkringsgivare fullbordad. Härvid torde förmärkas, att de medvetna samverkansformerna, häribland särskilt återförsäkringen, är av speciell betydelse för fördelningen av de stora riskerna, medan den automatiska spridningen är av mera tillfällig karaktär.

Att observera är, att framställningen ovan inte förmår eller ens strävar till att ge en helhetsbild av spridningen av de enskilda riskerna. I praktiken fördelar sig nämligen dessa genom ett så komplicerat nät av återförsäkringar, retrocessioner (vidare återförsäkringar), co-assuranser och pooler, att bilden skulle bli helt oöverskådlig. I verkligheten är det också av denna anledning tämligen omöjligt att spåra fördelningen av en större skada mellan olika försäkringsgivare världen över.²⁴

§ 4 Återförsäkring

1 Terminologi

Med *återförsäkring* eller *reassurans* avses överföring av en risk eller en del av en risk från en försäkringsgivare till en annan, vilken sker

22 Poolens användningsområden uppräknas på liknande sätt i UNCTAD s 32.

23 Luftförsäkringen är även i ett internationellt perspektiv ett område där pooling förekommer mycket ofta, se *Kubli* s 130 f.

24 Detta framhålls av *Froehlich*, Some thoughts on treaty reinsurance, CIIJournal 1959 s 27.

internt, dvs den förstnämnda försäkringsgivaren bibehåller sitt fulla ansvar gentemot försäkringshavaren och någon yttre ansvarsuppdelning som vid coassurans sker inte. För överföringen av risken medelst ett reassuransavtal används i regel termen *cession*. Härmed avses givetvis ingen cession i obligationsrättslig mening, men termen har trots detta använts, då den är allmänt brukad inom försäkringsvärlden.

Den försäkringsgivare, som avger återförsäkringen, *cederar* risken, betecknas i enlighet härmed med termen *cedent*. Med hänsyn till hans förhållande till försäkringshavaren kan även uttrycket direkt tecknande försäkringsgivare användas. Hans motpart i reassuransförhållandet, den som övertar reassuransen, benämnes självfallet *återförsäkringsgivare* eller *reassuradör*.

Med *retrocession* avses slutligen reassurans av reassurans, dvs reassuradören cederar vidare (delar av) mottagna risker till en annan försäkringsgivare. Den cederande reassuradören benämnes *retrocedent* och den mottagande parten *retrocessionär*.

2 Återförsäkringsformer^{2 5}

a Fakultativ återförsäkring

Den ursprungliga formen för återförsäkring är den fakultativa återförsäkringen. Denna reassuransform innebär att riskerna cederas

25 Översikter över reassuransformerna återfinns hos *Correll*, Das Rückversicherungsverhältnis als Dauerschuldverhältnis. Diss. Heidelberg 1936 s 5 ff, *Braddock*, Reinsurance i *Long-Gregg* s 956 ff, *Dover*, A Handbook to Marine Insurance. Seventh edition. London 1970 s 490 ff, *Golding* s 22 ff, *Ormstad* s 14 ff, *Kalderén* s 10 ff, *Pentikäinen* s 107 ff, *Prölss*, Versicherungsvertragsgesetz. 16 Auflage. München und Berlin 1967 (cit VVG) s 939 f, *Ritter-Abraham* s 132 ff, *Roelli-Jaeger*, Kommentar zum Schweizerischen Bundesgesetz über den Versicherungsvertrag vom 2 April 1908. Dritter Band. Bern 1933 s 508 ff, *Rodda*, Inland Marine and Transportation Insurance. Second Edition. Englewood Cliffs, N J 1958 s 463 ff, UNCTAD s 9 ff, *Werner*, Fundamentals of Reinsurance. New York 1964 s 27 ff, *Winter*, Marine Insurance. Its Principles and Practice. Third Edition. New York—Toronto—London 1952 s 354 ff, *Wörner*, Der Rückversicherungsvertrag. Diss. Leipzig 1935 s 3 ff, *Garobbio*, Über die Rückversicherung nach schweizerischem Recht. Diss. Bern 1926 s 9 ff, *Cruciger*, Die Praxis der Rückversicherung. München 1926 s 75 ff, *Herrmannsdorfer*, Wesen und Behandlung der Rückversicherung. Zweite erweiterte Auflage. München 1924 s 1 ff, *Adel Salah El Din*, Aviation Insurance Practice, Law and Reinsurance. London (ej årtal) s 331 ff, *Broseta Pont*, El Contrato de Reaseguro. Madrid 1961 s 13 ff, 151 ff och *Thompson* Reinsurance. Third edition. Philadelphia 1951 s 40 ff.

var för sig, dvs cedenten reassurerar särskilt för varje tillfälle de risker eller delar av risker han inte själv önskar bära. Cedenten har ingen skyldighet att reassurera och reassuradören behöver inte överta en erbjuden risk. Om reassuradören accepterar risken uppkommer inget annat rättsförhållande mellan parterna än det som avser den cederade risken.

Vid fakultativ reassurans fördelas risken i regel proportionellt, dvs reassuradören övertar en del av risken mot motsvarande andel av premien — minskad med provision o dyl — och ersätter då försäkringsfallet inträffar samma andel av skadan. Non-proportionell fakultativ återförsäkring torde förekomma i liten utsträckning.²⁶

Ibland förekommer en mellanform av fakultativ och obligatorisk återförsäkring, nämligen ett s k *extra cover* eller *open cover*. Detta är ett ramavtal, som innebär att reassuradören under i avtalet fastslagna betingelser är pliktig att överta fakultativ reassurans som cedenten vill avge. Bindningen är alltså ensidig: cedenten är inte förpliktad att avge reassurans utan kan utnyttja coveret när han finner det lämpligt.

b *Obligatorisk återförsäkring*

Då ett system med fakultativa reassuranter skulle bli mycket tungrovt och då fakultativ återförsäkring liksom de ensidiga open covers är svårplacerad på reassuransmarknaden avtäckts det stora flertalet risker nuförtiden genom *obligatorisk återförsäkring*.

Den obligatoriska återförsäkringen — *treaty reinsurance* — baserar sig på ett mellan parterna föreliggande avtal, *treaty*, som omfattar alla försäkringar av avtalat slag som tecknas av cedenten under en viss period. Cedenten är sålunda bunden att cedera den avtalade delen av dessa risker medan reassuradören är skyldig att överta den.

Den obligatoriska återförsäkringen kan i likhet med den fakultativa indelas i *proportionell* och *non-proportionell* reassurans. Huvudformerna av den förstnämnda typen är kvot- och excedentreassuransen, medan skadeexcedent- och årsskadeexcedent-reassuransen representerar det sistnämnda slaget av återförsäkring.

Kvotreassuransen (quota share) är den enklaste formen av proportionell återförsäkring. Cedenten överför här en bestämd andel av varje försäkring, som omfattas av reassuransavtalet, till reassuradören. Reassuradören blir alltså delaktig i samma mån i alla berörda försäkringar oberoende av om de är stora eller små. Premier

26 *Winter* s 362 nämner att vardera metoden förekommer. I regel omnämnes fakultativ återförsäkring endast i den proportionella formen. Se närmare om non-proportionell reassurans nedan p b.

och skadeersättningar fördelas för alla dessa på samma sätt. Detta innebär en allvarlig nackdel för cedenten: en stor del av cessionerna utgörs av sådana små risker som väl skulle rymmas inom cedentens kapacitet, varför hans premieintäkt i onödigt hög grad överlåtes till reassuradören. Kvotreassuransen bidrar inte heller till att balansera cedentens portfölj.

Dessa nackdelar föreligger inte vid den vanligaste återförsäkringsformen, *excedentreassuransen* (excess of line). Vid denna form av återförsäkring avtalas i kontraktet bestämda *maximaler*²⁷ för vad cedenten önskar behålla för egen räkning av varje risk. Risker som understiger maximalerna behåller cedenten i sin helhet själv och endast överskjutande delar övertas av reassuradören. Premierna delas för varje risk i samma förhållande som risken. Förhållandet mellan den del av risken som faller inom cedentens maximaler och den överskjutande delen bestämmer alltså fördelningen av såväl premier som eventuella skadeersättningar. Då reassuradörens delaktighet fastställs särskilt för varje risk blir excedentkontraktet arbetsdrygt, särskilt då även kumulkontroll måste utföras för att maximum skall bli fastställt på ett riktigt sätt.

Små handläggningskostnader karaktäriserar i motsats till ovanstående former den non-proportionella återförsäkringen, där man utgår från skadan och inte från risken såsom vid proportionell reassurans. *Skadeexcedentreassuransen* eller skadeexcessreassuransen (excess of loss) baserar sig härvid på den enskilda skadan. Riskerna uppdelas inte på förhand i något bestämt förhållande, utan reassuransavtalet anger i stället en beloppsmässig gräns för vad cedenten skall presteras vid varje särskild skada. Om skadan inte överskrider denna gräns tas reassuradörens ansvar inte alls i anspråk, medan han står för hela²⁸ den ersättning som överstiger detta belopp. Härvid beaktas i regel inte blott skadan under varje enskild försäkringspolis, utan summan av de skador som härrör från samma skadetillfälle, så att reassuradörens ersättningsskyldighet uppkommer då denna summa överskrider den avtalade gränsen.

Vid *årsskadeexcedentreassuransen* eller överskadeåterförsäkringen (stop loss) bortser man åter helt från de enskilda försäkringarna och fäster avseende endast vid cedentens hela affär inom en bestämd försäkringsgren, så att reassuradören deltar i en viss del av den sammanlagda förlust cedenten lidit under en period, i regel ett år. Man utgår härvid från cedentens premieinkomst under

27 Cedenten ges ofta rätt att inom vissa gränser själv fastställa sina maximaler under kontraktets förlopp.

28 Ofta avtalas dock i preventivt syfte, att cedenten måste stå för en del (t ex 10 %) även av det belopp som överstiger hans egenräkning och skall ersättas under reassuransen, se *Ormstad* s 39, *Kalderén* s 75.

detta år jämförd med hans skadeutbetalningar (loss ratio). Om utbetalningarna överstiger en viss procent av premieintäkten (exempelvis 70 %) ersätter reassuradören den överstigande delen av dessa²⁹, medan han går fri från ersättningsskyldighet, om cedentens årsresultat är normalt och gränsen inte överskrids.

Premien för den non-proportionella återförsäkringen är givetvis inte bunden vid den ursprungliga försäkringens premie utan beräknas särskilt. Svårigheterna att fastställa en riktig nivå är stora och reassuradörerna är därför i regel inte särskilt angelägna att överta sådan återförsäkring. För cedenten erbjuder non-proportionell reassurans många fördelar: reassuranspremierna sjunker, då cedenten själv ersätter alla småskador, och skyddet även mot okända kumuler blir effektivt. Stop loss-kontraktet erbjuder dessutom skydd vid höga frekvenser av småskador under samma tidsperiod.

De uppräknade huvudformerna av återförsäkringen kan kombineras på olika sätt.³⁰ I framställningen bortses dock från kombinationerna, då dessa i regel klart går att återföra på två eller flera av huvudformerna.

c Återförsäkring av viss fara

Hittills har behandlingen utgått från att fördelningen av risker mellan cedent och reassuradör sker på kvantitativ bas. Utöver denna kan emellertid en kvalitativ fördelning ske. Cedenten kan reassurera endast vissa slag av risker under en försäkring och själv behålla resten av försäkringen. Exempelvis kan krigsfaran vid transportförsäkring³¹ reassureras särskilt. Den avgivna delen av försäkringarna kan fördelas med hjälp av de ovan skisserade reassuransformerna, men det förekommer även, att den undantagna risken cederas i sin helhet så att någon kvantitativ fördelning inte alls kommer till stånd: cedenten svarar för sjöfaran och reassuradören för krigsfaran.

Som ett specialfall av den här angivna situationen kan man betrakta reassurans av hela risken. Detta förfarande torde vara sällsynt och begränsa sig till fall av återförsäkring till spekulativ premie³² och återförsäkring av *overdue ships*.³³

29 Även här får cedenten ofta själv stå för t ex 10 % av det överskjutande beloppet, se *Ormstad* s 41, *Kalderén* s 81.

30 Se beträffande sådana kombinationer t ex *Hodge*, Whither Reinsurance? CIIJournal 1948 s 21 ff och *Delaney*, A Look at Umbrella Reinsurance, The Review 1965 s 232 ff.

31 *Roelli-Jaeger* s 509 f. Även brandfaran vid transportförsäkring reassureras ibland särskilt, *Roelli-Jaeger* s 509 f, *Correll* s 7.

32 Se närmare *Ritter-Abraham* s 132.

33 Se närmare *Golding* s 40.

d Reassuransformernas användningsområde

En cedent kombinerar i regel ett flertal reassuranskontrakt för att erhålla möjligast god täckning för sin affär. Avgörandet, vilka kontraktsformer som härvid kommer till användning, är beroende av många faktorer såsom försäkringsgren, omfattningen av cedentens affär, portföljens uppbyggnad, cedentens branschkännedom och villighet att betala för återförsäkring samt det tillgängliga reassuransutbudet, och några exakta riktlinjer för hur en försäkringsgivares reassuransarrangemang ser eller borde se ut kan inte anges.

Bolagen är ofta delaktiga i hundratals obligatoriska kontrakt, vartill ytterligare kan läggas fakultativ reassurans. Det bör kanske här dessutom påpekas, att en *excedent*, en fakultativ reassurans, ett *stop loss*- eller *excess of loss*-arrangemang i regel inte ges åt en enda reassuradör, utan täcks av flera.

Inom olika försäkringsgrenar begagnar man sig av de nämnda reassuransformerna i olika omfattning. Inom brandförsäkringen dominerar sålunda *excedentåterförsäkringen*³⁴ liksom även i flertalet andra sakförsäkringsgrenar. Ett undantag utgör här varutransportförsäkringen, där svårigheter vid beräkningen av kumulrisker m m har medfört, att kvotreassuransen alltjämt innehar en stark ställning.³⁵ *Excess of loss*-kontraktet är som baskontrakt särskilt lämpligt i fall där övre gränsen för försäkringssumman är obestämd eller inte står i proportion till försäkringspremien och används därför företrädesvis bl a inom trafikförsäkringen.³⁶ Retrocession inom alla försäkringsgrenar sker i stor utsträckning genom kvotkontrakt.³⁷

3 Reassuransmarknaden

a Reassuransen i Finland

Här skall i korta drag antydas, vilken roll återförsäkringen spelar inom finsk skadeförsäkring av i dag.

De finska försäkringsgivarna mottog år 1972 sammanlagt

34 UNCTAD s 13.

35 UNCTAD s 13.

36 Pentikäinen s 113, jfr UNCTAD s 13.

37 Jfr Pentikäinen s 114.

513 263 824 mark i reassuranspremier inom skadeförsäkringen,³⁸ vilket utgör nästan exakt en tredjedel av försäkringsgivarnas totala premieinkomst inom skadeförsäkringen under samma år.³⁹ I reassuranspremier avgavs åter 315 988 422 mark.⁴⁰

En mer åskådlig bild av i vilken utsträckning reassurans begagnas inom det finska försäkringsväsendet erhålles om man betraktar förhållandet mellan inkommande premievolymer (i direkt försäkring) och avgiven premievolymer för de finska bolagen år 1972⁴¹:

	<i>Premier vid direkt försäkring i Fin- land mark</i>	<i>Återförsäk- ringspremier åt finska åter- försäkrare mark</i>	<i>Återförsäk- ringspremier åt utländska återförsäkrare mark</i>
Brandförsäkring	141 329 464	30 295 475	36 049 590
Transportförsäkring	147 354 909	28 277 538	71 622 017
Trafikförsäkring	266 872 401	17 747 627	451 534
Bilförsäkring	109 797 607	6 400 319	2 540 484

Ur tabellen framgår, att brand- och transportförsäkringen är de försäkringsgrenar där återförsäkringen har sin kvantitativt största betydelse. Särskilt inom transportförsäkringen används reassurans i stor utsträckning, vilket torde vara ett internationellt fenomen.⁴² Som tabellen anger sker en stor del av återförsäkringsutbytet på den internationella marknaden. Inträffade skador fördelas genom reassurans och retrocessioner över hela världen.⁴³ Sammanlagt

38 Finlands Officiella Statistik s 94. Från Sverige kan följande uppgifter anges (Svensk Försäkrings-Årsbok 1973 s 175 samt 159): I premier för indirekt försäkring (förutom liv-, sjö- samt sjuk- och olycksfallsförsäkring) mottog svenska bolag år 1972 1 066 516 000 kr. Premievolymer för den inkommande transportåterförsäkringen var samma år 297 366 000 kr.

39 1 546 400 403 mark, Finlands Officiella Statistik s 94.

40 Finlands Officiella Statistik s 98. I Sverige avgavs i reassuranspremier år 1972 — liv-, sjö- samt sjuk- och olycksfallsförsäkring inte inräknade — 326 409 000 kr, Svensk Försäkrings-Årsbok s 175.

41 Källa: Finlands Officiella Statistik s 132, 150, 156, 162.

42 I Sverige mottogs vid sjöförsäkring samt land- och lufttransportförsäkring sammanlagt 734 876 000 kr i premier (437 510 000 i direkt försäkring och 297 366 000 i återförsäkring) medan som reassuranspremier avgavs sammanlagt 290 039 000 kr år 1972, se Svensk Försäkrings-Årsbok s 159, 162, 163.

43 Se närmare härom t ex *Ormstad* s 50 ff, *Golding* s 19 ff och *Froehlich* s 27 f.

avgav de finska skadeförsäkringsbolagen⁴⁴ år 1972 162,5 milj mark i reassuranspremier till utlandet, medan den inkommande summan utgjorde 338,8 milj mark.⁴⁵

b Internationell inriktning

Författaren har inte erhållit några exakta uppgifter beträffande inriktningen hos det finska reassuransutbytet med utlandet. Uppenbarligen täcks en del av riskerna inom den nordiska marknaden, vartill man kan anta att de internationella återförsäkringscentra även hos oss spelar en viktig roll. Affären är dock inte begränsad till dessa: typiskt för den internationella återförsäkringen är, att försäkringskapacitet från alla världens hörn utnyttjas vid avtäckningen av större risker.

I europeiskt perspektiv kan den internationella återförsäkringen av i dag sägas ha två poler, den engelska och den kontinentala marknaden.⁴⁶ Den engelska marknaden spelar en ledande roll, i synnerhet vid avtäckningen av de största riskerna och vid reassurans på excess of loss basis. I England är reassuradörerna till största delen direktförsäkringsgivare som även är intresserade i återförsäkring medan de största professionella reassuradörerna får sökas på annat håll, nämligen dels i Västtyskland och Schweiz och dels i USA.⁴⁷

c Marknadsparter

Såsom redan framkommit förekommer två slag av återförsäkringsgivare: dels direktförsäkringsgivare som vid sidan av den direkta försäkringen i varierande omfattning idkar återförsäkring och dels de till antalet färre s k professionella reassuradörerna, som inte är engagerade på den direkta marknaden.

Många direkta försäkringsgivare mottar återförsäkring på grundval av reciprocitet.⁴⁸ Detta innebär att cedenten i utbyte mot

44 Som skadeförsäkringsbolag räknas här alla bolag utom de 10 som endast idkade reassurans av livförsäkring.

45 Finlands Officiella Statistik s 41. Även svensk försäkring idkar ett livligt reassuransutbyte med utlandet, se Sveriges Officiella Statistik. Enskilda försäkringsanstalter 1972 tabell T (s 127): år 1972 mottog svenska riksbolag (utom livförsäkringsbolag) 979 milj kronor i reassuranspremier från utländska bolag, medan man avgav 626 milj kronor.

46 Se t ex *Neave*, Reinsurance today: a general survey, CII Journal 1966 s 48 ff. Ofta uppräknas fem reassuranscentra: London, München, Paris, New York och Zürich, se t ex *Uster*, Swiss reinsurers seek fewer controls, Insurance 2/1974 s 13.

47 Se tabellen hos *Uster* s 13.

48 Se härom närmare *von Veh*, Om affärsutbyte i reassurans, NFT 1956 s 153 ff och UNCTAD s 20 f.

att han cederar en del av sin portfölj till en annan direktförsäkringsgivare av denne erhåller en motsvarande cession. Vardera försäkringsgivaren fungerar sålunda som reassuradör på var sitt kontrakt. På detta sätt kan försäkringsgivarna utöka sin bruttopremieinkomst samt uppnå en vidare spridning på sina risker. — Även retrocessionskontrakt kan givetvis användas vid affärsutbytet.

Vid sidan av de privata försäkringsgivarna förekommer i vissa länder statliga återförsäkringsanstalter med varierande befogenheter.⁴⁹ Delvis p g a dessa men uppenbarligen främst beroende på de direkta försäkringsgivarnas engagemang kan den internationella reassuransmarknaden i dag sägas lida av ett överutbud på återförsäkringskapacitet. Överutbudet har givit cedenterna en dominerande ställning i synnerhet inom den proportionella återförsäkringen, som ju är mer attraktiv för reassuradörerna. Särskilt vid det nämnda slaget av reassurans är det tydligt, att cedenterna i hög grad kan genomdriva sin vilja vid den närmare utformningen av reassuranskontraktens innehåll.⁵⁰

Av ovan anförda orsaker förekommer även en stark premiekonkurrens mellan reassuradörerna, vilken omständighet i samverkan med andra svårigheter — de allt större riskerna, fluktuationerna på valutamarknaden m m⁵¹ — har lett till att reassuransverksamheten under senare år har haft ett tämligen dåligt förlopp⁵² och röster har höjts för en sanering av verksamheten.⁵³

49 Se härom närmare t ex *Neave* s 58 ff.

50 Beträffande en närmare analys av cedenternas dominerande ställning kan hänvisas till *Prölss*, *Ansichten der Rückversicherung. Ausgewählte Vorträge und Aufsätze*. Karlsruhe 1964 (Cit *Ansichten*) s 53 ff. Se även *Froehlich* s 31 ff.

51 *Hasler*, *Internasjonal forsikring og gjenforsikring i går og i dag*, NFT 1966 s 212 uppräknar ett flertal orsaker till försäkringsväsendets svårigheter.

52 *Hasler* s 209.

53 Jfr domedagsprofetierna i *Svensk Sjöfarts Tidning* 8/1974 s 3 under rubriken "Prostitution inom återförsäkringsmarknaden".

II Materialet

§ 5 Det juridiska materialet

1 Reassuransavtalet

Vid bedömningen av en återförsäkringskonflikt utgår man givetvis från lydelsen hos det avtal som slutits i det ifrågavarande fallet. Många av de tvister som kan tänkas uppkomma är sådana som mer eller mindre direkt följer av oenighet beträffande kontraktets tolkning. Detta gäller även den problematik som behandlas i denna uppsats, varför den givna utgångspunkten för varje frågeställning blir: hur regleras spörsmålet i förekommande reassuransavtal? Dock kan framställningen inte stanna vid detta. Riktlinjer för tolkningen av vanliga klausuler och normer för i kontraktet oreglerade frågor skall i mån av möjlighet anges.

De sätt, varpå de uppställda problemen löses i avtalspraxis, är av betydelse även utanför det enskilda avtalets område. I synnerhet i frågor där avtalspraxis förefaller mer enhetlig kan man ibland anta, att de i avtalen uttryckta principerna erhåller en sedvanerättslig genomslagskraft även i situationer där frågan lämnats oreglerad. Att observera är här, att standardiseringsgraden för avtalen inom återförsäkringsbranschen ur såväl nationell som internationell synvinkel är ytterst låg, trots att ett visst arbete för enhetlighet^{5 4} utförts bl a inom Internationaler Transport-Versicherungs Verband. Fastän reassuransavtalen både beträffande formulering och omfattning — ett återförsäkringsavtal kan uppgå till flera tiotal sidor medan andra omfattar endast några rader eller t o m ingås muntligen — uppvisar betydande inbördes olikheter, är de dock till sitt sakliga innehåll tämligen likartade. I fråga om vissa klausuler

54 En översikt över standardiseringsarbetena återfinns hos *Prölss*, *Ansichten* s 90 f, som dock intar en rätt negativ hållning till behovet av en längre gående standardisering i det han framhåller att sådan kan komma i fråga endast beträffande klausuler, som är "neutrala" i förhållandet mellan reassuradör och cedent samt dessutom i regel blott inom enskilda marknader, försäkringsgrenar och reassuransformer, se a a s 98 f.

Se även *The Review* 1968 s 84 ff angående "Cargo treaty wordings" på Londonmarknaden samt Skafors Saerbestemmelse nr 8 angående "fakultativ reassuranse og koassuranse", intagen som bilaga hos *Ormstad*.

Ett förslag till Gjenforsikringsplan gavs av *Brekke*, *Internationale reassuranceregler*, NFT 1924 s 1 ff.

Den nybildade (1969) Reinsurance Offices Association kan även tänkas bidra till enhetlighet på de områden där detta ter sig önskvärt och möjligt.

kan man t o m spåra en tendens till enhetlighet i formuleringen åtminstone inom begränsade områden. Avtalsvillkoren varierar naturligen något beroende på den form av återförsäkring som är i fråga.

2 Lagstiftning

Rättskällan skriven lag är av underordnad betydelse inom återförsäkringsrätten. De nordiska försäkringsavtalslagarna undantar sålunda i § 1 återförsäkring från lagarnas tillämpningsområde.^{5 5} Många utländska försäkringsavtalslagar intar samma ståndpunkt. Här kan nämnas den tyska VVG § 186 samt den schweiziska VVG art 101, som utsäger att för reassuransavtal "gelten ausschliesslich die Bestimmungen des Obligationenrechtes".^{5 6}

Inom den marina återförsäkringen är läget något annorlunda. I länder där man har särskilda regler för sjöförsäkring i form av lagar eller planer har man ofta antagit att även återförsäkringen av de marina riskerna skulle omfattas av dessa normer. I engelsk rätt har sålunda stadgandet i Marine Insurance Act, 1906 sect 9 (1)^{5 7} medfört att återförsäkring av marina risker har ansetts utgöra sjöförsäkring, varför MIA följaktligen tillämpats på sådan återförsäkring.^{5 8} I tysk rätt har åter HGB § 779^{5 9} samt Allgemeine

55 Orsaken härtill ligger i att denna försäkringsform skiljer sig "så väsentligt från övriga arter av försäkring, att det svårligen låter sig göra att giva gemensamma bestämmelser för återförsäkring och annan försäkring", se Förslag till lag om försäkringsavtal m m avgivna av den därför tillsatta kommittén. Helsingfors 1925 s 50, på samma sätt Förslag till lag om försäkringsavtal m m. Stockholm 1925. SOU 1925:21 s 66. Några skyddsbestämmelser till förmån för försäkringshavaren är inte heller av nöden vid återförsäkring, se t ex *Hult*, Föreläsningar över försäkringsavtalslagen. Stockholm 1936 s 19 och *Lyngsø* s 23.

56 En något föråldrad samling av lagstiftning rörande reassuransavtalet i olika länder finner vi hos *de Mori*, Le contrat de réassurance. Rome 1936 s 99 ff.

57 MIA sect 9 (1) lyder: "The insurer under a contract of marine insurance has an insurable interest in his risk, and may re-insure in respect of it."

Regler om återförsäkring ges även i MIA sect 9 (2) och 62 (9).

58 Se *Arnould on The Law of Marine Insurance and Average* I. Fifteenth edition by *Lord Chorley of Kendal* and *C T Bailhache*, London 1961 p 375. Re-insurance Treaties berörs dock inte direkt av MIA, se *Chalmers' Marine Insurance Act, 1906*. Seventh edition by *E R Hardy Ivamy*. London 1971 s 18.

59 HGB § 779 lyder: "Es können insbesondere versichert werden: das Schiff, die Fracht; . . .; die von dem Versicherer übernommene Gefahr (Rückversicherung) . . ." Återförsäkring omnämns även i HGB § 864.

Deutsche Seeversicherungsbedingungen (ADS) § 1.2⁶⁰ lett till samma resultat.⁶¹ Även Dansk Søforsikrings-Konvention innehåller ett motsvarande stadgande,⁶² som dock måhända inte förutsätter någon generell tillämpning av konventionens normer på den marina återförsäkringen.⁶³ Stadgandet i Allmän Svensk Sjöförsäkringsplan 1957 § 72 kan med säkerhet inte heller tas till intäkt för något sådant påstående beträffande svensk rätt.

Även den sovjetiska sjölagen innehåller i art 194 följande bestämmelse: "Any financial interest connected with sea navigation can be covered by marine insurance, as for example . . . the risks taken by an insurer ([known as] re-insurance)". Översättning hos *Szirmai-Korevaar*, The Merchant Shipping Code of the Soviet Union, Leyden 1960. I den sovjetiska doktrinen har *Kejlin* ansett att detta stadgande gör bestämmelserna om sjöförsäkring tillämpliga på återförsäkring, medan *Rajcher* är av motsatt åsikt, se *Wolfgang Andersen*, Das Seerecht der Sowjetunion. Hamburg 1968 s 100.

I tidigare finsk rätt omnämndes återförsäkring uttryckligen i 1873 års sjölag § 172, medan i Sverige omnämnande ingick i 1864 års sjölag § 187 och 1891 års sjölag § 230. I förarbetena till FAL anser dock såväl den finska som den svenska kommittén, att detta inte innebär "att sjölagens övriga bestämmelser om försäkring skola vara tillämpliga å återförsäkring på sjöförsäkringens område", Förslag Helsingfors s 50 och på samma sätt SOU 1925: 21 s 65.

Trots att rättskällorna av lagstiftningskaraktär pro forma är olika för marin och annan återförsäkring, har detta inte lett till större skillnader i rättstillämpningen. Användningen av MIA har dock i

60 ADS § 1.2 utsäger bl a: "Insbesondere können versichert werden: das Schiff; die Güter; . . .; die vom Versicherer übernommene Gefahr (Rückversicherung)."

61 *Ritter-Abraham* s 135, *Prölss*, Beiträge zum Rückversicherungsrecht. Karlsruhe 1965 (Cit Beiträge) s 64 samt *Schlegelberger*, Seeversicherungsrecht. Berlin und Frankfurt a M 1960 s 35.

62 DSK § 3.2: "Forsikres kan navnlig: Skib, Fragt, . . ., og det Ansvar, en Assurandør overtager ved Søforsikring."

63 Så kunde man läsa uttalandet hos *Tybjerg*, Dansk Søforsikrings-Konvention af 2 April 1934. 2 udgave. København 1963 s 17: "Genforsikring af en Søforsikringsrisiko betragtes altsaa ogsaa som Søforsikring . . . Konventionen indeholder dog ingen saerlige Regler om Genforsikring." Jfr *Kofoed-Aagaard-Hansen*, Sø- og anden transportforsikring. Odense 1971 s 22.

engelsk domstolspraxis ofta lett till resultat som kan sägas vara speciella för den marina återförsäkringen.⁶⁴

Lagstiftningen ger som framgått ringa vägledning för en rättslig bedömning av reassuransavtalet. Försäkringsrättens allmänna principer kan dock vara av viss nytta härvidlag. I de svenska förarbetena till FAL utsäges uttryckligen, att "vissa av de bestämmelser, som upptagits i den allmänna avdelningen av förslaget samt i avdelningen om skadeförsäkring äro av beskaffenhet att kunna analogiskt tillämpas å återförsäkring".⁶⁵ Analogier från den allmänna försäkringsrätten förespråkas även i viss utsträckning i tysk rätt⁶⁶ medan engelsk rätt inte är i behov av några analogier, då återförsäkring även av icke-marina risker direkt omfattas av försäkringsrättens regler.⁶⁷

I tidigare tysk doktrin ansågs återförsäkringen ibland utgöra ett *Gesellschaftsvertrag* och kunde därigenom inte betraktas som ren försäkring, se t ex *Ehrenberg*, Das künftige Rückversicherungsrecht. Veröffentlichungen des Deutschen Vereins für Versicherungs-Wissenschaft. Heft XV. Berlin 1908 s 12 ff och *Manzlik*, Die juristische Natur der Rückversicherung. Diss. Leipzig 1911 s 41 ff. Senare ansågs dock reassuransen allmänt utgöra en "äkte försäkring", se *Ritter—Abraham* s 136 ff samt där nämnd rättspraxis och *Steinrisser* s 13. Här kan även hänvisas till *Re National*

64 Som exempel på användningen av MIA vid återförsäkring kan nämnas tillämpningen av sect. 4 i fallet *Re London County Commercial Re-Ins. Office, Ltd.* (1922) 10 Ll.L.Rep. 100,370 samt av sect. 22 (och Stamp Act, 1891) i fallen *Re National Benefit Assurance Co., Ltd.* (1928) 31 Ll.L.Rep. 321, *Re City Equitable Fire Ins. Co., Ltd.* (1930) 36 Ll.L.Rep. 22, *Motor Union Ins. Co. v. Mannheimer Versicherungsgesellschaft* (1933) 43 Ll.L.Rep. 241, *Maritime Ins. Co. v. Assecuranz-Union von 1865* (1935) 52 Ll.L.Rep. 16 och *Re Home and Colonial Ins. Co., Ltd.* [1930] 1 Ch. 102.

65 SOU 1925:21 s 66. Så även *Ignatius*, Vakuutusopimuslaki 12 päivältä toukokuuta 1933 selityksineen. 3 painos av *Antti Kivivuori*. Vammala 1970 s 3.

66 Se t ex *Ritter—Abraham* s 143. *Prölss*, VVG s 939 framhåller, att endast allmänna försäkringsrättsliga grundsatser vore användbara, medan en analog tillämpning av enskilda föreskrifter p g a VVG § 186 inte kunde komma på fråga. I denna uppfattning instämmer för schweizisk rätts del *Steinrisser*, Die Folgepflicht des Rückversicherers. Diss. Bern 1959 s 13 f, *Garobbio* s 7 och *Salzmann*, Der Rückversicherungsvertrag im schweizerischen Privatrecht i Ausblick und Rückblick. Erich R Prölss zum 60 Geburtstag. München 1967 s 278 f. På pragmatiska grunder intar *Ehrenzweig*, Deutsches (Österreichisches) Versicherungsvertragsrecht. Wien 1952 s 5 en liknande ståndpunkt.

67 Se t ex *Preston—Colinvaux*, The Law of Insurance. Second Edition. London 1961 s 182.

Benefit Assurance Co., Ltd. (1928) 31 Ll.L.Rep. 321, där en participation agreement (quota share) inte ansågs vara "in the nature of a partnership agreement" utan utgjorde "a contract for sea insurance". Numera återopas sällan begreppsjuridiska resonemang av detta slag.

Den översikt över lagnormer som i detta avsnitt givits åskådliggör den frihet rättsskipningen på detta område åtnjuter. Det av tyskarna använda uttrycket *freie Rechtsfindung*⁶⁸ ger en god karaktäristik av rättsläget inom återförsäkringen.

3 Skiljedomsklausulen

Reassuransavtal innehåller oftast en skiljedomsklausul, i vilken framhålls, att skiljemännen då de löser en tvist inte är bundna vid lagens bokstav utan bör följa affärsmässiga principer och kutymen inom återförsäkringsbranschen:

"The Court of Arbitration is relieved of all judicial formalities and shall deal with the reference from the point of view of equity and of current practice." (finsk cedent)

"The Arbitrators are not to be bound by any strict rules of law. They shall interpret this Treaty as an honourable engagement rather than as a purely legal contract and they shall be entitled to decide in accordance with what they think is the fair and right thing to be done between the parties." (svensk cedent)

"The Arbitrators or Umpire as the case may be shall not be bound by the strict rules of law or evidence but shall settle any differences referred to them according to an equitable rather than a strictly legal interpretation of the provisions of this agreement." (engelsk cedent)

"The Court of Arbitration should be bound in its findings by equity and business practice rather than by strictly legal aspects." (schweizisk cedent)

"Alle uoverensstemmelser mellom det avgivende og mottagende selskap vedrørende denne overenskomst skal behandles mer i overensstemmelse med god forretningspraksis enn etter strengt formell rett." (Skafórs Saerbestemmelse nr 8. "Fakultativ reassuranse og koassuranse." p 8.241)

"The Arbitrators and Umpire are relieved from all judicial formalities and may abstain from following the strict rules of the law. They shall settle any dispute under this agreement according to an equitable rather than a strictly legal interpretation of its terms and their decision shall be final and not subject to appeal." (Orion-fallet, se nedan)

I det följande skall ges några synpunkter på hur hänvisningen till de affärsmässiga principerna påverkar den rättsliga argumenteringen vid

68 *Ehrenzweig* s 6.

en tvist angående ett reassuransavtal. Att observera är, att den affärsmässiga tillämpningen av reassuranskontraktet utgör en inom detta gebit fast rotad sedvänja,⁶⁹ varför man torde kunna utgå från att en sådan tillämpning avsetts även i de enstaka fall, där skiljedomsklausulen underlåter att uttryckligen hänvisa till "an equitable rather than a strictly legal interpretation".

Det står inte utan vidare klart att avtalsparterna på ovannämnt sätt kan frånta det traditionella juridiska materialet all betydelse vid bedömningen av ett reassuransförhållande. Åtminstone i engelsk domstolspraxis har man intagit en avvisande hållning härtill i *Orion Compania Espanola de Seguros v. Belfort Maatschappij voor Algemene Verzekering* [1962] 2 Lloyd's Rep. 257. I detta fall framhöll nämligen *Megaw, J.* uttryckligen (s 264) att "a question of law, shall remain in all respects and for all purposes a question of law; and it cannot be turned into something other than a question of law by any agreement of the parties in their agreement to arbitrate or otherwise".⁷⁰ Den enda effekt en sådan klausul nämligen kunde tänkas ha "would be that there would be no contract, because the parties did not intend the contract to have legal effect — to affect their legal relations", vilket ju inte är parternas avsikt med ett reassuransavtal.

Hos oss kan man knappast dra samma slutsatser angående skiljedomsklausulens verkan som man gjort i det ovan refererade engelska fallet. Givet är, att en skiljedomstol utan tvekan skulle följa anvisningarna i den sagda klausulen⁷¹ och även i de

69 Jfr särskilt *Brekke*, Forholdet mellem cedent og reassurandør, NFT 1937 s 175 som framhåller, att skiljedomsklausulen och "forretningsmessig skjønn" ger reassuransavtalet dess karaktär. Se även *Østergaard*, I hvilken Udstrækning er Reassurandørerne pligtige til at deltage i det reassurerende Selskabs Tab? NFT 1921 s 224: "I begge Tilfælde (fakultativ och obligatorisk reassurans, förf anm) maa Afgørelse ske efter "Ret og Billighed" som gaar forud for hermed motstridende stramme klausuler ..."

70 Jfr dock domen *Royal Exchange Assurance v. Hullett and others* (1941) 71 Ll.L.Rep. 117 där stor vikt fästes vid skiljedomsklausulens formulering: "The arbitrators and the umpire shall interpret this reinsurance as an honourable engagement ..."

71 Jfr den amerikanska skiljedomen *North British & Mercantile Ins. Co., Ltd. v. Albert Ullmann* 1946 A.M.C. 1622: "In reaching our decision and award in this matter, we have not attempted to determine the strict legal rights of the parties, but have proceeded on the basis of equity and customs of the marine insurance business", samt skiljedomen ASD IV.78 (s 81): "Voldgiftsretten ... finder sig beføjet til at træffe en Afgørelse, der afviger fra, hvad en Anvendelse af den formelle Jura vilde kunne føre til".

undantagsfall där en reassuranstvist kunde tänkas dragen inför de allmänna domstolarna⁷² torde knappast hänvisningen till de affärsmässiga principerna lämnas helt utan beaktande. Snarare skulle man väl även här fästa större vikt än normalt vid branschkutymen, medan traditionellt juridiskt material såsom rättsfall och doktrin skulle skjutas mer i bakgrunden.⁷³

Det sagda medför följande konsekvens för framställningen: branschkutymen och den uppfattning de inom branschen verksamma⁷⁴ har beträffande olika rättsfrågor intar utan tvekan ställningen som ledande argument vid bedömningen av en tvist rörande ett reassuransavtal. Rättsfallsmaterialet måste sålunda spela en sekundär roll och kan främst användas som indikator för hur en tvist kunde komma att lösas vid en allmän domstol om en sådan skulle anlitas. Såväl avtalspraxis som andra uttryck för kutymen torde dock med beaktande av rättsfallsmaterialets ålder även vid en domstolsprocess utgöra de tyngst vägande argumenten.⁷⁵

72 Formuleringen av skiljedomsklausulen (t ex "tvister rörande tolkningen av kontraktet skall . . .") kan ibland leda till att visa typer av reassuranstvisiter kommer att falla inom domstols kompetens, jfr ASD II.312 (ØLD) och ASD IV.126 (skiljedom).

Här torde även observeras, att skiljedom enligt finsk rätt inte torde av domstol kunna ogiltigförklaras p g a att den strider mot gällande dispositiv rätt, se t ex *Tirkkonen*, Vålimiesmenettely. Vammala 1943 s 267 och 277 f. Jfr *Bolding*, Skiljedom. Stockholm 1962 s 49 samt *Hjejle*, Frivillig voldgift. 2 reviderade udgave ved *Bernt Hjejle* og *Jørgen Trolle* under medvirken af *Kristian Frøsig*. København 1973 s 82 ff, 127.

73 Även i kontinental doktrin framhåller man att der Rückversicherungsbrauch ist "die oberste Norm für die Rechtsanwendung im Rückversicherungsrecht überhaupt", se *Steinrisser* s 14 samt *Prölss*, Grundlagen und Grundfragen des Rückversicherungsrechtes. Schriftenreihe des Österreichischen Gesellschaft für Versicherungsfachwissen, NF Heft 1. Wien 1952 s 17, jfr dock *Salzmann* s 283 som hävdar att "die regelmässig in den Schiedsklauseln der Rückversicherungsverträge zu findende Formel, die Schiedsrichter sollten nicht nach strengem Recht, sondern nach den Gesichtspunkten des praktischen Geschäftes entscheiden, wirkt nach schweizerischem Recht als eine clause de style. Es ist ein selbstverständliches Gebot des positiven Rechtes, dass in Streitfall alle tatbeständlichen Merkmale sowie Vertragsabrede und Verkehrssitte (Rückversicherungsbrauch) zu berücksichtigen sind".

74 Ofta utsäger skiljedomsklausulen uttryckligen exempelvis att "the Arbitrators and Umpire shall be principal officials of Fire Insurance or Fire Reinsurance Companies" (svenskt brandreassuranskontrakt), se även *Ormstad* s 32.

75 Detta gäller närmast nordiska domstolar. De anglosaxiska domstolarna torde däremot inte vara beredda att åsidosätta äldre rättspraxis lika lättvindigt, jfr *Orion-fallet* ovan.

Förutom att skiljedomsklausulen nedtrycker rättspraxis till en sekundär plats i rättskällehierarkin, medför den även att domstolspraxis blir tämligen sällsynt. En stark anhopning av fall från tiden efter första världskriget, då marknaden var i gungning, se t ex *Brekke*, NFT 1937 s 166, föreligger internationellt sett men därefter är rättsliga avgöranden fåtaliiga. Skiljedomarna är åter svåråtkomliga — *Hansson*, Om forholdet mellem cedent og reassurandør. Er reformer ønskelig? NFT 1934 s 223 framhåller med rätta, att skiljedomar i reassuransmål borde publiceras i större utsträckning. De förekommer inte heller ofta efter den instabila tiden efter första världskriget. Det är uppenbart, att försäkringsgivarna i görligaste mån söker lösa sina tvister medelst förhandlingar och endast i absoluta undantagsfall går så långt som till skiljedom.

§ 6 Internationellt material

Som en av orsakerna till att man i FAL inte ville inta regler om återförsäkring angavs, att spörsmålen är "av utpräglat internationell karaktär, och då de moderna utländska lagarna om försäkringsavtal icke inlåtit sig på att behandla hithörande ämnen, torde icke heller hos oss tiden kunna anses mogen för införande av lagstiftning på detta område".⁷⁶ Som en följd av lagstiftarnas återhållsamhet⁷⁷ och det starka internationella reassuransutbytet⁷⁸ har också branschkutymen i olika länder utvecklats så likformigt, att det ter sig motiverat att i ett flertal frågor tala om förekomsten av en internationell sedvanerätt i återförsäkringsfrågor.

Då branschkutymen som ovan utvecklats i första hand skall ge vägledning för bedömning av ett reassuransavtal, synes det inte överdrivet att tala om en långt utvecklad internationell rättsenhet på detta område.⁷⁹ Denna existerar dock inte i samma omfattning inom domstolspraxis: i flera frågor kan här en klar skiljelinje uppdras mellan kontinental och anglosaxisk uppfattning. Vissa av de meningsmotsättningar som här råder kan sägas ha en t o m

76 Förslag Helsingfors 1925 s 50, SOU 1925: 21 s 66.

77 Denna orsak framhäves av *Prölss*, Beiträge s 109 f.

78 *Ussing*, Einzelte kontrakter §§ 25—41 og § 53. Tredie oplag. København 1959 s 289 lägger vikt vid denna orsak.

79 Jfr *Prölss*, Rechtsfragen der Schadenexcedenten-Rückversicherung, ZVW 1966 s 512: "Die Methode, die dabei angewendet wird, besteht darin, die Rechtsregeln für die XL-Verträge aus dem Wesen dieser Deckungsform, "aus der Natur der Sache" und den üblichen Klauseln zu entwickeln, so dass die meisten Ergebnisse ohne Rücksicht darauf anwendbar sind, welches Recht für den Vertrag gilt — ja, bei dieser Methode kann für die dem XL-Vertrag eigentümlichen Probleme fast immer die nicht einfache Frage dahingestellt bleiben, welchem Recht ein Rückversicherungsvertrag untersteht".

ganska stor principiell spännvidd.⁸⁰ Nordiska domstolar har i sina ställningstaganden närmast följt de kontinentala linjerna, vilket är naturligt, då vår försäkringsrätt i övrigt är starkt påverkad av den kontinentala rätten.⁸¹

Den internationella sedvanerätten, som givetvis påverkats mest av försäkringsbruket i de stora återförsäkringscentra,⁸² kan sålunda ofta direkt läggas till grund för bedömningen.⁸³ Då avvikande nationella sedvanor dock kan förekomma, måste ett internationellt privaträttsligt avgörande ibland bli nödvändigt. Detta gäller givetvis särskilt i fall där man väljer att beakta även domstolspraxis. Man har härvid i regel kommit till, att cedentens rätt i brist på motsatta anknytningsfakta skall vara den avgörande.⁸⁴ Här kan därför framhållas, att de regler som presenteras i denna framställning huvudsakligen avses gälla dels för inomnordiska reassuransförhållanden samt därutöver för sådana internationella återförsäkringsavtal, där cedenten är lokaliserad i Norden. Författaren utgår nämligen från, att den rättsenhet som föreligger inom nordisk försäkringsrätt i övrigt kan utsträckas även till återförsäkringen, och bortser från eventuella särskilda kutymer inom de enskilda nordiska länderna.

80 För en översikt över skiljaktigheterna kan hänvisas till *Prölss*, Zwischenstaatliches Ruchversicherungsrecht. Rostock i M 1942 (cit Zwischenstaatliches) s 11 ff.

81 Jfr Förslag Helsingfors 1925 s 43 f, SOU 1925: 21 s 57 f.

82 Se ovan § 4.3.b.

83 Jfr ovan not 79. I det tidigare nämnda engelska rättsfallet *Orion Compania Espanola de Seguros v. Belfort Maatschappij voor Algemene Verzekering* [1962] 2 Lloyd's Rep. 257 uttalade dock *Megaw, J.* (s 264): "The conclusion . . . is that it is the policy of the law of this country that, in the conduct of arbitrations, arbitrators must in general apply a fixed and recognizable system of law".

84 Se *Christensen*, Anvendelse af fremmed Ret paa Genforsikringskontrakter, NFT 1926 s 577 ff, *Prölss*, Zwischenstaatliches s 60, *Monachos*, Reinsurance in English Private International Law, Journal of Business Law 1972 s 220 och *von Gierke*, Versicherungsrecht unter Ausschluss der Sozialversicherung. Zweite Hälfte. Stuttgart 1947 s 374, av annan uppfattning (reassuradörens rätt) *Roelli-Jaeger* s 515. Om man uttryckligen intar en lagvalsklausul brukar man välja cedentens rätt, se *Prölss*, Zwischenstaatliches s 20. Skiljedomsklausulens uppgift om orten för skiljemannaförfarandet kan användas som anknytningsfaktum, vilket brukar leda till samma resultat, dvs cedentens rätt tillämpas, se *Prölss*, Zwischenstaatliches s 26 ff, *Norske Atlas Ins. Co. v. London General Ins. Co.* (1927) 28 Ll.L.Rep. 104, *Maritime Ins. Co. v. Assecuranz-Union von 1865* (1935) 52 Ll.L.Rep. 16, *Royal Exchange Assurance Corporation v. Sjöförsäkrings Aktiebolaget Vega* (1902) 9 Asp.M.L.C. 329 (jurisdiktionsklausulen hänvisade här till engelsk domstol) samt NRt 1934.549. I de sistnämnda fallen fästes även avseende vid att kontraktet uppgjorts på cedentens formulär.

III Av vem kan försäkringshavaren kräva ersättning?

§ 7 Inledning

Risikfördelning mellan flera försäkringsgivare kan ske *externt*, dvs så att risken delas även i förhållande till försäkringshavaren, eller *internt* – försäkringshavaren berörs inte.

En extern risikfördelning åstadkommes såsom tidigare framgått genom coassurans: trots att skadan ofta regleras och ersättningen i sin helhet utbetalas av huvudassuradören ansvarar coassuradörerna (och huvudassuradören) i princip endast för sin egen andel och något solidariskt ansvar för hela försäkringssumman uppkommer som regel inte.⁸⁵ Å andra sidan kan försäkringshavaren vid behov direkt rikta krav mot coassuradören och denne befrias sålunda inte från sitt ansvar genom betalning till huvudassuradören.⁸⁶ Då den externa fördelningen omedelbart påverkar försäkringshavarens ställning såtillvida, att hans motpart, huvudassuradören, inte ansvarar fullt ut för ersättningen, kräves normalt att försäkringshavaren ger sitt samtycke till att risken fördelas på detta sätt.⁸⁷

Reassurans och pooling utgör åter former för en intern riskspridning. Försäkringshavaren bibehåller hela sitt ersättningskrav gentemot cedenten respektive den tecknande försäkringsgivaren och det står därför i regel de sistnämnda fritt att ordna sin risktäckning på det sätt de finner lämpligast.

§ 8 Försäkringshavarens krav mot reassuradören

Som ovan nämnts kan det faktum, att reassurans föreligger inte försämra försäkringshavarens ställning, utan han bibehåller alltid hela sitt ersättningskrav mot cedenten. Den motsatta frågan skall behandlas här: förbättras genom återförsäkringen försäkringshavarens läge så att han i stället för att vända sig mot cedenten kan direkt kräva reassuradören på dennes andel i den ifrågavarande

85 Se ASD IV.169 (responsum). Jfr även *Tyser and others v. The Shipowners Syndicate (Re-assured) and others* (1895) 8 Asp. M.L.C. 81.

86 Se ND 1924.541 och ND 1925.632.

87 *Ormstad* s 56 f och *Ritter-Abraham* s 27.

skadan? Spörsmålet blir aktuellt särskilt i fall där cedenten är insolvent och inte kan prestera den avtalade ersättningen.

Problemet har lösts på samma sätt över hela världen: om inte en uttrycklig klausul i reassuransavtalet utsäger motsatsen, uppstår inget rättsförhållande mellan den ursprungliga försäkringshavaren och reassuradören och den förstnämnde kan sålunda inte ens vid cedentens konkurs rikta något krav mot den senare. Någon "direct action" mot reassuradören förekommer sålunda inte vid reassurans.⁸⁸ I regel känner försäkringshavaren inte till cedentens reassuransarrangemang, men inte ens fastän han på förhand är medveten om reassuransen förändras hans ställning i det aktuella avseendet.⁸⁹

I svensk transportåterförsäkring framgår avsaknaden av "direct action" direkt av Allmän Svensk Sjöförsäkringsplan 1957 § 72: "Har försäkringsgivaren hos annan helt eller delvis återförsäkrat den risk han själv försäkrat, medför detta icke, att försäkringshavaren kan göra anspråk gällande mot återförsäkringsgivaren".

I engelsk rätt stadgar åter MIA sect 9 (2): "Unless the policy otherwise provides, the original assured has no right or interest in respect of such reinsurance".

I avtalspraxis ger man i regel inte försäkringshavaren någon rätt att vända sig mot reassuradören.⁹⁰ I amerikanska reassuranskontrakt kan dock förekomma klausuler som erkänner en sådan rätt.⁹¹

En följd av den uppställda regeln blir, att reassuradören vid

88 Så exempelvis *Granfelt*, Om sjöförsäkring. Helsingfors 1908 s 298, *Garobbio* s 143 f, *Ehrenberg* s 47, *Ritter-Abraham* s 148, *Brüders*, Die Rückversicherung in der Transportversicherung, NFT 1925 s 90, *Engströmer*, Om försäkringsgivares förpliktelse på grund af försäkringsaftalet I. Uppsala 1908 s 89, *Roelli-Jaeger* s 516, *Ussing* s 289 f, *Hanzlik* s 26, *Ormstad* s 7 och *Werner* s 17 samt 46 Corpus Juris Secundum. New York 1946. Insurance § 1232a.

89 T o m fastän en försäkringsgivare accepterar risker i akt och mening att dela upp dem emellan flera medlemmar i en grupp försäkringsgivare och försäkringshavaren är medveten om detta förhållande, kan den sistnämnde endast vända sig mot cedenten om inte uttryckligt avtal om motsatsen föreligger, se *Dover* s 486.

90 Vid en förfrågan hos ett antal nordiska försäkringsgivare uppgav dessa att de inte kände till några fall där den ursprungliga försäkringshavaren givits rätt att kräva reassuradören direkt. En assuradör framhöll dock de amerikanska kontraktens särställning, jfr nedan.

91 Se närmare om bedömningen av dessa *Vance*, Handbook on the Law of Insurance. Third edition by *Buist M Anderson*. St Paul, Minn. 1951 s 1071 ff.

cedentens konkurs skall inbetala ersättningen till konkursboet. Beloppet utökar boets allmänna tillgångar och försäkringshavaren erhåller ingen prioritetsrätt till detsamma.⁹² Reassuradören är skyldig att betala till boet och kan inte kringgå denna förpliktelse ens genom att på frivillig väg betala ersättningen direkt till försäkringshavaren.⁹³

Här kan framhållas, att man vid ansvarsförsäkring givit den skadelidande rätt att under vissa i de nordiska länderna sinsemellan avvikande förutsättningar rikta direkt krav mot den skadeståndsskyldiges ansvarsförsäkringsgivare (FAL § 95). Trots att återförsäkringen har drag gemensamma med ansvarsförsäkringen står vi enligt det som ovan framgått här inför en situation där ansvarsförsäkringens regel inte kan tillämpas analogiskt på reassuransavtalet, se *Bull*, Om direct action i sjöförsäkring, Nordisk Institut för Sjørett, Sjørettsseminaret våren 1973 (stencil) s 6. Då de rättspolitiska grunder som motiverat FAL § 95 delvis gäller även i reassuransfallet, kunde dock en lösning i analogi med FAL § 95 diskuteras de lege ferenda, se nedan § 18.

Slutligen kan noteras, att avsaknaden av ett rättsförhållande mellan försäkringshavare och reassuradör inte förhindrar den sistnämnda att intervensera i process mellan försäkringshavaren och cedenten.⁹⁴

92 Se *Ehrenberg* s 48, *Ritter-Abraham* s 149, *Granfelt* s 299 och *Re Law Guarantee Trust and Accident Society Ltd. (Godson's claim)* [1915] 1 Ch. 340.

93 Jfr RG 55.86 (1903).

94 Se FHD 1950 II 161 (även i Nordiskt register över försäkringsmål 1949–1950 Nr 22).

IV Avräkning och kontroll

§ 9 Avräkningen

1 Borderåer och kvartalsredovisning

Som tidigare framgått betalar cedenten ut hela ersättningen till försäkringshavaren och kräver själv reassuradörerna på deras andelar. Avräkningen kan i denna relation ske på olika sätt och någon fullständig bild av förfarandet kan knappast ges.

Tidigare var det vanligt att cedenten särskilt meddelade reassuradören om varje skada som inträffat under kontraktet genom s k *skadeborderåer*,⁹⁵ och kontrakt som stipulerar sådan skyldighet kan fortfarande påträffas. Numera har man dock i allt högre grad rationaliserat bort borderåerna och reassuradören torde vid flertalet löpande kontrakt nöja sig med redovisningar utan detaljerade uppgifter om de särskilda skadefallen.⁹⁶ Vid sådana "blind treaties"⁹⁷ kan reassuradören i ringa utsträckning bedöma korrektheten hos cedentens handlande vid skaderegleringen och han blir även i övrigt ytterst beroende av cedentens redlighet vid avräkningen. I mån av möjlighet strävar reassuradörerna dock till att minska dessa olägenheter genom att kräva snabb och detaljerad underrättelse åtminstone om större skador som överstiger en i kontraktet angiven gräns.⁹⁸

"(Cedenten) shall only advice the REINSURER of losses which reach 500.000 Finnish Marks or equivalent in other currencies for the whole

95 En (sällsynt förekommande) maximalt underrättad reassuradör kan erhålla följande uppgifter från cedenten:

- a preliminära premieborderåer över de försäkringar i vilka han engagerats,
 - b definitiva premieborderåer med fullständigare uppgifter,
 - c månadsrekapitulationer av borderåerna,
 - d förnyelselistor,
 - e listor över förändringar och annullationer,
 - f preliminära skadeborderåer,
 - g definitiva skadeborderåer,
 - h kopior av skadekvitton,
 - i avräkningar,
- se *Kalderén* s 58. Se även t ex *Golding* s 56 ff.

96 Se t ex *Froehlich* s 29, *Golding* s 58, *Ormstad* s 29, *Neave* s 62 f och *Schilling*, *Regulering og Afregning fra Cedent til Reassurandør i Transportforsikringen*, NFT 1926 s 332 ff.

97 Uttrycket används bl a av *Froehlich* s 24.

98 Se även *Ormstad* s 29.

Treaty. Such information shall be given by means of Loss Bordereaux which are to be sent to the REINSURER at frequent intervals.” (finsk cedent)

“(Cedenten) undertakes without delay to notify the Reinsurer of any damage having occurred, which is deemed to affect the Reinsurer and where the damage for 100 per cent amounts to or exceeds Swedish’ Kronor 500,000.” (svensk cedent)

Redovisning uppgöres av cedenten i regel en gång per kvartal eller per halvår. Reassuradören skall efter att han erhållit redovisningen inom en viss tid bekräfta den, varefter vederbörande part erlägger utestående saldo:⁹⁹

“Not later than three months after the end of each halfyear (cedenten) shall submit Statements of Account to the REINSURER and the REINSURER shall advise (cedenten) within fourteen days after receipt of the Statement of Account whether these are found in order. The approved balance shall then be settled forthwith by the Party in debit.” (finsk cedent)

“Accounts shall be rendered half-yearly as at the 30th June and the 31st December, within four months of the close of the half-year concerned. If (cedenten) does not receive notice of disagreement before a lapse of 3 weeks after dispatching the account, this shall be regarded as approved. The balance due by either party shall be paid immediately after the account has been confirmed by the Reinsurer, and in no case later than 4 weeks after the dispatch of the account by (cedenten).” (svensk cedent)

“The Reassured shall furnish to the Reinsurers quarterly accounts which shall be prepared as at the 31st March, 30th June, 30th September and 31st December of each year and rendered by the Reassured to the Reinsurers as soon thereafter as may be practicable. The balance due by either party shall be payable within 30 days after the rendering of the account.” (engelsk cedent)

Reassuradörens bekräftelse kan ges uttryckligen¹⁰⁰ eller konkludent genom att i kontraktet föreskrivs en viss reklamationsfrist under vilken invändningar mot redovisningen skall anföras. Om

99 Se även *Ormstad* s 30, *Golding* s 70 f.

100 Innan bekräftelse givits enligt kontraktet torde reassuradören inte kunna kräva betalning av ett för honom positivt saldo om bekräftelsen uteblivit utan orsak, jfr ASD II.331 (ØLD), där en retrocessionär som utan fog nekat att underskriva ett sedvanligt kvitteringsformulär inte ansågs kunna kräva räntor på därigenom försenat saldo. — Reassuradören kan däremot inte uppskjuta betalning på denna grund, vilket ibland uttryckligen utsägs i kontraktet: “The omission of confirmation shall neither excuse payment nor give THE REINSURER further time for payment”. (dansk cedent)

reklamationsfristen utlöpt eller reassuradören givit sitt godkännande av kontokuranten kan han i regel härefter inte angripa avräkningen.¹⁰¹

Kontrakten ger varierande föreskrifter beträffande de uppgifter redovisningarna skall innehålla,¹⁰² vilka givetvis delvis är beroende av den mängd information reassuradören erhåller genom borderåer eller på annat sätt. Det sammanlagda uppgiftsmaterialet är sällan så omfattande att reassuradören kan anses ha reella möjligheter att skydda sig mot missbruk från cedentens sida.¹⁰³

2 Kassaskador

Reassuranskontraktet ger ofta cedenten rätt att särskilt kräva reassuradören på dennes andel av skador som överstiger en avtalad gräns, de s k kassaskadorna.¹⁰⁴

"In case of losses of 500.000 Finnish Marks or more or equivalent in other currencies for the whole Treaty the REINSURER shall pay his share immediately on demand." (finsk cedent)

"Should any claim arising under this Treaty amount to or exceed the sum indicated in the attached Schedule, for the total reinsurance hereunder, then the Reinsurer is bound to remit his share to (cedent) within eight days of application." (svensk cedent)

"In the event of a claim arising under this Agreement which amounts to or exceeds £25 000, or the equivalent in other currencies, the Reassured shall be entitled to demand immediate payment by the Reinsurers of their proportion and the Reinsurers undertake to make such payment, subject, however, to outstanding balances due being deducted from the cash call." (engelsk cedent)

101 Se närmare ASD II.317 (ØLD), ASD III.444 (SHRD), ASD IV.17 (skiljedom), ASD IV.62 (skiljedom) och ASD IV.232 (responsum) samt *River Thames Ins. Co. Ltd. v. Al Ahleia Ins. Co.* [1973] 1 Lloyd's Rep. 2. Vid svikligt förfarande från cedentens sida kan denna regel knappast upprätthållas, jfr sistnämnda fall s 7: "If there were any fraud or want of *bona fides* in assessing the amount, it could be attacked".

102 Jfr här ASD IV.132 (skiljedom), enligt vilket avgörande en retrocessionär inte utan stöd i kontraktet var berättigad att kräva att erhålla en lista över cedenternas namn, men blott kunde undersöka dessa på retrocedentens kontor.

103 Av tio tillfrågade nordiska försäkringsgivare ansåg alla utom en att reassuradören sällan eller aldrig erhåller tillräckliga uppgifter i detta avseende.

104 Se härom även *Ormstad* s 30 och *Kalderén* s 61.

Kassaskadorna skall betalas inom en i kontraktet angiven kort frist eller, om sådan inte har utsatts, snarast möjligt.¹⁰⁵ Betalningen sker sålunda oberoende av de regelbundna redovisningarna.¹⁰⁶

3 Errors and omissions

I löpande reassuranskontrakt förekommer vanligen en s k *errors and omissions*-klausul, som närmast avser att skydda cedenten mot konsekvenserna av ofrivilliga fel som begåtts på hans kontor i samband med reassuransen.¹⁰⁷

"Errors and omissions of any description shall not prejudice the rights of either Party but shall be corrected as soon as practicable." (finsk cedent)

"It is the intention of this Treaty that the Reinsurer shall follow the fortunes of (cedenten) and that errors, omissions and other misstatements, including failure in effecting cessions to the Reinsurer of any amount rightly falling under the terms of this Treaty, shall not affect the rights or liabilities of the parties hereto. Any error or omission effectively occurred shall be corrected as soon as disclosed." (svensk cedent)

"Errors, omissions and delays shall not diminish the liability of the Reinsurer under this Treaty. The Ceding Company shall rectify such errors and omissions immediately they are discovered even if this is after the occurrence of a loss." (schweizisk cedent)

Den ifrågavarande bestämmelsen avser att garantera att reassuransskyddet består enligt kontraktet, oberoende av eventuella misstag vid översändningen av borderåer, fastställandet av maximaler, införsel i reassuransregister m m. En konsekvens av regeln blir här till att kontraktet inte enbart på basen av vårdslös handläggning kan annulleras.¹⁰⁸

Cedenten skyddas inte mot konsekvenserna av uppsåtliga kontraktsbrott från hans sida,¹⁰⁹ men fel på grund av vårdslöshet hos

105 Detta uttryck nyttjas i ASD IV. 166 (responsum).

106 Utestående saldon från gjorda redovisningar torde dock kunna avdras vid betalningen, jfr ASD IV. 166 (responsum) samt den citerade engelska klausulen.

107 *Ormstad* s 31. Se närmare om errors and omissions även *Kalderén* s 65 f, *Golding* s 59 och *Prölss*, Beiträge s 85 ff.

108 Jfr text skiljedomarna ASD IV.32, ASD IV.37, ASD IV.66, ASD IV.78 och ASD IV.71. I fallen hänvisades inte uttryckligen till någon errors and omissions-klausul, i det sistnämnda avgörandet stödde sig cedenten dock i en fråga på en kontraktsbestämmelse, enligt vilken reassuradörernas ansvar förblir oförändrat, fastän skadan uppstår innan risken avgivits.

109 Jfr formuleringen i skiljedomarna ASD IV.37 och ASD IV.71.

cedentens funktionärer¹¹⁰ och tom på grund av bristande sakkunskap,¹¹¹ kan rättas till med stöd av errors and omissions-regeln.

Som framgår av de ovan citerade klausulerna bör rättelse ske omedelbart efter det felet upptäckts¹¹² och rättelse är möjlig även efter det skadan inträffat¹¹³ — skyddet bleve annars tämligen illusoriskt. Det sistsagda innebär dock inte att cedenten i fall där kontraktet givit honom rätt att inom vissa gränser fritt fastställa sina maximaler kunde efter att skadan inträffat ompröva beslutet under återopande av att ett misstag skett.¹¹⁴

Errors and omissions-klausulen återfinns i flertalet obligatoriska kontrakt och den synes så fast rotad i försäkringsgivarpraxis att man med fog kan anse regeln tillämplig även i fall då kontraktet saknar uttrycklig bestämmelse om rättelse av begångna felaktigheter.¹¹⁵

§ 10 Kontrollrättigheterna

Som vi ovan sett är reassuradören i regel helt beroende av de upplysningar av mer eller mindre detaljerad karaktär som cedenten presenterar och några reella möjligheter att på basen av uppgifterna bedöma deras riktighet har han inte. Reassuradören måste därför ges tillfälle att på annat sätt kontrollera de erhållna upplysningarna. I detta syfte intas i obligatoriska reassuranskontrakt regelmässigt klausuler av exempelvis följande lydelse:

“The REINSURER shall have the right to have inspected by a member of his Board of Directors or by a specially authorized representative all documents pertaining to this Treaty.” (finsk cedent)

“Bordereaux of cessions shall not be supplied, but all documents and books relating to the business reinsured under this Agreement shall be open to inspection by THE REINSURER at all reasonable hours.” (dansk retrocedent)

110 Jfr skiljedomen ASD IV.37 (funktionärs sjukdom och glömska).

111 Jfr skiljedomarna ASD IV.37 och ASD IV.78.

112 Se även ett norskt Responsum avgitt av försäkringsforeningens 20-manns-utvalg nr 35.

113 Jfr även *Maritime Marine Ins. Co. Ltd. v. Fire Re-Ins. Corporation Ltd.* (1879) 4 Asp.M.L.C. 71, som dock löstes på basen av allmänna sjöförsäkringsrättsliga principer.

114 Detta resultat kommer *Prölss*, Beiträge s 85 ff, 92 till vid bedömningen av fall i anslutning till basarbranden i Istanbul 1954.

115 Jfr skiljedomarna ovan i not 108.

"All books, correspondence and documents in the possession of or accessible to the Reassured and in any way connected with any risk ceded hereunder shall be, at all reasonable times, open to inspection in London by the Reinsurers or their nominees." (engelsk cedent)

"The Reinsurer has the right to inspect by proxy all documents relevant to this Treaty at the head office of the Ceding Company during normal working hours. This right of inspection, however, confers no authority to delay the fulfilment of either party's obligations under this Treaty." (schweizisk cedent)

Klausulerna ger uttryck för vad vi brukar kalla reassuradörens kontroll- eller revisionsrättigheter, vilka ger reassuradören rätt att hos cedenten inspektera dokument som berör det ifrågavarande reassuransförhållandet. Reassuradören kan undersöka alla slags dokument – verifikat, korrespondens, bokföring m m – som kan belysa kontraktet och därunder cederade risker,¹¹⁶ men man framhåller ofta, att rätten måste utövas med försiktighet och endast i den utsträckning det är nödigt med hänsyn till de föreliggande omständigheterna.¹¹⁷ Alla handlingar som berör försäkringsfall som faller under reassuransavtalet kan givetvis underkastas revision, vilket är av särskild betydelse för denna framställning. Härigenom ges reassuradören nämligen åtminstone teoretiska möjligheter att utöva kontroll över cedentens förfarande vid skaderegleringen.

Reassuradören får inte med hänvisning till revisionsrätten uppskjuta betalning av utestående saldon tills revision har företagits.¹¹⁸ Om cedenten inte tillåter revisionen blir situationen däremot en annan: reassuradören torde vara berättigad att tills vidare vägra utbetalningar på härefter inkommande avräkningar.¹¹⁹

En ytterligare sanktion har tillämpats i ASD IV.62 (skiljedom): en cedent som med orätt avbrutit en revision förpliktades här att betala en del av den reviderande direktörens förgäves använda resekostnader.

Även kontrollklausuler förekommer i flertalet reassuranskontrakt och de torde vara så representativa för sedvänjan i reassuransförhåll-

116 Se t ex ASD IV.232 (responsum), där en danskcedent som inte tillät sin reassuradörs revisor kontrollera kassabok och korrespondens, medan revisorn fick tillgång till borderåer, kontokuranter, skadedokument m m, ansågs handla kontraktsstridigt. Se även *Prölss*, ZVW 1966 s 576, där ifrågakommande dokument uppräknas. Jfr även *Ormstad* s 31.

117 Se t ex *Brüders* s 89, *von Gierke* s 377 och *Ritter-Abraham* s 669. Jfr även uppgifterna om rättens faktiska utövning nedan.

118 Jfr t ex den sista klausulen ovan samt ASD IV.66 (skiljedom), där en revision redan företagits.

119 Se ASD IV.196 (responsum).

landen, att kontrollrätten förmodligen kan anses existera även i de sällsynta fall där något uttryckligt avtal därom inte träffats. I tysk-schweizisk rättsvetenskaplig litteratur har denna ståndpunkt omfattats, här dock delvis från andra utgångspunkter.¹²⁰

Trots att reassuradören i regel har möjlighet att undersöka cedentens böcker använder han sig ytterst sällan av denna rätt. Ett aktivt utövande av rätten betraktas nämligen som ett uttryck för ett starkt misstroendevotum från reassuradörens sida¹²¹ och cedenten kan som svar på en sådan åtgärd ofta förväntas uppsäga kontraktet. I praktiken förekommer revisioner därför i regel endast i situationer, där reassuransavtalet redan är uppsagt.¹²²

120 *Wörner* s 41 stöder sig på analogi från BGB § 810, *Ritter-Abraham* s 669 på återförsäkringens natur som partiarisches Geschäft, *Garobbio* s 129 på die Natur der Sache, *Steinrisser* s 58 på die Natur des Rückversicherungsvertrages samt *von Gierke* s 377 och *Prölss*, ZVW 1966 s 575 på sedvänjan. Se även RG 20.42 (1887). Jfr i engelsk litteratur *Golding* s 59, som finner tvivelaktigt att en revisionsrätt kunde existera utan uttryckligt avtal.

121 Se t ex *Brüders* s 89, *Garobbio* s 127, *Hansson* s 221, *Ormstad* s 31 och *Wörner* s 41.

122 Revisioners sällsynthet under normala förhållanden framgår av, att ingen av de tio nordiska försäkringsgivare, som författaren tillfrågat, under det senaste decenniet (1961–1970) utnyttjat sin rätt att granska cedentens böcker.

V Reassuradörens följeplikt vid skaderegleringen

§ 11 Utgångspunkten: reassurans på originalvillkor

1 "Subject to original conditions"

Den direkttecknande försäkringsgivarens ansvar, så som detta utformats i den direkta försäkringspolisen genom ansvarsbeskrivning, friskrivningsklausuler och andra bestämmelser, bildar det försäkringsintresse som skyddas genom reassuransen. Utgångspunkten för bedömningen av reassuradörens ersättningsskyldighet skall sålunda sökas i den direkta försäkringspolisens bestämmelser: om inte reassuransavtalet föreskriver annat omfattar återförsäkringen *åtminstone* de skador av föreskriven storleksordning m m vilka cedenten blir *skyldig att ersätta* på basen av försäkringsavtalet. Av denna anledning framhåller man ibland, att den direkta polisens bestämmelser *inkorporeras* i reassuransavtalet,^{1 2 3} och i reassuranskontrakt kan man finna denna tanke uttryckt i exempelvis följande vändningar:

"All cessions hereunder shall be strictly subject to the terms and conditions of the Original Policies." (finsk cedent)

"Cessions under this Treaty shall be subject to the same clauses, conditions and premiums as the original insurances and the liability of the Reinsurer shall always be identical with that of (cedenten)." (svensk cedent)

"All cessions hereunder shall be subject to the same risks, terms, warranties, valuations, periods, clauses and conditions whatsoever as are now or may hereinafter be covered by or contained in the Original Policies and/or Contracts including the risks of War, Strikes, Riots and Civil Com-motions and Malicious Damage if and as in Original Policies and/or Con-tracts." (engelsk cedent)

2 Begränsningar i reassuransavtalet

Även reassuransavtalet innehåller givetvis en ansvarsbeskrivning. I flertalet fall utsäger denna endast vilka försäkringsavtal som skall

123 Här bortses från den omständigheten att reassuradören kan tänkas bli obunden av ovanliga klausuler i de fall där cedenten överskridit gränserna för sin Geschäftsführungsrecht vid teckningen av försäkringar, se härom t ex *Herrmannsdorfer* s 292 f och *Garobbio* s 108 f.

omfattas av reassuransen — "business allocated by the Reassured to their Marine Account . . . but excluding Aviation Hulls and/or Liabilities" — och originalvillkorsprincipen som den ovan angivits påverkas inte härav. Ibland förekommer dock, att begränsningar i förhållande till riskbeskrivningen i det direkta försäkringsavtalet uppställs: endast en viss fara reassureras,¹²⁴ några risker undantas från återförsäkringen osv. Reassuransen är här inte i sin helhet "subject to original conditions" och reassuradörens ersättningsskyldighet blir beroende av ytterligare en omständighet, tolkningen av begränsningsklausulen i reassuransavtalet.

Fall där tolkning av begränsningarna har blivit aktuell, har förekommit framför allt vid engelska och amerikanska domstolar. Vid dessa har man i regel tolkat begränsningsklausulerna på samma sätt som deras motsvarigheter inom den direkta försäkringen.¹²⁵

Som exempel på tillämpningen av geografiska begränsningar i marina reassuranskontrakt kan nämnas fallen *Colonial Ins. Co. of New Zealand and others v. Adelaide Marine Ins. Co.* (1886) 6 Asp. M.L.C. 94 (avtalet skulle gälla "at and from" en angiven hamn), *Crocker and others v. Sturge and another* (1896) 8 Asp. M.L.C. 208 (tolkning av uttrycket "final port"), *Maritime Ins. Co. Ltd. v. Alianza Ins. Co. of Santander* (1907) 10 Asp. M.L.C. 579 (tolkning av uttrycket "port or ports, place or places") och *Eagle, Star & British Dominions Ins. Co., Ltd. v. A. V. Reiner* (1927) 27 Ll.L.Rep. 173 (rättelse av återförsäkringspolisens på basen av betydelsen av uttrycket "on a voyage" i slipen). Begränsningar i fråga om riskens art har åter tillämpats i fallen *Atlantic Mutual Ins. Co. v. King* (1918) 14 Asp. M.L.C. 430 (undantag för krigsrisk), *St Paul Fire & Marine Ins. Co. v. Morice and Others* (1906) 11 Com.Cas. 153 (tolkning av "mortality" vid transport av en tjur samt av "free of capture, seizure and detention") och *Yukon* (skiljedom) 1939 A.M.C. 111 (skada "in consequence of fire only"). I *American Eagle Fire Ins. Co. et al. v. Eagle Star Ins. Co. Ltd.* 1954 A.M.C. 1263 ansågs reassuradören inte ansvarig då reassuransavtalet föreskrev användning av lots inom visst område och detta inte skett. I fallet *Joyce v. The Realm Marine Ins. Co.* (1872) 1 Asp. M.L.C. 396 förelåg en viss motsättning mellan reassuranspolisens och den originala polisens bestämmelser. Här tolkades reassuranspolisens uttryck "from the loading" inte *strictly* utan i överensstämmelse med den ursprungliga polisens, då reassuransen uttryckligen skulle ske "subject to all clauses and conditions of the original policy."

I den mån begränsande uttryck av ovannämnda typ förekommer ter det sig naturligt att följa linjen i de anglo-amerikanska avgörandena och utgå från den tolkning som omfattas inom direktförsäkringen.

124 Jfr ovan § 4.2.c.

125 Av denna uppfattning är uppenbarligen *Arnould* p 379.

Väsentligast är härvid givetvis inställningen inom försäkringspraxis medan domstolstolkningar är av sekundär betydelse.

Inom transportreassurans förekommer ibland att endast risken för totalförlust reassureras. I samband härmed brukas dock klausuler som gör det motiverat att behandla den härmed förbundna problematiken tillsammans med reglerna om reassuradörens följeplikt.¹²⁶

3 Exkurs: en tilldragelse vid excess of loss-reassurans

I detta sammanhang kan nämnas ytterligare ett fall, där reassuradörens ansvar inte uppkommer omedelbart på basen av den direkta polisens ansvarsbeskrivning utan reassuransavtalet innehåller en ytterligare omständighet som bör beaktas. Härmed avses den vid excess of loss-kontrakt vanliga bestämmelsen, att alla skador som uppstår på grundval av samma tilldragelse skall anses som *en* skada vid fastställandet av reassuradörens andel.¹²⁷ I motsats till vad som är fallet vid de proportionella reassuransavtalen kommer kumulbedömningen här att ske först efter det skadan inträffat och kontraktet bör därför innehålla bestämmelser angående sättet för denna.

Ibland är kontrakten i detta avseende detaljerat utformade och lämnar föga spelrum för tolkningar,¹²⁸ medan man i andra fall nöjer sig med allmänna uttalanden om att som *en* skada skall betraktas "each and every loss and series of losses arising out of one event or occurrence".¹²⁹ I vissa kontrakt binds avgörandet vid cedentens förhandsbedömning av kumulrisken: "one risk shall mean all property or interest at any one location and designated by (cedent) in its records as subject to one risk retention".¹³⁰ Vid återförsäkring av bland annat storm-, jordbävning- och översvämningrisker samt risker för upplopp och andra oroligheter anges åter ofta en tidsperiod på t ex 48 eller 72 timmar inom vilken skadorna bör inträffa för att kunna sammanläggas.¹³¹ Härvid ges cedenten ibland rätt att utvälja den för honom mest förmånliga begynnelse-tidpunkten för beräkningen.

Även beträffande dessa klausuler gäller principen att tolkning

126 Se nedan § 13.

127 Jfr *Golding* s 104 f, *Ormstad* s 39 och *Prölss*, ZVW 1966 s 516 ff med en detaljerad översikt över brukliga klausuler.

128 Se t ex *Prölss*, ZVW 1966 s 521 f.

129 *Prölss*, ZVW 1966 s 516.

130 *Prölss*, ZVW 1966 s 522.

131 Se närmare *Prölss*, ZVW 1966 s 525 ff.

skall ske i överensstämmelse med försäkringspraxis. Följande klausul kan anses avspegla en generell princip härvidlag:

"The terms 'loss occurrence' as used herein shall mean one or more occurrences, disasters or conflagrations arising out or following from what is considered as one event by the insurance market generally." (Prölss, ZVW 1966 s 530.)

§ 12 Följeplikten beträffande försäkrings-ersättningen

1 Inledning

Ovan har konstaterats, att reassuransersättning skall utgå då cedenten varit *skyldig* att utbetala ersättning på den återförsäkrade polisen. Här uppkommer nu frågan huruvida reassuradörens ansvar härutöver kan utsträckas att omfatta skadeersättningar som cedenten erlagt *ex gratia* utan att vara förpliktad härtill samt hur man skall förfara i fall då cedentens ersättningsskyldighet ter sig osäker i avseende å dess grund eller omfattning. Det problem som i detta avsnitt skall behandlas kan även uttryckas sålunda: I vilken mån är omfattningen av reassuradörens ersättningsskyldighet avhängig av cedentens förfarande vid skaderegleringen?¹³²

Problematiken utgör det centrala elementet i det man kallar *reassuradörens följeplikt*. Även om följeplikten och den därmed korresponderande *Geschäftsführungsrecht des Erstversicherers* omfattar även teckningen av den direkta portföljen m m ger dock cedentens rätt, att utan inblandning från reassuradörens sida med bindande verkan för denna reglera inträffade skador, upphov till de mest påtagliga problemen vid såväl fakultativ som obligatorisk reassurans.¹³³

2 Argumenten för en följeplikt vid skaderegleringen

Ett flertal synpunkter talar för att ålägga reassuradören en följeplikt vid skaderegleringen:

132 Frågeställningen omfattar bl a frågan, i hur stor utsträckning reassuradören står risken för cedentens eventuella otillfredsställande affärsidkande och/eller dåliga affärsmoral vid skaderegleringen, se härtill Prölss, *Ansichten* s 19 ff.

133 Jfr *Hjuler*, *Reassurandørens Forpligtelse til at deltage i Skadesudbetalinger*, NFT 1929 s 29.

a Ur cedentens synvinkel vore en ordning som ålade honom att inhämta reassuradörens godkännande för varje skadereglering helt oacceptabel, då han ifall reassuradören nekade att godta uppgörelsen skulle ställas inför valet att antingen sätta ofta gamla och beprövade affärsförbindelser med den ursprungliga försäkringshavaren på spel eller riskera att gå miste om det reassuransskydd han räknat med. Återförsäkringens karaktär av hjälpmedel för den direkta affären skulle härigenom svikas.¹³⁴

b Ytterligare kan man hävda, att det inte föreligger någon intressekonflikt mellan cedent och reassuradör i detta avseende, eftersom båda får andel i vinsten av den direkta affärens goda förlopp. Det skulle sålunda ligga även i reassuradörens intresse att cedenten genom kulanta skaderegleringar åstadkom en ökning av den reassurerade affären, medan även reassuradören bleve lidande av att cedenten genom sträng skadereglering fick ett dåligt renommé. Generellt sett torde argumentet knappast väga särskilt tungt då man betraktar, dels att omfattningen av förbindelserna mellan cedent och reassuradör kan variera från en enstaka fakultativ reassurans till en "umbrella cover" som täcker cedentens hela affär och dels att även obligatoriska kontrakt är uppsägbara med kort varsel — i regel tre månader. De fördelar och nackdelar cedenten kan nå p g a skaderegleringen i ett ärende behöver inte alltid beröra den del av hans affär där han har ett gemensamt intresse med reassuradören — alltomfattande umbrella covers torde alltså vara sällsynta. — Man kan även framhålla, att det föreliggande argumentet uppenbarligen erhåller olika tyngd beroende på vilken form av reassurans som är i fråga.¹³⁵

c En följeplikt för reassuradören kan sägas vara försäkringstekniskt riktig såtillvida, att reassuradörens premier åtminstone i teorin kommer att motsvara ersättning även för kulansbetalningar. En cedent med sunda affärsprinciper bör nämligen vid premiesättning — utgå ifrån de belopp han kan beräknas *utbetala* i skadeersättningar och då reassuranspremierna vid den proportionella reassuransen är bundna vid de direkta premierna följer härav att reassuradörens premieintäkt skall omfatta samtliga av reassuransen

134 Jfr *Ritter-Abraham* s 149, *Steinrisser* s 29 samt *Alfthan*, Om reassuradörens betalningsskyldighet vid sjöförsäkring, *Defensor Legis* 1924 s 106.

135 Då *Hjuler* s 37 påstår, att "der gør sig i Virkeligheden naeppe nogen Forskel gaeldende mellem fakultativ og obligatorisk Reassurance i denne Henseende", torde han nog i alltför hög grad bortse från nyanserna. Intressegemenskapen är säkert av betydelse i många fakultativa reassuransförhållanden, men man kan dock med fog anta, att den väger lättare här än vid ett obligatoriskt avtal.

omfattade ersättningar som cedenten faktiskt utbetalt.¹³⁶ Vid premiesättningen för non-proportionell reassurans utgår man åter från tidigare skadestatistik, dvs statistik över de facto presterade ersättningar, varför slutresultatet här blir detsamma: reassuranspremien omfattar även kulansersättningar. Det försäkringstekniska argumentet torde dock kunna anses alltför teoretiskt betonat för att det skall kunna tilläggas någon större vikt.

d Man kan påstå, att något godkännande av kompromisser eller kulansersättningar från reassuradörens sida inte är av nöden då cedenten själv står en del av risken och sålunda har intresse i att hålla utbetalningarna på låg nivå. I praktiken är det nämligen sällsynt att en cedent tillåts avhända sig hela risken i det kontraktet antingen uttryckligen förbjuder detta eller gör reassuradörernas andel i risken avhängig av storleken på den risk cedenten behåller för egen räkning. Man anser därtill allmänt, att en motsvarande självbehållsplikt föreligger även ifall kontraktet inte innehåller särskilda bestämmelser därom.¹³⁷

Självbehållsplikten utgör dock inte någon säker garanti för att cedenten skall tillvarata reassuradörens intressen. Dels kan reassuradören utan att utöva sin kontroll- och revisionsrätt i ringa omfattning kontrollera riktigheten hos cedentens eventuella uppgifter om självbehållet¹³⁸ och dels kan cedenten genom att stå en mycket liten del av risken själv och därtill betinga sig en hög reassuransprovision försätta sig i en situation, där han "har råd" med avsevärt mer frikostiga skaderegleringar än vad som motsvarar hans reassuradörs intresse.¹³⁹ Vid non-proportionell reassurans har dessutom cedenten ofta ett mindre intresse i att hålla ersättningen låg i fall där hans självbehåll uppenbarligen kommer att överskridas.

e Om cedenten vore tvungen att inhämta reassuradörens medgivande vid skaderegleringen skulle kostnaderna för återförsäkringen och därigenom även för den direkta affären öka. Därtill skulle skaderegleringen bli långsammare, vilket kunde medföra menliga konsekvenser för cedentens goodwill bland försäkringshavarna. Särskilt vad beträffar regleringen av de otaliga mindre skador, som utgör den absoluta merparten av en försäkringsgivares ansvar, står det klart att ett system som skulle kräva reassuradörens medgivande

136 Jfr *Hjuler* s 44.

137 Se *Brüders* s 81, *Ehrenberg* s 21, *Garobbio* s 85 ff, *Prölss*, Beiträge s 34, VVG s 941 och ZVW 1966 s 541 samt *Ormstad* s 7 och *Østergaard* s 221.

138 Jfr *Steinrisser* s 58.

139 Detta utgjorde åtminstone tidigare ett problem inom den marina återförsäkringen, se *Golding* s 139 f samt *Schilling*, Nettosystemet i Transportförsäkringen, NFT 1921 s 103 ff, särskilt s 108 f.

till varje utbetalning han är delaktig i vore otänkbart. Däremot ligger det inom möjligheternas ram att stipulera en skyldighet för cedenten att inhämta reassuradörens godkännande av regleringen av större skador.

f De svårigheter som skulle uppkomma om man avstod från följeplikten framgår tydligt då man beaktar, att ett reassuranskontrakt i regel inte berör endast en reassuradör, utan flera. Redan i första ledet kommer den reassurerade risken att fördelas på många reassuradörer och intressenternas antal utökas därefter ytterligare genom olika retrocessionskontrakt. I denna situation kan man knappast förutsätta, att cedenten vid skaderegleringen skulle tillfråga envar av de berörda reassuradörerna och retrocessionärerna. Och om man trots detta beslöt att begränsa cedentens frihet vid skaderegleringen skulle ett ytterligare problem uppkomma: vems anvisningar vore cedenten skyldig att följa, om reassuradörerna hade olika uppfattning i det givna fallet?¹⁴⁰ Problemen kan dock lösas genom att man i reassuranskontraktet anger en ledande reassuradör vars inställning är normgivande för cedenten.

g Reassuradören saknar ibland både organisation, kunskap och tillräckliga upplysningar för att korrekt kunna pröva föreliggande försäkringsfall, medan cedenten genom tidigare verksamhet i branschen samt måhända en grundlig på tidigare kontakter baserad kännedom om försäkringshavaren är bättre skickad att bedöma frågan.¹⁴¹ Trots att man, genom att ålägga cedenten att förse reassuradören med mer detaljerade upplysningar än denne som ovan framgått i regel erhåller, kunde förbättra dennes möjligheter till en ingående bedömning av de inträffade skadorna, talar dock hänsynen till cedentens normalt bättre kontakt med fältet att han skall tillerkännas en viss frihet åtminstone vid avgörandet av gränsfallen.

Samtliga argument som här uppräknats talar med varierande styrka för att ålägga reassuradören en följeplikt i någon utsträckning. Härvid kan observeras, att punkterna e—g endast uppräknar nackdelar hos ett förfarande där cedenten inte fritt kunde bedöma tvivelaktiga fall, medan a—c och i viss mån d även förespråkar en regel enligt vilken kulansersättningar borde fördelas över reassuradörerna.

140 Jfr *Steinrisser* s 29, *Alfthan* s 106.

141 Jfr *Steinrisser* s 29.

3 Reassuranskontraktens bestämmelser

a Uttryckliga följepliktsklausuler

I flertalet fall innehåller reassuranskontrakten en klausul, som erkänner cedentens rätt att ensam sköta skaderegleringen med bindande verkan för reassuradören:

"The losses shall be settled by (cedenten) alone, their decision with regard to the indemnity payable being unconditionally binding upon the REINSURER." (finsk cedent)

"All loss settlements made by (cedenten) whether under strict Policy Conditions or by compromise or otherwise shall be unconditionally binding upon the REINSURER . . ." (svensk cedent)

"\ . . and to follow settlements and/or arrangements of (cedenten) in every respect whatsoever." (svensk cedent)

"All negotiations for the settlements of claims shall be conducted exclusively by the Ceding Company. The Reinsurer undertakes to recognize all settlements whether they be reached by compromise, the decision of a court or otherwise." (schweizisk cedent)

"The Reassured shall have the sole right to settle losses whether by way of compromise, ex gratia payment or otherwise, liable or not liable, and all settlements, including payments and/or settlements by the Reassured in respect of claims which are time barred, shall be unconditionally binding on the Reinsurers." (engelsk cedent)

"and to pay as may be paid by them, liable or not liable, and at the same time, all claims and losses . . ." (American Institute of Marine Underwriters, *Winter* s 352)

"Being a reinsurance of . . . Subject to the same terms and conditions as the original policy or policies and to pay as may be paid thereon." (*Reinsurance clause*, en "rubber clause" vanlig i brittisk marin reassurans, se *Brown*, Dictionary of Marine Insurance Terms. Gateshead on Tyne 1962, *Templeman-Greenacre*, Marine Insurance. Its Principles and Practice. Fourth edition. London 1934 s 322, *Dover* s 487, *Arnould* p 378 samt *Ivamy*, Marine Insurance. London 1969 s 481)

"the reinsurer shall follow the fortunes of the reinsured" (*Dover* s 497, *Golding* s 153)

"The reinsurers will follow the judgment of the Reassured as to whether any loss comes within the terms of the original policy or contract." (excess of loss-kontrakt, *Prölss*, ZVW 1966 s 551)

Man kan notera, att klausulerna till sin formulering går olika långt: medan samtliga erkänner cedentens rätt att fatta beslut i de osäkra fallen, tar inte många klart ställning till behandlingen av kulansersättningarna – de engelska och amerikanska poliserna med uttrycken "liable or not liable" i ett fall ytterligare supplerat med "by way of . . . ex gratia payment" är härvidlag klarast. Detta är även naturligt då man åtminstone i engelsk domstolspraxis är benägen att fästa stort avseende vid klausulens utformning i det

aktuella fallet.¹⁴² Som senare skall framgå skulle en engelsk domstol knappast ge klausuler, som uttryckligen ger cedenten rätt att binda reassuradören vid kulansersättningar, samma innebörd som de vanliga "follow the fortunes" och "to pay as may be paid".¹⁴³ De kontinentala författarna är däremot benägna att se följepliktsklausulen som ett uttryck för en inom reassuransrätten allmänt giltig princip med likartade verkningar tämligen oberoende av den exakta ordalydelsen hos kontraktet.¹⁴⁴

Den i reassuransförhållanden förhärskande principen om affärsmässig, "ojuridisk" bedömning talar för en angreppsvinkel av kontinental modell. De synpunkter som här skall anföras beträffande reassuradörens följeplikt vid skaderegleringen grundas därför inte på följepliktsklausulens formulering i det enskilda avtalet utan anføres generellt för alla kontrakt med följepliktsklausul av normal utformning med reservation för avtal där en klart uttryckt bestämmelse synes utvidga eller inskränka den "normal-följeplikt" som antas gälla.

Kontraktsformuleringarna måste dock beaktas i den mån man ur dem kan utläsa spår av gällande branschkutym: att man i följepliktsklausuler i non-proportionella kontrakt ofta förefaller mer avvisande gentemot kulansersättningarna — jfr excess of loss-klausulen ovan — än i de proportionella avtalen blir uppenbarligen ett argument för att anse normalföljeplikten mer inskränkt i förstnämnda fall.

b *Följepliktsklausul saknas*

Även i de fall då kontraktet helt saknar följepliktsbestämmelse antar tyska och schweiziska författare att följeplikt på grundval av

142 Framställningen hos engelska författare och argumenteringen i engelska domar utgår oftast från den använda klausulens lydelse — i regel "to pay as may be paid" — se t ex *Arnould* p 378 och *Templeman-Greenacre* s 322 f samt där nämnda fall.

143 Dessa kunde däremot måhända tolkas likartat, jfr det amerikanska fallet *Ins. Co. of North America v. United States Fire Ins. Co.* 1971 A.M.C. 1891, där "both plaintiff and defendant agree, however, that "follow-the-fortune" is a term commonly used in reinsurance, meaning that the reinsurer follows the fortune of its reinsured and that the precursor of this term was the phrase "to pay as may be paid".

144 Se *Steinrisser* s 25 ff, *Ritter-Abraham* s 150.

sedvanerätt likväl skulle föreligga.¹⁴⁵ För att reassuradören skulle undgå en följeplikt av normal omfattning skulle sålunda ett avtal av motsatt innebörd vara av nöden. Vissa författare hävdar dock, att läget inom den fakultativa återförsäkringen vore ett annat: här skulle följeplikten gälla *endast* för det fall, att uttryckligt avtal träffats.¹⁴⁶

Den kontinentala synen har förespråkare även bland nordiska författare.¹⁴⁷ Med beaktande av de synpunkter för följeplikten som angivits tidigare samt särskilt av att man inom branschen uppenbarligen uppfattar följeplikten som en naturlig beståndsdel av ett reassuransavtal¹⁴⁸ synes det riktigt att följa denna linje. Normalföljeplikten antas sålunda i det följande föreligga även i de fall där kontrakten saknar bestämmelser om cedentens rätt att reglera skador under återförsäkringen. Avvikelse från normalföljeplikten förutsätter sålunda uttrycklig klausul i kontraktet. Detta torde gälla även för fakultativ reassurans: det enda argument som motiverar en särskilnad i detta avseende, argumentet ovan, synes inte väga särskilt tungt. De nordiska författare som behandlat frågan har även intagit ståndpunkten, att följeplikt existerar också vid fakultativ reassurans¹⁴⁹ och inställningen inom branschen torde inte vara en annan än vid obligatoriska avtal.¹⁵⁰ En annan sak är att omfattningen av normalföljeplikten givetvis inte behöver vara densamma inom obligatorisk och fakultativ reassurans.

c *Claims co-operation*

I detta skede bör nämnas en typ av klausuler som uttryckligen strävar att minska cedentens rörelsefrihet vid skaderegleringen. Som tidigare nämnts kan cedenten vid non-proportionell återförsäkring lätt tänkas falla för frestelsen att göra en frikostig skadereglering i

145 Se *Ritter-Abraham* s 150, *Correll* s 51, *Wörner* s 32 samt *Prölss*, *Rechtsgrundlagen des Rückversicherungsvertrages*, ZHR 1942 s 122 och *Steinrisser* s 27. De sistnämndas antagande, att *Geschäftsführung und Folgepflicht* "dürfen als ein internationales Gewohnheitsrecht betrachtet werden" torde dock gå för långt åtminstone i jämförelse med engelsk domstolspraxis.

146 *Steinrisser* s 26, *Cruciger* s 124, häremot *Correll* s 51. *Wörner* s 32 anser åter att följeplikt inte kommer ifråga vid återförsäkring av hela risken.

147 Se t ex *Alfthan* s 106 f, *Østergaard* s 223 och *Hjuler* s 37 f.

148 Jfr *Ormstad* s 8.

149 Se t ex *Østergaard* s 224 och *Hjuler* s 37 f. *Alfthan* s 106 f synes inte heller särskilja olika reassuransformer.

150 Jfr *Ormstad* s 8,15 samt Skafors Saerbestemmelse nr 8.202: "Ved fakultativ reassurance foretar det avgivende selskap skadeoppgjør (der- under kompromiss- og ex gratia oppgjør) med bindende virkning . . .".

fall då hans självbehåll kommer att konsumeras och man har därför, enligt uppgift från branschen, på reassuradörhåll strävat till att begränsa följeplikten i synnerhet inom denna reassuransform. I detta syfte har man ibland, särskilt med sikte på mer omfattande skador, i avtalen intagit s k samarbetsklausuler:¹⁵¹

"... Whenever the claim or claims arising out of any one accident appear likely to exceed the priority stipulated for this Treaty by more than . . . , the course to be adopted by the Reassured in connection with the defence or settlement of such a claim or claims shall be determined by agreement between the Reassured and the Reinsurer or their representatives and the Reassured shall not without the consent of the Reinsurer or their representatives litigate any such claim or claims.

In the event of a difference of opinion arising between the Reassured and the Reinsurers in respect of an opportunity, whereby a settlement of a particular loss can be attained by the acceptance of a Standing Judgement or transaction agreed by the Claimant, the Reinsurers retain the right to liberate their obligation in respect of their proportion of the particular loss, by paying to the Reassured the amount equivalent to their liability under the Treaty, according to the said Standing Judgement or proposed transaction . . ." (*Full Claims Co-operation Clause, Prölss, ZVW 1966 s 553*)

"The Reinsurer shall be given the opportunity of co-operating in the settlement of such claim or claims." (*Prölss, ZVW 1966 s 552*)

"Etwaigen Anregungen des Rückversicherers wird (cedenten), wenn möglich, Beachtung schenken, und auf Wunsch mit ihm bei der Schadenregulierung oder bei der Prozessführung zusammenarbeiten." (*Prölss, ZVW 1966 s 552*)

"CEDENTEN foretager selv opgørelsen af indtrufne skader, dog har REASSURANDØREN ret til ved større skader at overvære opgørelsen, ligesom REASSURANDØREN har medbestemmelsesret i de tilfælde, hvor det måtte blive tale om at bringe en skadessag frem til afgørelse ved voldgift, proces eller lignende." (dansk stop loss-kontrakt)

Som av lydelsen framgår ger inte alla de citerade klausulerna lika långtgående rätt för reassuradören att ingripa i skaderegleringen. Enligt den förstnämnda skall cedenten och reassuradören överenskomma om sättet för reglering av skadan och någon följeplikt föreligger här sålunda inte. Detta fall kommer därför att

151 Se även *Prölss, ZVW 1966 s 552 ff.* Ännu längre gående än en "claims co-operation clause" är en s k "claims control clause", enligt vilken reassuradören utför skaderegleringen å cedentens vägnar. Sådana klausuler kan förekomma bl a då cedenten saknar nödig erfarenhet, se *Adel Salah El Din s 329 f.*

lämnas utanför framställningen i fortsättningen.¹⁵² Klausuler som de senare, vilka inte klart lokaliserar beslutsrätten utan endast ger reassuradören rätt att medverka vid skaderegleringen, torde däremot inte avse att helt utradera följeplikten. Särskilt i fall, då reassuradören trots uppmaning därtill inte deltar aktivt i skaderegleringen, torde cedentens befogenhet att binda reassuradören vid de ersättningar han finner lämpligt att erlagga uppgå till normal omfattning. Vidare torde man också då reassuradören är inblandad i regleringen kunna anse, att cedenten vid fall av oenighet mellan honom och reassuradören bibehåller beslutsrätten åtminstone i uppenbara gränsfall. Det nu sagda torde beaktas vid läsningen av de följande avsnitten.

4 Aktsamhetsplikten

Vid framställningen av gränserna för reassuradörens följeplikt har vissa författare talat för en norm med ett subjektivt innehåll: cedentens rätt att binda reassuradören vid utbetalningar skulle bli avhängig av graden av aktsamhet från cedentens sida. Särskilt i tysk litteratur påträffar man ofta uppfattningen att reassuradören kan vägra godta skadereglering som utförts av cedenten om och endast om den sistnämnda vid regleringen visat grov culpa (grobe Fahrlässigkeit) eller uppsåt (Arglist).¹⁵³

I *engelsk* litteratur har man inte uppställt någon standard för följeplikten — uppenbarligen p g a att denna som senare skall framgå där är mycket inskränkt. Ett subjektivt moment kan däremot utläsas ur principen om *utmost good faith*, som man ansett gälla för reassuransavtal lika väl som för andra försäkringsavtal: "If confidence and *utmost good faith* are prerequisites of the relationship between the direct insurer and the policyholder, *utmost good faith* is no less an essential ingredient to the reinsurance transaction; it is in fact the quintessence of it, since here is a contract entered into on both sides by expert members of the industry." (Neave s 47).

Aktsamhetsstandarden förefaller inte utgöra någon lämplig

152 Frågan om förfarandet när överenskommelse inte nås samt läget då reassuradören berättigat eller oberättigat vägrar samtycke till process skall sålunda inte behandlas, se härom *Prölss*, ZVW 1966 s 554. Jfr allmänt beträffande förutsättningarna för återkallande av samtycke till skadereglering p g a *material misrepresentation* *St. Paul Fire and Marine Ins. Co. v. Merchant & Shippers Ins. Co. (Keresan)* 1927 A.M.C. 577.

153 Se t ex *Prölss*, VVG s 941, *Plass* s 36 samt rättsfallen RG 91. 83 (1917) och RG 38. 206 (1897).

utgångspunkt för bedömningen av följepliktens omfattning i sin helhet, då det kanske mest centrala problemet, frågan om kulansbetalningarnas ersättningsgillhet, är svår att bedöma med ledning av ett culpabegrepp. Cedenten är ju här medveten om att ersättningsskyldighet inte föreligger och betalning vore därför att anse som uppsåt. Likväl finner man att kulans i viss omfattning bör vara tillåtlig.¹⁵⁴ Man har sökt lösa konflikten genom att klassificera viss kulans som lindrig vårdslöshet eller genom att påstå att culpa inte alls föreligger vid sedvanliga kulansersättningar,¹⁵⁵ vilket har haft som följd en viss sammanblandning av begreppen.

Problemen framstår klarare om man särskiljer den subjektiva och den objektiva sidan. Först skall här frågan om cedentens goda tro vid skaderegleringen behandlas, medan därefter genomgången av de fall, där cedenten vet att ersättningsskyldighet inte föreligger respektive att den är osäker, vidtar.

5 Cedentens goda tro beträffande ersättningsskyldigheten

Det som här kallats problemets subjektiva sida utgörs av spørgsmålet, huruvida cedentens goda tro beträffande ersättningsskyldigheten är av någon betydelse vid fastställandet av reassuradörens ansvar. Kan cedenten, om han ersatt en skada utan att inse att den inte omfattas av den direkta polisens bestämmelser, kräva ersättning härför av reassuradören och spelar det härvidlag någon roll om hans bristande insikt grundas på grov eller lindrig vårdslöshet eller culpa saknas?

Frågan har varit föremål för behandling av både domstolar och doktrin och uppfattningarna varierar något från land till land. I det engelska rättsfallet (beträffande livreassurans) *Australian Widows Fund Life Assurance Society, Ltd. v. National Mutual Life Assurance of Australasia Ltd.* [1914] A.C. 634 fränkandes cedentens goda tro vid skaderegleringen betydelse, men motiveringen grundade sig på en inkorporering av warranties från den direkta polisen, varför fallet knappast kan läggas till grund för generella slutsatser beträffande uppfattningen vid engelska domstolar.¹⁵⁶

154 Jfr kritiken mot aktsamhetsnormen hos *Ritter-Abraham* s 151.

155 Se diskussionen hos *Garobbio* s 124 f.

156 Jfr t ex *Bigham, J.* i det ledande fallet *Western Assurance Co. of Toronto v. Poole* (1903) 9 Asp. M.L.C. 390 (s 393): "... the reassured has taken all proper and business-like steps to have the amount of it fairly and carefully ascertained" samt *Ins. Co. of North America v. U.S. Fire Ins. Co.* 1971 A.M.C. 1891 (s 1893): "It would be an unwarranted and indeed tortured construction of that clause to hold a reinsurer bound, for example, to pay if the prime insurer paid monies to its insured on a claim completely without the scope of the policy and not in good faith".

Som ovan framgick fäster åter tyska författare ofta avseende vid cedentens aktsamhet och enligt dessa blir sålunda reassuradören ersättningsskyldig så länge cedentens ovetskap inte beror på grov vårdslöshet från hans sida. I nordisk litteratur har *Hjuler* (s 40 f) i den föreliggande frågan intagit samma ståndpunkt som de tyska författarna, varvid "ved grov Uagtsomhed forstaas saadanne Tilfaelde, som ikke bør kunne forekomme paa et velleedet Kontor."¹⁵⁷

Ett indirekt stöd för en godtrosprincip finner vi i reassuranskontrakten. Härvid tänkes närmast på den regelmässigt förekommande errors and omissions-klausulen, som nämnts tidigare. Bestämmelsen är inte direkt avsedd att omfatta cedentens förfarande vid skaderegleringen, men genom att den i andra avseenden skyddar cedenten mot konsekvenserna av hans vårdslösa handlande kan den ses som en indikation för existensen av en mer generellt giltig godtrosprincip inom reassuransförhållandet.¹⁵⁸ Errors and omissions-klausulen skiljer i regel inte mellan lindrig och grov culpa.

Med hänsyn taget även till återförsäkringens karaktär av hjälpmedel för den direkta försäkringen kan man av det ovanstående knappast dra någon annan slutsats än att avseende måste fästas vid cedentens goda tro vid skadans reglering. *Reassuradören blir alltså ersättningsskyldig för sin andel i en skada, som cedenten ersatt i tron att han varit (rättsligt) förpliktad därtill,* på samma sätt som han blir ersättningsskyldig för skada, som cedenten "objektivt sett" varit rättsligt förpliktad att ersätta. Att göra någon skillnad mellan god tro utan vårdslöshet och sådan som beror av lindrig eller grov culpa förefaller inte nödvändigt. Någon kvalificerad god tro krävs sålunda inte.

Den här förespråkade regeln får inte någon stor praktisk betydelse i och med att gränsen för reassuradörens följeplikt i det följande kommer att dras så, att även en stor del av de ersättningar cedenten betalar medveten om att rättslig förpliktelse inte föreligger anses tillåtna. I synnerhet i fall, där strängare regler kommer till användning (t ex vid excess of loss-reassurans) kan man dock tänka sig en praktisk möjlighet för cedenten att hänvisa till sin subjektiva goda tro beträffande ersättningsskyldigheten för att ådra reassuradören ansvar.

Då betydelsen av cedentens goda tro utretts i detta avsnitt kommer det som i fortsättningen anförts beträffande kulansersättningar och kompromisser m m att avse endast de fall då cedenten

157 *Østergaard* s 226 synes däremot inte ge cedentens subjektiva bedömning eller goda tro avgörande betydelse.

158 Så kunde även uttalandet hos *Prölss*, ZVW 1966 s 575 tolkas. Han avser dock endast lindrig culpa.

varit medveten om att han gått utöver sin ersättningsskyldighet resp att denna varit osäker.

6 Kulansersättningar

För att uppnå en tydlig gränsdragning kring cedentens rätt att företa skaderegleringen skall de fall där han uppenbarligen inte varit skyldig att utge ersättning behandlas först. Att skadan inte varit juridiskt ersättningsgill kan bero av olika omständigheter: dels kan skadan falla utanför ansvarsbeskrivningen eller träffas av någon undantagsbestämmelse i kontraktet och dels kan den ursprungliga polisen av någon anledning vara ogiltig. Cedenten kan trots detta önska betala ersättning för skadan, t ex för att bibehålla eller utveckla de förbindelser han har med försäkringshavaren eller mer generellt för att öka sin goodwill som försäkringsgivare.

I engelsk domstolspraxis har man intagit en mycket strikt hållning till denna problematik. Om reassuransavtalet innehåller blott den svaga klausulen "to pay as may be paid" bör sålunda cedenten ha varit "legally liable" att utbetala ersättning för den ifrågavarande skadan för att han skall kunna ta reassuradören i anspråk.¹⁵⁹ Om den ursprungliga polisen varit ogiltig, kan därför cedenten inte kräva reassuradörens andel i skadan, trots att han själv utbetalt ersättning. Likaså bör skadan falla inom den ursprungliga polisens bestämmelser och några kulansersättningar för skador som inte omfattas av polisens ordalydelse kan cedenten inte utge inom reassuransens ram.¹⁶⁰ Cedenten är dessutom bevisskyldig såväl för

159 Se härtill *Arnould* p 378, *Dover* s 488 och *Templeman-Greenacre* s 322 f. Beträffande amerikansk rätt se 46 *Corpus Juris Secundum*. New York 1946. Insurance § 1238 och *Thompson* s 223 ff.

160 Se särskilt *Firemen's Fund Ins. Co. v. Western Australian Ins. Co. and another* (1927) 28 Ll.L.Rep. 243: då fartyget inte varit sjövärdigt och den ursprungliga polisen saknade "seaworthiness admitted clause" hade cedenten inte varit skyldig att ersätta skadan och kunde därför inte kräva reassuradörerna trots att återförsäkringspoliserna innehöll den sagda klausulen. Se även *Chippendale and others v. Holt* (1895) 8 Asp. M.L.C. 78 (s 79): "I see no ground for supposing that the form of the clause meant to create a liability outside the limits of the original policy. The words "to pay as may be paid thereon" would seem to assume the existence of liability, proved or admitted, in respect of the loss re-insured". Jfr *Marten and others v. Steamship Owners' Underwriting Association Ltd.* (1902) 9 Asp. M.L.C. 339.

att skadan inträffat som för att den enligt polisen är ersättningsgill.¹⁶¹

Inom kontinental doktrin är inställningen en annan. Tyska författare medger i regel cedenten rätt att inom vissa gränser utge kulansersättningar.¹⁶² Gränsdragningen sker exempelvis på basen av följande norm: cedenten skall vid regleringen av skadan "verfahren, wie ein verständiger, billig denkender Versicherer, wenn er nicht rückversichert wäre, verfahren würde."¹⁶³ Bland schweiziska författare kan nämnas *Steinrisser* (s 41): "Selbst ex gratia Zahlungen sind nach kontinentaler Praxis vom Rückversicherer mitzutragen, soweit die Kulanz im Versicherungsverkehr üblich ist und aus Erwägungen geübt wird, die den rückgedeckten Vertrag betreffen." Vad beträffar excess of loss-avtal kan man i tysk litteratur påträffa en mer försiktig inställning: här betonas starkare, att cedenten i viss utsträckning måste hålla sig inom ramen för det direkta försäkringsavtalet.¹⁶⁴

Hos nordiska författare kan man finna liknande tongångar. Formuleringen hos *Alfthan* (s 107) är en översättning av den ovan citerade tyska satsen, medan åter *Bache*¹⁶⁵ framhåller: "Reassurandøren er forpligtet dvs retslig forpligtet til at participere i Skader, som Hovedassurandøren betaler overensstemmende med *fornuftig Forretningsførelse* eller *stedlig Forretningsskik*, selvom retslig Forpligtelse dertil ikke foreligger." En liknande formulering finner man hos *Hjuler* (s 39): "Reassurandøren skal deltage i alle Skadesutbetalinger, som Cedenten foretager i Overensstemmelse med god Praksis indenfor den paagældende Branche." Spridda röster i motsatt riktning kan dock uppfattas.¹⁶⁶

161 Se uttalandet av *Bigham, J.* i fallet *Western Assurance Co. of Toronto v. Poole* (1903) 9 Asp. M.L.C. 390 (s 393): "the reinsurer when called upon to perform his promise is entitled to require the reinsured first to show that a loss of the kind reinsured has in fact happened . . ."

162 Se t ex *Ritter-Abraham* s 151 och *Correll* s 51.

163 *Ritter-Abraham* s 150, *Schlegelberger* s 35.

164 *Prölss*, ZVW 1966 s 550 f.

165 *Oesterreichische Revue* 1906. Citerat (i översättning) från *Østergaard* s 219.

166 *Hjelt*, Om reassuradörs betalningsskyldighet, då den av den direkta assuradören utgivna ersättningen icke överensstämmer med ersättnings-skyldigheten, NFT 1924 s 194, *Granfelt* s 301, jfr dock s 300. *Ormstad* s 29 förefaller företräda en medlande standpunkt i det han framhåller, att cedenten bör hålla sig "innen originalpolisens og kontraktens ramme og ånd". Jfr även *Kalderén* s 51 (mer positiv). — I den gamla danska livreassuransdomen UfR 1911.253 uttalades, att en retrocedent inte kunnat påvisa någon grund för sitt påstående, att den (fakultativa) retrocessionären vore förhindrad att mot retrocedenten göra samma invändningar som denne kunnat göra mot cedenten.

Vid en förfrågan hos tio nordiska försäkringsgivare framkom, att man i praxis hos oss i regel anser reassuradören ersättningsskyldig för ex gratia-utbetalningar. Skyldigheten är omfattande men dock inte obegränsad: ersättningar som saknar samband med den ursprungliga polisen kan inte alltid avkrävas reassuradören. Bland de tillfrågade försäkringsgivarna ställde sig endast en negativ till ersättning för kulansbetalningar vid alla reassuransformer — man medgav dock att det i praktiken sällan fanns någon möjlighet att konstatera att kulans förelåg — medan ytterligare ett nekande svar för fakultativ respektive non-proportionell reassurans inkom.¹⁶⁷

På grundval av de anförda synpunkterna skall göras ett försök att uppdra några riktlinjer för bedömningen av reassuradörens skyldighet att delta i kulansersättningar.

Det är uppenbart, att man inom försäkringsbranschen anser att en ersättningsskyldighet för reassuradören i ifrågavarande fall utgör en naturlig beståndsdel av avtalet. *Utgångspunkten* för bedömningen måste därför tas i regeln att *ansvar för kulansersättningar föreligger*. I denna regel kan sedan inskränkningar göras i den mån de förefaller motiverade.

Som redan framgått berör inskränkningarna främst anknytningen till den ursprungliga polisen. Det står nämligen klart att någon sådan *förbindelse måste kunna anges* för att skadan skall bli ersättningsgill även för reassuradören. Förbindelsen behöver inte vara särskilt stark, blott den inträffade skadan på något sätt har beröringspunkter med den ursprungliga försäkringen och dess ansvarsfält. Det som krävs för att tillräcklig anknytning i en föreliggande situation kan sägas vara för handen kan dock knappast anges med entydiga kriterier, och bedömningen måste uppenbarligen variera beroende på försäkringsgren, skadans storlek m fl omständigheter. Till syvende och sist är man därför tvungen att söka stöd i den synpunkt som betonats av författarna som citerats ovan: praxis inom ifrågavarande bransch. Den fråga som i ett konkret fall skall ge oss lösningen kan formuleras sålunda: Är skadans anknytning till en återförsäkrad polis av den arten, att *det vore tänkbart att en normal ej återförsäkrad försäkringsgivare inom samma bransch skulle betala ersättning för densamma?* Orsaken till att man inte, som tidigare författare velat, kan nöja sig med en enkel hänvisning till branschkutymen står att finna i den vida syn på cedentens rätt att leda affären som är vanlig inom försäkringsvärlden. Cedenten bör få vidta de åtgärder han finner nödiga och reassuradören kan vägra finna sig häri endast när han inte haft någon anledning att förvänta,

167 I amerikansk försäkringsgivarpraxis förekommer enligt uppgift ett mycket närmare samarbete mellan cedent och reassuradör än hos oss och följeplikten blir här mer inskränkt.

att hans ersättningsskyldighet skulle omfatta dessa åtgärder, dvs när cedenten uppenbart överskridit gränserna för det normala. Orden "ej återförsäkrad" har medtagits för att antyda att någon väsentligare skillnad i behandlingen av reassurerade och icke reassurerade skador inte kan accepteras.

Ex gratia-utbetalningar förekommer främst i två situationer:

a ett försäkringsavtal existerar, men skadan blir inte ersättningsgill, emedan den faller utom polisens ansvarsbeskrivning eller träffas av en undantagsbestämmelse eller p g a att försäkringshavaren brutit mot exempelvis säkerhetsföreskrifter e dyl,

b det direkta försäkringsavtalet är ogiltigt eller har ännu inte slutits.¹⁶⁸

I det sistnämnda fallet måste den föreslagna bedömningsnormen ytterligare kompletteras. Hänsyn till reassuradörens möjligheter att kontrollera cedentens handlande talar här för att ett tilläggs-kriterium uppställs: *utbetalningen måste kunna anknytas till något yttre påvisbart faktum* som gör det motiverat att överhuvud tala om en försäkringsersättning. Särskilt om något försäkringsavtal ännu inte kommit till stånd kan man kräva att avtalsförhandlingarna skall vara någorlunda långt hunna för att en ex gratia-ersättning skulle bli tillåtlig. Ett minimikrav kunde här tänkas vara, att ett slutgiltigt anbud från den ena parten föreligger.

Det som hittills sagts gäller närmast den obligatoriska proportionella återförsäkringen. Finns det några skäl att anlägga ett annat synsätt på den fakultativa och den non-proportionella reassuransen? Vid den förstnämnda återförsäkringsformen träffar ex gratia-utbetalningarna i regel cedent och reassuradör i samma förhållande som vid proportionell reassurans. Det mest vägande argument som anförts mot ex gratia-betalningar inom denna sektor är därför att intressegemenskapen mellan cedent och reassuradör saknas. Som tidigare nämnts väger denna synpunkt inte särskilt tungt och då man beaktar vad som sades om uppfattningen bland försäkringsgivarna ovan¹⁶⁹ blir den naturliga bedömningen, att någon väsentlig skillnad i gränsdragningen inte kan göras mellan fakultativ och obligatorisk proportionell reassurans.¹⁷⁰ En viss

168 Att kulansersättningar även i sådana situationer kan förekomma framgår av *Selmer*, I hvilken udstraekning bør selskabet betale erstatning, når der kan vaere tvivl om, hvorvidt en bindende forsikringsaftale er kommet i stand? 14 Nordiske Livforsikringskongres. København 1964 s 23 ff. Artikeln behandlar situationen vid livförsäkring.

169 Jfr även förutsägelsen, att denna uppfattning skulle slå igenom, hos *Brekke*, NFT 1924 s 28.

170 Även *Hjuler* s 38 och *Østergaard* s 224 synes anse att gränsen väsentligen måste dras på samma sätt för fakultativ och obligatorisk reassurans.

försiktighet vid regleringen av stora skador, särskilt av de toppar som ofta måste avtäckas fakultativt, kan dock vara motiverad.

Beträffande den non-proportionella återförsäkringen kan en liknande varning framföras. Vid excess of loss-reassurans berörs reassuradören vid större skador på ett helt annat sätt än cedenten av ex-gratia-utbetalningar¹⁷¹ och kontrakten ger ofta på denna punkt snävare bestämmelser än vid annan reassurans.¹⁷² Man kan därför anta, att kulansersättningarna även i avsaknad av klara klausuler här bör hållas inom trängre ramar. Speciellt kan framhållas, att, ifall cedentens ersättningsskyldighet redan tagit hans självbehåll i anspråk, bör han inte på reassuradörens bekostnad i kulansväg utbetala ersättning för större poster som försäkringshavaren utan rätt härutöver kräver. Vid stop loss-reassurans är ett liknande synsätt att föredra: vid tider då cedentens skadeutgifter börjat närma sig eller överskridit gränsen för uppkomsten av ansvar för reassuradören bör han undvika att betala ersättning för sådana stora skador som han utan minsta tvekan inte är förpliktad att ersätta. Med det här sagda avses inte att utesluta alla kulansersättningar från den non-proportionella reassuransen: de åsikter från fältet som tidigare refererats talar klart emot en sådan inställning.

7 Förlikningar

Från de klara fallen av ex gratia-ersättningar kommer vi till situationer där oklarhet råder beträffande existensen och/eller omfattningen av cedentens ersättningsskyldighet. Cedenten kan med mer eller mindre starkt vidmakthållande av sina rättigheter kompromissa om försäkringsersättningen med försäkringshavaren. Är reassuradören bunden av en sådan förlikning?¹⁷³

Med hänsyn till den vida syn som ovan antogs i kulansfallen torde inte någon mer omfattande diskussion här krävas. För cedentens rätt att fritt träffa avtal om ersättningsskyldigheten i oklara fall talar samtliga de argument som tidigare anförts beträffande följeplikten i allmänhet. Sålunda är det uppenbart att *reassuradören*

171 Detta argument för en särskiljning minskar i värde då man beaktar, att man vid non-proportionell reassurans ofta avtalar, att cedenten själv måste stå en del även av den skada som överstiger hans egenräkning, se ovan noterna 28 och 29.

172 Jfr ovan denna paragraf avsnitt 3a in fine och 3c samt *Prölss*, ZVW 1966 s 550 f.

173 Fördelarna av en kompromiss kommer givetvis alltid även reassuradören till godo, jfr *British Dominions General Ins. Co. Ltd. v. Duder and others* (1915) 13 Asp. M.L.C. 84.

blir bunden av cedentens kompromiss vad beträffar både ansvarsgrunden och ansvarets omfattning. Endast i fall där "kompromissen" är så ensidig, att en ex gratia-ersättning de facto föreligger och denna dessutom är otillåten enligt det ovanstående, kan reassuradören undgå delaktighet i utbetalningen. Bevisbördan för att detta är fallet, dvs att något rättsligt krav att kompromissa om tydligt inte föreligger, faller på reassuradören.

Till stöd för det sagda kan ännu framhållas, att man t o m vid engelska domstolar, som ju företräder en mycket sträng syn på cedentens rättigheter, anser reassuradören bunden av en "reasonable compromise" som cedenten företagit.¹⁷⁴ Att kontinental¹⁷⁵ och nordiska¹⁷⁶ författare i överensstämmelse med sin mot cedenten mildare syn ger denna en vidsträckt kompromissrätt är inte särskilt förvånande.

8 Rättsliga avgöranden

En naturlig följd av det sagda blir, att reassuradören blir ersättningsskyldig för belopp som cedenten erlagt, förpliktad därtill genom dom eller annat rättsligt avgörande, oberoende av om denna erhållit ett "felaktigt" innehåll p g a bristfällig processföring från

174 *Traders & General Ins. Association v. Bankers & General Ins. Co.* (1921) 9 Ll.L.Rep. 223, *Excess Ins. Co. v. Mathews and others* (1925) 23 Ll.L.Rep. 71 samt *Arnould* p 378 in fine. Se även beträffande amerikansk rätt 46 C.J.S. Insurance § 1231c. — Bevisbördan åligger här dock cedenten, se ovan not 161.

175 *Steinrisser* s 44 samt beträffande excess of loss-reassurans *Prölss, ZVW* 1966 s 551.

176 *Alfthan* s 106 f, *Granfelt* s 300, *Østergaard* s 223 samt *Hjuler* s 41. Den sistnämndes begränsning till kompromisser av krav som inte är orimliga pekar på samma faktum som författaren velat framhålla genom att tala om situationer där ex gratia de facto föreligger. Jfr dock i domstolspraxis ASD III.417 (SHRD), där en retrocessionär ansågs betalningsskyldig i enlighet med avslutad förlikning, *då det inte kunde antas, att man kunde ha uppnått ett bättre resultat*. Den sistnämnda begränsningen är uppenbarligen alltför långtgående. Den danska livretrocessionsdomen UfR 1912.239, där det uttalades att "men da det dog efter de foreliggende Oplysninger maatte stille sig som i høj Grad usikkert, om en Proces i den Anledning vilde kunne vindes af Selskabet, maa dette anses at have handlet forsvarligt og i samtlige Forsikringsgiveres Interesse ved at modtage Forlikningstilbudet . . .", måste läsas vid sidan av det liknande fall som nämnts ovan i not 166.

cedentens sida.¹⁷⁷ Även här kunde man i teorin anföras, att en avsiktligt felaktig disposition kunde göra reglerna om ex gratia-ersättningar tillämpliga. De vida gränser som angivits för dessa betalningar medför dock att reassuradören i praktiken knappast kan tänkas kunna åberopa de nämnda reglerna som stöd för ansvarsbefrielse i fall där cedentens betalningsskyldighet fastställts genom rättsligt avgörande.

§ 13 Ersättning för totalförlust

Inom sjö- och luftförsäkringen förekommer, att cedenten endast återförsäkrar risken för totalförlust. I försäkringsgivarpraxis strävar man härvid ofta till att ge cedenten en viss rörelsefrihet vid bedömningen, huruvida en totalförlust skall anses föreligga. I detta syfte intas i reassuranskontrakten klausuler av exempelvis följande lydelse:

“Warranted free of all average and to pay only in the event of the total, constructive, compromised &/or arranged total loss of the vessel.”
(*Templeman-Greenacre* s 324)

Orden *compromised &/or arranged* indikerar här en viss beslutsrätt för cedenten. Betydelsen av detta uttryck har utretts i ett antal engelska domar, som skall refereras i det följande.

Det första fallet, *Street v. Royal Exchange Assurance* (1914) 12 Asp. M.L.C.496, gällde en återförsäkringspolis innehållande bl a följande uttryck: “to follow hull underwriters in the event of a compromised or arranged loss being settled”. Det reassurerade fartyget strandade och led svår skada. Försäkringshavaren väckte talan mot cedenten (och de andra direkta assuradörerna) och krävde ersättning för konstruktiv totalförlust eller alternativt för partiell skada. En förlikning, som innebar att försäkringshavaren fick 2/3 av försäkringssumman utbetald samt därtill fick behålla vraket, ingicks. I kompromissen sades ingenting därom, huruvida utbetalningen skedde i anledning av ägarens krav på ersättning för total-

177 Så även *Alfthan* s 107f samt redan NJA 1883.170, där det uttalades att laga kraft vunnen dispasch mellan försäkringshavare och cedent skulle lända till efterrättelse även i reassuransförhållandet. Av annan uppfattning möjligen *Hjelt*, NFT 1924 s 194 f, som emellertid närmast talar om domens res judicata-verkan. Att domen inte vinner sådan processuell rättskraft mot den utomstående reassuradören torde vara självklart, jfr även *Alfthan* s 108. Formuleringen i NJA-fallet kan dock tyda på en motsatt åsikt hos dåvarande SvHD.

förlust eller i anledning av hans alternativa krav på ersättning för partiell skada. Cedenten krävde reassuradören på hans andel. Court of Appeal ansåg, att då ett krav på totalförlustersättning framställdes och detta vidhållits ända till förlikningen, så förelåg en compromised or arranged total loss och reassuradören var ansvarig, oberoende av om fartyget de facto utgjorde en konstruktiv totalförlust. *Lord Reading, C.J.* framhåller (s 499): "It appears to me that the plaintiffs contention is right in this respect. There is a claim. The claim has been persisted in, and always for constructive total loss right up to the end, up to the time of compromise; and when the compromise was made it was, in my judgement, a compromise of the claim or claims made in the action. If so, it would include a claim in respect of a constructive total loss, notwithstanding that there was added to that claim an alternative claim in respect of partial loss."

I *Bergens Dampskibs Assurance Forening v. Sun Ins. Office Ltd.* (1930) 18 Asp.M.L.C.172 lydde den ifrågavarande bestämmelsen: "Being against total and (or) constructive and (or) arranged total loss of the vessel . . ." Det reassurerade ångfartyget strandade i Svarta Havet men kunde lösgöras och gick till Konstantinopel. I denna hamn saknades lämpliga reparationsmöjligheter och det var ytterst tveksamt om fartygets kondition tillät henne att nå en hamn där reparationerna kunde utföras utan att hon skulle bli en totalförlust. Under dessa omständigheter enades ägarna och försäkringsgivarna om en kompromiss: fartyget skulle anses som en totalförlust och försäkringsgivarna skulle betala en avtalad summa, vilken de facto översteg hennes fulla reparerade värde vid tidpunkten. Försäkringsgivaren krävde reassuradören på dennes andel. Talan förkastades och kontraktet tolkades så, att reassuradören kunde bli ansvarig endast ifall det antingen förelåg en konstruktiv totalförlust eller ett genuint krav på ersättning för sådan förlust, vilket krav förlikts "by arrangement". *Rowlatt, J.* konkluderar (s 174): "I think there must be either a constructive total loss, or a claim for a constructive total loss, which claim is arranged. Although the wording in *Street's* case was different, I think that it bears upon the matter. It shows that the word "arranged" really only means compromised. It does not mean an artificial total loss created by the will of the parties."

I motsats till det föregående fallet ansåg man i *Gurney v. Grimmer* (1932) 44 Ll.L. Rep. 189 att ordet arranged hade en mer omfattande betydelse än compromised. I detta fall innehöll återförsäkringspolisen orden "to pay only in the event of the total constructive compromised and/or arranged total loss of the vessel." Fartyget strandade (men kunde dras loss) och efter förhandlingar mellan dess ägare och försäkringsgivarna nådde man en förlikning enligt vilken betalning skulle utges för konstruktiv totalförlust tillsammans med en summa för sue and labour charges. Totalförlustersättningen utgjorde full ersättning medan kostnadsersättningen utgjorde en tredjedel av försäkringshavarens krav på denna punkt. Då cedenten krävde reassuradören på dennes andel hävdade denne att orden "compromised and/or arranged" inte täckte en situation där full ersättning hade utgivits och att cedenten därför måste visa, att fartyget de facto utgjorde en konstruktiv totalförlust. Court of Appeal ansåg, att det ifrågavarande uttrycket omfattade transaktionen mellan försäk-

ringsgivarna och försäkringshavaren. *Lawrence, L.J.* säger (s 196): "The word 'arranged' is added to 'compromised' either in conjunction with 'compromised' or as an alternative to 'compromised'. I do not intend to give an exhaustive definition of the word 'arranged'. 'Compromised', it is admitted on all hands, assumes that a mutual concession has been made by both parties and that each party has got something less than he claimed. The word 'arranged' to my mind is a wider word altogether. In certain cases, and in my judgement in this case, I think it is equivalent to 'agreed'." *Scrutton, L.J.* ansåg vidare (s 195), att transaktionen, trots att en post hade betalats fullt ut och en annan reducerats, var att betrakta som en kompromiss av hela kravet.

Engelsk domstolspraxis kan sammanfattas i följande regel:¹⁷⁸ reassuradören blir ersättningsskyldig på basen av arranged and/or compromised total loss ifall *a* försäkringshavaren har framställt ett krav på totalförlustersättning, *b* kravet med hänsyn till omständigheterna kan anses vara allvarligt avsett och *c* cedenten har ingått en förlikning beträffande kravet. Åtminstone ifall 'arranged' ingår i formuleringen spelar det härvid ingen roll om kravet genom kompromissen nedsatts eller om det betalats fullt ut.

Hur man hos oss borde ställa sig till problemet är vanskeligare att ange. Tillfrågade försäkringsgivare har givit varierande svar: man stöder sig på allmän rimlig branschkutym, man framhåller att reassurans på totalförlustvillkor mottas endast av cedenter för vilka man har ett mycket gott förtroende m m. På flera håll återkommer dock inställningen att reassuradören blir ansvarig, då cedenten reglerat skadan som totalförlust.

Den sistnämnda formuleringen kan förmodligen antas träffa det väsentliga, men begränsningar krävs givetvis på samma sätt som inom mer centrala områden av följeplikten. Författarens (mycket osäkra) slutsats blir därför, att totalförlustreassuradören ansvarar för sin andel, då cedenten reglerat skadan som totalförlust och det är tänkbart att en normal inte återförsäkrad sjö- respektive luftassuradör skulle ha förfarit på detta sätt i ifrågavarande fall. Då spørgsmålet tillhör de fall, där cedentens och reassuradörens intresse starkt divergerar, måste här dock en liknande varning som beträffande non-proportionell reassurans framföras: stora avvikelser från den "vanliga" branschkutymen kan inte tillåtas.

För att inte cedentens händer i alltför hög grad skall bindas kan regeln kompletteras med en norm hämtad från de engelska domsluten: om försäkringshavaren har framställt ett efter omständigheterna allvarligt avsett krav på totalförlustersättning och cedenten lyckats nå en förlikning omfattande ersättning endast för

178 Jfr även *Templeman-Greenacre* s 326.

partiell skada bör ersättningsskyldighet för reassuradören trots detta föreligga.

§ 14 Kostnader

1 Försäkringshavarens kostnader

En försäkringsgivare ansvarar enligt nordisk försäkringsrätt normalt för försäkringshavarens skäligena utgifter eller andra uppoffringar för avvärjande och minskning av skadan även om försäkringsbeloppet därigenom skulle överskridas (FAL § 53). Vid första anblicken förefaller det vara självklart, att även reassuradören skall delta i sådana utbetalningar, då ju kostnaderna utgör en del av den ursprungliga försäkringshavarens skada och för återförsäkringsavtalet gäller samma villkor som för den direkta försäkringen. I de fall där försäkringshavaren handlat på eget bevåg och kostnaderna inte medför att försäkringsbeloppet överskrids uppstår inte heller några speciella problem utan reassuradörens följeplikt gäller i samma omfattning som tidigare angetts beträffande skadeersättningen.¹⁷⁹

De speciella spörsmål som kan diskuteras har antytts i det föregående stycket. För det första kan man fråga sig huruvida det faktum att cedenten givit försäkringshavaren föreskrift om hur han skall förfara vid skadans avvärjande eller minskning (FAL § 52.1) är relevant såtillvida att reassuradören i detta fall kunde vägra delta i onödiga eller tom oförsvarliga kostnader som cedenten blivit förpliktad att ersätta på en felaktig föreskrift. Med beaktande av den tidigare antydda regeln, att cedentens vårdslöshet vid skaderegleringen inte länder honom till nackdel, torde det dock vara riktigt att frångå en sådan invändning betydelse och anse ersättningsskyldighet för reassuradören föreligga även i detta fall.¹⁸⁰ Den teoretiska möjligheten, att cedenten avsiktligt givit en felaktig föreskrift, skall inte här närmare diskuteras.

Ytterligare kan man fråga, om reassuradören bör delta i räddningskostnaderna även då *hans* försäkringsbelopp kommer att överskridas. Vid proportionell reassurans synes principen om lika delaktighet i risk och premier tala för fullt ansvar för reassuradören. Denna regel erhåller ett visst stöd av kontinentala författare¹⁸¹ och

179 Jfr *Steinrisser* s 46 samt fallet nedan i not 182.

180 *Steinrisser* s 47 är uppenbarligen för sträng då han konstaterar: "Liegt ein Verschulden des Zedenten vor, kann sich der Rückversicherer von der Mittragung der Rettungskosten befreien".

181 Se *Prölss*, Beiträge s 97, *Steinrisser* s 46.

ett nordiskt responsum,¹⁸² och då några vägande skäl¹⁸³ som talar emot den inte påträffats, kan man anta att reassuradören vid proportionell reassurans i avsaknad av motstående bestämmelser i kontraktet skall ansvara för sin andel i försäkringshavarens räddningskostnader även *utöver försäkringsbeloppet*. Vid excess of loss-återförsäkringen, där gränsen för reassuradörens ersättningsskyldighet fastslås i förhållande till skadan eller skadetillfället, gör sig ett annat synsätt gällande: *Prölss*¹⁸⁴ antar med viss rätt, att reassuradörens ansvarslimit här utgör övre gräns för allt ansvar, om annat inte avtalats.

2 Cedentens kostnader för skaderegleringen

a Huvudregeln

I många reassuransavtal ingår uttryckliga bestämmelser som ger cedenten rätt att i den skada på vilken reassuradörens ersättningsskyldighet skall beräknas inräkna egna kostnader i anslutning till regleringen av skadan:

"The REINSURER shall participate in all loss payments and also in all expenses for assessment and lawsuits in proportion to his share in the insurance under dispute." (finsk cedent)

"The Reinsurer shall participate pro rata in all expenses incurred in case of damage, falling within the scope of this Agreement . . ." (svensk cedent)

"The REINSURER which shall also be liable for its share of all expenses other than salaries of employees and office expenses incurred by (cedenten) in connection therewith . . ." (svensk cedent)

"The Reinsurer further undertakes to pay its proportion of any costs incurred by the Ceding Company in connection with the settlement, adjustment or prevention of claims. The salaries and wages of the permanent staff of the Ceding Company shall not be included as costs." (schweizisk cedent)

"The Reassured may contest any claim and institute any action they think fit in relation to a claim, and the Reinsurers shall be liable for their

182 ASD IV.202 (responsum), där även cedenten själv haft utgifter för räddningsföranstaltningarna. Uppfattningen får även stöd av *Tybjerg* s 69.

183 Den motsatta uppfattningen i den engelska domen *Uzielli v. Boston Mar. Ins. Co.* (1884) 5 Asp. M.L.C. 405 kan inte tilläggas någon betydelse, i synnerhet som motiveringen grundar sig på en långt driven bokstavstolkning av sue and labour clause. *Arnould* p 376 förefaller kritisk mot avgörandet. I fallet var fråga om retrocessionärs ansvar för cedentens kostnader.

184 ZVW 1966 s 546.

share of the claim and all costs and expenses in connection therewith (excluding salaries of the Reassureds employees) . . .” (engelsk cedent)

”I skadesbeløbet medregnes omkostninger ved skadens opgørelse, herunder også udgifter i forbindelse med sagsanlæg og proces, og eventuelle renter til skadeserstatningsbeløbet, dog skal gager til de af CEDENTEN ansatte funktionærer ikke medregnes, da sådanne udgifter bæres af CEDENTEN alene.” (dansk stop loss-kontrakt)

Någon uttrycklig klausul beträffande kostnaderna behöver dock inte intas i kontraktet för att en fördelning av dessa skall komma till stånd. Bland försäkringsgivare tar man nämligen, enligt vad som erfarits vid en förfrågan, för givet, att reassuradören vid alla former av reassurans skall ta del i cedentens externa kostnader för skaderegleringen — verksamhetens administrativa kostnader och löner åt egen personal skulle cedenten däremot bära själv. En sedvanerättslig grundsats, att vissa kostnader, som cedenten haft vid skadans reglering och vid eventuell process om ersättningen, bör inräknas i den ersättningsgilla skadan, kan därför antas gälla.¹⁸⁵ Principen att cedentens vårdslöshet inte verkar till hans nackdel medför även här att någon aktsamhetsskyldighet som förutsättning för reassuradörens ansvar inte kan uppställas.

Engelska domstolar intar i detta avseende åter en avvikande ståndpunkt. I fallet *Scottish Metropolitan Assurance Co. Ltd. v. Groom* (1924) 20 Ll.L. Rep.44 fann nämligen Court of Appeal att processkostnader som uppkommit då cedenten försvarat sig mot ett krav under den direkta polisen inte omfattades av ”sue and labour clause”. Då något annat uttryckligt eller konkludent avtal som ålade reassuradören att bära en andel av dessa utgifter inte hade påvisats, måste cedenten bära dem själv. Cedenten hade vunnit processen mot försäkringshavaren och någon ersättningsgill huvudskada förelåg alltså inte. Bl a *Templeman-Greenacre* s 327 anser rättsfallet fastställa regeln, att cedenten i avsaknad av särskilt avtal därom överhuvud inte kan kräva reassuradören på kostnader för process mot försäkringshavaren. Så även *Roche, J. i Versicherungs und Transport A/G Daugava v. Henderson; Same v. Campbell* (1934) 48 Ll.L.Rep.54 (s 60): ”Mr Porter (cedentens advokat) seeks to limit the application of that rule to a case where the action has been successfully defended, but if the principle of the cases is considered I think there is no ground whatever for so limiting it. The general principle is that, apart from agreement, the expenses of dealing with a loss are not part of the loss itself.”

b *Undantag vid excess of loss-återförsäkring*

Vid excess of loss-reassurans leder regeln om reassuradörens ansvar för kostnader till följande inte helt tillfredsställande resultat: Om

185 Så även *Hjuler* s 41, *Steinrisser* s 47 och *Prölss*, Beiträge s 97 samt uppenbarligen *Kalderén* s 53.

själva skadan överstiger cedentens självbehåll blir reassuradörerna tvungna att bära kostnaderna i sin helhet¹⁸⁶ och om skadan inte uppgår till denna gräns kan kostnaderna medföra, att reassuradörerna ändå åläggs en viss ersättningskyldighet. Av denna anledning avtalas ibland vid den nämnda reassuransformen avvikelser från huvudregeln:

"In the event of a loss hereunder the Reinsurer shall contribute to any adjustment expenses, including expenses of litigation, if any, and all other loss expenses of the Company . . . incurred in connection therewith, in the proportion that the amount payable hereunder bears to the Company's total gross loss . . ." (*Prölss*, ZVW 1966 s 556)

"The term ultimate net loss referred to above is agreed to mean the sum or sums paid in the settlement of all losses arising out of one accident or occurrence including any litigation expenses incurred in connection therewith . . . Investigation and adjustment expenses other than litigation expenses incurred in connection with the loss shall be pro-rated between the Company and the Reinsurer in proportion to their interest in the ultimate net loss . . ." (*Prölss*, ZVW 1966 s 556)

". . . and the term 'net loss' shall mean the sum actually paid by the Assured in settlement of losses or liability . . . and shall include all adjustment expenses arising from the settlement of claims . . . but shall exclude legal costs . . . In the event of a loss arising to which the Underwriters hereon may be liable to contribute no legal costs shall be incurred on their behalf without their consent being first obtained and if they so consent they shall contribute to the said costs in the proportion that their share of loss as finally settled bears to the total sum payable. If, however, a settlement of the loss be practicable prior to taking the case into Court whether by compromise or otherwise for a sum not exceeding . . . (självbehållet) no legal costs shall be payable by the Underwriters hereon." (*Prölss*, ZVW 1966 s 556 f)

Normalt utesluter man inte reassuradörens ansvar för kostnaderna, utan man inför endast en annan fördelningsprincip för dessa än den som gäller för huvudskadan vid excess of loss-reassurans. I stället för att låta reassuradörerna bära alla utgifter för skadetillfället som överstiger cedentens självbehåll fördelar man process- och/eller skaderegleringskostnaderna mellan cedent och reassuradör i samma proportion som de kommer att dela på själva huvudskadan.¹⁸⁷ Även andra fördelningsgrunder — t ex till hur stor del kostnaderna varit till nytta för respektive part — förekommer ibland.¹⁸⁸

186 En liten andel faller dock ofta på cedenten, se noterna 28 och 29.

187 Ytterligare klausuler i denna riktning finns hos *Prölss*, ZVW 1966 s 556 f.

188 Se *Prölss*, ZVW 1966 s 557.

c *Externa kostnader*

En begränsning med hänsyn till kostnadernas ställning i cedentens verksamhet måste uppställas. Man anser nämligen i regel, att cedentens rätt till ersättning för omkostnader gäller endast betalningar till utanför bolaget stående personer och liknande externa omkostnader, medan kostnader innanför bolaget såsom lön till egen personal o dyl inte skulle kunna överföras på reassuradören med stöd av kostnadsregeln.¹⁸⁹ Detta framgår som ovan kan iakttagas ibland uttryckligen ur avtalets lydelse, men även om så inte är fallet är regeln tämligen självklar. Cedenten erhåller nämligen redan i form av reassuransprovision ersättning för sina fasta kostnader och ytterligare betalning borde inte ifrågakomma. Som tidigare nämnts omfattas regeln i försäkringsgivarpraxis, vilket även framgår av ett responsum från Assurandør-Societetet av år 1940,¹⁹⁰ där man uttalade att det vid tillfällen, där kvotkontrakt inte förelåg, inte var överensstämmande med praxis att på tillfälliga skador fördela ett antal fasta utgifter såsom kostnader för inköp av bil för skadebesiktningar, driftskostnader för bilen, övertid ersättningar till egen personal m m. Vid kvotkontrakt kan, som uttalandet antyder, en delning av de fasta kostnaderna dock tänkas förekomma, varvid detta uppenbarligen även måste framgå av provisionens storlek.

Den gränsdragning som här angivits kommer delvis att bli beroende av hur cedenten organiserar sin verksamhet. En försäkringsgivare kan sköta en stor del av skaderegleringen med egen arbetskraft, medan en annan ofta anlitar utomstående hjälp. Då cedentens verksamhetsprinciper måste kunna fastslås av honom själv, påverkar detta inte bedömningen. Cedenten kan alltså i den utsträckning han själv finner befogat anlita utomstående hjälp och låta reassuradören bli delaktig i kostnaderna härför. I enlighet med den generella normen för följeplikten måste man dock förutsätta, att cedenten även i detta avseende behandlar de reassurerade skadorna väsentligen på samma sätt som icke reassurerade skador.¹⁹¹ Detta ger även reassuradören en möjlighet att på förhand skapa sig en bild av i hur hög grad han kommer att bli delaktig i skaderegleringskostnader vid kontrakt med olika cedenter.

189 Se *Ormstad* s 29, *Hjuler* s 41 f och *Kalderén* s 53. *Prölss*, ZVW 1966 s 538 förefaller dock anse, att uttryckligt undantag beträffande dessa generalomkostnader borde intas i kontraktet.

190 ASD XIX.1 (även publicerat i UfR 1945.207).

191 *Hjuler* s 42 företräder en mot cedenten i vissa avseenden strängare ståndpunkt, i det han lägger huvudvikten vid, om åtgärden kräver speciella kunskaper eller ej.

d Ersättning utöver försäkringsbeloppet

Frågan, huruvida de kostnader som cedenten haft i samband med skaderegleringen skall av reassuradören ersättas utöver hans försäkringsbelopp, kan besvaras utan längre utläggningar. Det skäl, som ovan angavs för en sådan ersättningsskyldighet vad beträffar försäkringshavarens räddningskostnader, gäller även här och man kan därför för den proportionella reassuransens del anta regeln om ansvar även utöver försäkringsbeloppet.¹⁹² Undantaget för excess of loss-reassurans är relevant också här och försäkringsbeloppet utgör alltså övre gräns för reassuradörens sammanlagda ansvar vid sådan återförsäkring. Om en kostnadsfördelningsklausul av tidigare nämnt slag intagits i avtalet blir dock resultatet för de av klausulen omfattade kostnaderna ett annat. Försäkringsbeloppet torde då vara avsett som övre gräns för själva skadeersättningen utökad med de kostnader, för vilka proportionell fördelning inte avtalats, och andra kostnader kan fördelas utöver denna gräns.¹⁹³

3 Räntor på försäkringsersättningen

Räntor på försäkringsersättningen kan uppenbarligen i vissa fall betraktas som normala skadereglerings- och försvarskostnader, men de kan också ha sitt ursprung exempelvis i cedentens slarv med utbetalningarna. I samtliga fall kan dock reglerna om reassuradörens delaktighet i kostnader antas i tillämpliga delar gälla även beträffande räntorna: cedenten skall inte skadas av sin vårdslöshet. Stöd för denna uppfattning finner man i viss mån även i doktrinen och i försäkringsavtalspraxis.¹⁹⁴

I tysk rätt kan en försäkringshavare som lidit skada på grund av culpöst dröjsmål med utbetalningen av försäkringsersättningen — en redare kan exempelvis förlora intäkter då han inte genast kan köpa eller bygga ett nytt fartyg (*Havana-fallet*, *Versicherungsrecht* 1965 s 332) — kräva denna skada ersatt av försäkringsgivaren. Om cedenten ålagts att ersätta sådan skada

192 Så även *Prölss*, *Beiträge* s 97 samt ASD IV.202 (responsum), som berör såväl cedentens som försäkringshavarens kostnader. Jfr Responsum avgitt av försäkringsforeningens 20-mannsutvalg nr 6 (cedentens räddningsåtgärd).

193 Så även *Prölss*, *ZVW* 1966 s 546.

194 Se *Prölss*, *ZVW* 1966 s 545 f samt där angiven klausul. I det engelska fallet *Excess Ins. Co. v. Mathews and others* (1925) 23 Ll.L.Rep. 71 ansågs reassuradören, då cedenten inte under kriget kunnat betala ersättning till den i fiendeläget befintliga försäkringshavaren, skyldig att delta även i räntebetalning. Man bör dock observera, att "the position here is not the ordinary one" (s 75).

kan han i regel med stöd av de vida bestämmelser som ingår i ett normalt reassuranskontrakt göra reassuradören delaktig även i denna utbetalning på samma sätt som i andra kostnader t o m utöver försäkringsbeloppet, jfr *Prölss*, ZVW 1966 s 569 f och *Beiträge* s 96 ff.

§ 15 Regressrätt

1 Kontraktsbestämmelser

Förekomsten av regressrätt¹⁹⁵ för försäkringsgivaren mot utomstående skadevållare (FAL § 25) medför vid återförsäkring vissa problem, vilka närmast ansluter sig till reglerna om cedentens rätt att leda affären. I reassuransavtalen återfinner man ibland uttryck, som i något eller några avseenden reglerar parternas förhållande med hänsyn till regressrätten:

"The REINSURER shall participate . . . in proportion to his share in the insurance under dispute. On the other hand the REINSURER shall also participate in the same manner in all Refunds which (cedenten) may receive as a result of any lawsuit or for any other reason." (finsk cedent)

"The Reinsurer shall participate pro rata in all expenses . . . as well as in all possibly arising recoveries." (svensk cedent)

"THE REINSURER shall likewise participate in all recoveries of whatsoever character that (cedenten) may obtain." (dansk cedent)

"It being understood that if salvage or recovery is effected by the Companies after the amount of a claim under the present Agreement has been calculated then the amount of the salvage or recovery shall be deducted from the ultimate net loss on which the calculation was based and the amount of the claim shall be readjusted accordingly." (excess of loss-kontrakt, *Prölss*, ZVW 1966 s 565)

"The Company agrees to make reasonable efforts to obtain subrogation recoveries in cases where such recovery will affect the loss to the Reinsurers under this Agreement." (excess of loss-kontrakt, *Prölss*, ZVW 1966 s 564)

Som synes har klausulerna ofta givits en mycket allmän formulering och många spörsmål lämnas oregrerade. Då härtill lägges att många kontrakt helt saknar bestämmelser om regressrätt kan man konstatera, att åtminstone kontraktens utformning inte gör en detaljdiskussion kring återförsäkring och regressrätt överflödigt.

195 Avsnittet återger i något komprimerad form de synpunkter som anförts av författaren i artikeln Återförsäkring och regressrätt, JFT 1974 s 87 ff.

2 Vem utövar regressen?

En primär frågeställning är givetvis huruvida cedenten är legitimerad att utöva hela regresskravet eller om rätten övergår till reassuradörerna i den mån de erlagt ersättning för skadan under återförsäkringskontraktet. Mot det sistnämnda alternativet talar bl a att detta med beaktande av det stora antal reassuradörer och retrocessionärer som kan vara inblandade i en skada skulle leda till att regresskravet uppsjälktes i många små delar. Reassuradörerna erhåller dessutom sällan sådana upplysningar att de vore medvetna om regresskravens existens och en övergång av regressfordringar skulle inte heller i övrigt gå väl ihop med följeplikten inom reassuransförhållandet. Då man därtill i försäkringsgivarpraxis anser det vara en självklarhet att cedenten skall handha hela regressrätten kan denna ståndpunkt utan tvekan omfattas även här.¹⁹⁶

Ibland har man hävdad, att cedenten visserligen själv kan utöva hela regresskravet, men att han vad beträffar reassuradörernas andel endast handlar som representant för dessa – en övergång har alltså skett.¹⁹⁷ Frågan ställs närmast på sin spets i samband med cedentens konkurs. I denna situation kan nämligen reassuradören tänkas kräva att utfå sin andel av ingångna regressbelopp såsom mottagna på hans vägnar under påstående att medlen inte till den delen tillhör cedentens bo, vilket krav bifölls av Norges Høiesterett i ND 1929. 235. Det förefaller dock olämpligt, att en reassuradör i cedentens konkurs skulle kunna bevaka det avtalssaldo han eventuellt har till godo och vid sidan härav kräva sin andel i regressersättningarna ograverad. Att observera är, att det nämnda rättsfallet endast gällde regressersättningar som influtit i boet efter konkursens början. För dessas del kan resultatet kanske försvaras, men den korrekta lösningen beträffande tidigare influtna belopp torde vara den motsatta: cedenten utövar själv för egen räkning hela regressrätten och det inkomna beloppet intas i avtalssaldot, som bör bevakas av reassuradören. Representantfiktionen kan väl undvaras i detta sammanhang.

3 Fördelning av regressersättningar

De reassuransavtal, som innehåller uttryckliga bestämmelser om fördelningen av regressersättningar bestämmer i regel att inkomna belopp skall avräknas från skadan då man fastställer reassuradörens

196 Så även *Garobbio* s 147, *Roelli-Jaeger* s 528, *Steinrisser* s 48, *Prölss*, *Beiträge* s 65 f, 71, *ZVW* 1966 s 564 och *von Gierke* s 380.

197 Se ND 1929.235 (även rapporterat i *SvJT* 1929 rf.avd s 79) samt *Ritter-Abraham* s 689.

slutgiltiga betalningsskyldighet. Reassuradören skall alltså krediteras sin andel i de influtna medlen.

Sådana bestämmelser är egentligen onödiga. Reassuradörens delaktighet följer nämligen redan av den försäkringsrättsliga grundsatsen, att en försäkringsgivare aldrig skall ersätta mer än den uppkomna skadan (FAL § 39). Cedentens skada uppgår till den av honom utgivna försäkringsersättningen minskad med regress- och andra ersättningar som han erhåller och reassuradören är i princip ersättningsskyldig endast på basen av en på detta sätt uträknad nettoskada.¹⁹⁸

För de olika reassuransformerna leder denna regel till följande resultat: Vid proportionell återförsäkring skall regressersättningen tillgodoräknas reassuradör och cedent i samma förhållande som de deltagit i ersättningen för försäkringsfallet, medan avräkningen vid non-proportionell reassurans först sker till förmån för reassuradören, medan cedenten blir delaktig i ersättningen endast då den överstiger det av reassuradören erlagda beloppet.¹⁹⁹ Inom excess of loss-reassurans förekommer dock enligt uppgift kontrakt, som stipulerar en mot skadeersättningarna proportionell fördelning av regressbelopp mellan cedent och reassuradör.

4 Kostnader för regress

Genom att utöva regressrätten ådrar sig försäkringsgivaren i regel kostnader av olika slag: förhandlingskostnader, rättegångskostnader m m. Här uppstår nu spørgsmålet, om även dessa kostnader är ersättningsgilla under reassuransen.

I det ledande engelska fallet *Assicurazioni Generali de Trieste v. Empress Assurance Corporation Ltd.* (1907) 10 Asp. M.L.C. 577 framhålls, att cedenten då han krediterar reassuradören dennes andel i ett regressbelopp är "entitled to deduct whatever are the reasonable expenses of recovering the sum" (s 579). Engelska domstolar tillerkänner sålunda en försäkringsgivare som med framgång²⁰⁰ drivit regresstalan en rätt att avräkna skäliga kostnader härför från det inkomna beloppet.

I belysning av försäkringsgivarpraxis är denna regel dock hos oss

198 Så även *Correll* s 56, *Garobbio* s 146 f, *Prölss*, Beiträge s 71 f, *Roelli-Jaeger* s 528 och *Steinrisser* s 49.

199 Jfr *Prölss*, ZVW 1966 s 565. — Här bortses från att cedenten ofta själv är delaktig även i den del av skadan som överstiger självbehållet, se ovan noterna 28 och 29.

200 Cedenten hade dock *delvis* förlorat sin talan och till denna del fått betala stora rättegångskostnader, vilka trots detta kunde avdras.

uppenbarligen för sträng. De allmänna kostnadsklausulerna (ovan i § 14) har ofta en så vidsträckt formulering, att kostnaderna för handhavande av regressanspråk kan antas omfattade därav, och även i övrigt tenderar man i praxis att behandla regresskostnader lika som andra kostnader. Också då avtalet saknar uttryckliga bestämmelser i frågan kan man därför anse att reassuradören ansvarar för regresskostnader i enlighet med det som sagts i § 14.²⁰¹ Detta kan antas gälla såväl för lyckade som resultatlösa regresskrav.

5 Skyldighet att utöva regress

Då reassuradörens ersättningsskyldighet minskar genom att regressrätt med framgång utövas har reassuradören givetvis ett intresse i att cedenten indriver sina regressfordringar i möjligast hög grad. I detta syfte åläggs cedenten ibland, som ovan framgått, i avtalen skyldighet att i görligaste mån utöva regress. Sådana klausuler är dock sällsynta och man kan därför fråga sig, huruvida någon motsvarande skyldighet föreligger såvida avtal därom saknas.

Den naturliga utgångspunkten för frågans bedömning finner vi i de allmänna reglerna om följeplikten.²⁰² Då denna, som tidigare framgått, är omfattande, blir följden, att cedenten erhåller en tämligen obegränsad frihet att utöva eller underlåta att utöva regressrätt efter eget skön. I praktiken är det nämligen ofta vanligt att försäkringsgivare underlåter att indriva regressfordringar²⁰³ och branschkutymen kan sålunda knappast uppställa några förpliktelser för cedenten i detta avseende. Regeln att cedenten utan inblandning har rätt att sköta även denna del av skaderegleringen torde motsvara uppfattningen inom försäkringsbranschen.²⁰⁴

Den mer försiktiga attityd beträffande följeplikten som intagits vid den non-proportionella återförsäkringen är motiverad även här. Om sålunda en stor regressersättning, som betydligt skulle komma att minska reassuradörens ansvar, utan särskilda svårigheter kan indrivas, torde man kunna kräva att cedenten tar till vara denna möjlighet att minska reassuradörens ersättningsskyldighet.

201 Så även *Prölss*, ZVW 1966 s 567.

202 Jfr text *Garobbio* s 122, 147 f, *Prölss*, ZVW 1966 s 564 samt *Steinrisser* s 48 f. Jfr även det amerikanska fallet *National Surety Ins. Co. v. Massachusetts Bonding & Ins. Co.* (1927) 19 F. (2d) 448, där man lade vikt vid *good faith* hos cedenten.

203 Se undersökningen hos *Routamo*, Om försäkringsbolagens regressanspråk, NFT 1970 s 198, 205. Jfr dock beträffande sjöförsäkring *Hellner* s 442 f.

204 Däremot skulle en motsatt uppfattning i rättspraxis eventuellt kunna utläsas ur ND 1926.177 (Norges Høiesteret). Fallet är dock så speciellt att man knappast kan dra några längre gående slutsatser därav.

6 Andra intäkter

Slutligen kan framhållas, att de angivna reglerna inte gäller endast för sådana intäkter till förminskande av skadan som cedenten erhåller genom att utöva regressrätt mot skadevållare. Samma regler om fördelning, kostnader m m skall gälla även för andra typer av intäkter, som begränsar cedentens faktiska skada.²⁰⁵ Som exempel kan nämnas, att reassuradören givetvis bör få del i cedentens intäkter vid försäljningen av ett abandonerat fartyg.²⁰⁶ Den angivna regeln följs enligt uppgift i försäkringsgivarpraxis.

205 Så även *Prölss*, ZVW 1966 s 564 samt *Ehrenberg* s 38. I det amerikanska rättsfallet *Standard Marine Ins. Co. v. Westchester Fire Ins. Co.* 1938 A.M.C. 31 ledde speciella omständigheter till ett motsatt resultat – fördelning skulle inte ske.

206 *Ehrenberg* s 39. Detta skedde på frivillig väg i samband med fallet *A.-G. v. Glen Line, Ltd. and the Liverpool and London War Risks Ins. Association, Ltd.* (1930) 37 L.I.L.Rep. 55.

VI Några specialproblem

§ 16 Reassuradörens ersättningsskyldighet vid cedentens konkurs

1 Inledning

Redan tidigare har framhållits, att återförsäkringen inte ger upphov till någon "direct action", vilket vid cedentens konkurs innebär, att försäkringshavaren kan rikta sitt ersättningskrav endast mot cedentens konkursbo. Eventuell reassuransersättning skall sålunda även inbetalas till konkursboet. Härvid uppkommer den inom återförsäkringen nästan klassiska frågan: ansvarar reassuradören vid cedentens konkurs endast för sin andel i den av cedenten utbetalade dividenden eller påverkas hans ansvar inte av konkursen?

Vid behandlingen av frågan finner man en lämplig utgångspunkt i det mer allmänna spørsmålet, huruvida det utgör en förutsättning för reassuradörens ersättningsskyldighet att cedenten utbetalt försäkringsersättningen. Detta problem skall först belysas i det följande.

2 Betalningsförutsättningen

I anglo-amerikansk rättspraxis har man vid bedömningen av betalningsförutsättningen fäst avseende vid reassuransavtalets formulering och gjort avgörandet beroende av, huruvida avtalet kan tolkas som en försäkring *against liability* eller *against loss*.²⁰⁷ Den vanliga klausulen "to pay as may be paid thereon" har härvid i fallet *Re Eddystone Marine Ins. Co. ex parte Western Marine Ins. Co.* (1892) 7 Asp. M.L.C. 167 tolkats i enlighet med det första alternativet, dvs cedenten behöver inte ha betalt ersättningen för att kunna rikta krav mot reassuradören. *Stirling, J.* framhåller (s 168): "Now, a main object of re-insurance is to relieve the re-insured from a portion of the risk previously undertaken by him, and the result of giving effect to the liquidator's contention would be, that before the re-insured obtains the benefit of his re-insurance he must himself have paid on the original insurance, even though bankruptcy might be the result. I think that this could not be intended, and

207 Se närmare även *From Our Legal Correspondent: When The Insurer Has To Pay*, 4 *Reinsurance* 1973 s 443 ff.

that such a construction ought not to be put on the language of the policy unless it is clearly called for. In my opinion the words do not clearly require to be so construed. They would be satisfied if they were held to amount simply to this, that the payment to be made on the re-insurance policy is to be regulated by that to be made on the original policy of insurance." Den regel som här angivits kommer uppenbarligen att gälla för det stora flertalet reassuransavtal, vilket även har satt sina spår i rättspraxis.²⁰⁸ Ett fall i motsatt riktning kan dock noteras: i det amerikanska avgörandet *Fidelity & Deposit Co. v. Pink* (1936) 302 U.S. 224 ansågs bl a uttrycket "The Reinsurer's proportionate share of a loss . . . shall be paid to the Reinsured upon proof of the payment of such items by the Reinsured" med beaktande av omständigheterna innebära, att cedentens betalning utgjorde förutsättning för krav mot reassuradören.

Flertalet tyska och nordiska författare anger samma huvudregel som de engelska domstolarna: cedenten behöver inte utbetala försäkring ersättningen för att kunna kräva reassuradören på dennes andel.²⁰⁹ Denna regel antas gälla som en allmän princip och ett motsatt resultat kan därför uppnås endast genom att en klar bestämmelse intas i kontraktet. Regeln erhåller ett visst stöd av nordisk domstols- och skiljedomspraxis.²¹⁰

Principen, att cedentens betalning inte utgör förutsättning för reassuradörens ersättningsskyldighet, står även i samklang med reassuransens syfte att utgöra en finansiell garanti mot överraskande stora ansvarigheter för cedenten. Särskilt tydlig är denna funktion vid de tidigare omtalade kassaskadorna: bestämmelserna härom skall

208 Se fallen i avsnitt 3 nedan samt därtill *Versicherungs und Transport A/G Daugava v. Henderson* (1934) 49 L.I.L.Rep. 252 enligt vilket fall reassuradörens ansvar uppkommer vid den tidpunkt då omfattningen av cedentens ansvar under den direkta polisen fastställts. Fallet gällde dock frågan enligt vilken valutakurs reassuradörens betalningsskyldighet skulle beräknas och är därför endast av medelbart intresse här.

209 Se t ex *Ehrenberg* s 44 f, *Prölss*, ZVW 1966 s 561, *Granfelt* s 298 och *Østergaard* s 223 f. Av motsatt uppfattning beträffande betalningsförutsättningen är *Hjelt*, NFT 1924 s 194.

210 Se NJA 1878.25 och ASD II.322 (ØLD) samt ASD IV.12 (skiljedom), ASD IV.85 (skiljedom) och ASD IV.108 (skiljedom). Jfr dock ASD IV.178 (responsum): "Det er ret almindelig Skik og Brug, at den fakultative Reassurandør betaler sin Andel af Skaden efter Opgave fra Hovedassurandøren over det Beløb, hvormed denne har anerkendt Skaden, altsaa paa et Tidspunkt, hvor Erstatningen endnu ikke er betalt, men nogen Kutyeme om, at Reassurandøren er pligtig at betale, inden Hovedassurandøren har betalt, kan ikke siges at have uddannet sig."

bl a förhindra, att cedentens betalningsförmåga äventyras genom att han blir tvungen att ensam prestera stora utbetalningar.

Utgångspunkten för den följande framställningen kan sålunda tas i regeln att cedenten kan debitera reassuradören dennes andel i inträffad skada redan innan cedenten själv utbetalt försäkringersättningen.

3 Konkursproblemet

En nästan undantagslös internationell doktrin²¹¹ samt domstols- och skiljedomspraxis²¹² har tillämpat den i föregående avsnitt angivna regeln även i konkursfallet: då krav mot reassuradören inte förutsätter att cedenten kan visa, att han helt eller delvis utbetalt ersättning till sin försäkringshavare, kan cedentens *konkursbo oberoende av vilken dividend som de facto utbetalas kräva att reassuradören till boet erlägger full ersättning enligt återförsäkringsavtalet*. Reassuradörens ersättningsskyldighet påverkas sålunda inte av försäkringshavarens insolvens.

Den angivna regeln gäller endast såvida inte reassuranskontraktet föreskriver något annat. Ingenting hindrar således kontrahenterna från att avtala, att reassuradörens ersättningsskyldighet vid cedentens konkurs skall beräknas på grundval av den från konkursboet utbetalade dividenden.²¹³

211 *Alfthan* s 108 f, *Brekke*, NFT 1924 s 27, *Brüders* s 91, *Cruciger* s 65, *Ehrenberg* s 46 f, *Granfelt* s 298 f, *Hjuler* s 43 f, *Kalderén* s 52, *Ornstad* s 7, *Prölss*, ZVW 1966 s 562, *Ritter-Abraham* s 698, *Steinrisser* s 23, *Garobbio* s 146 samt Juridiska Föreningens förhandlingar 1924 fråga nr 3, JFT 1924 s 306 ff (Centralavdelningen) och JFT 1925 s 174 f (Wiborgs filialavdelning). I anslutning till förhandlingarna framhålls den motsatta uppfattningen av *Hjelt*, JFT 1924 s 311 ff (även i NFT 1924 s 190 ff) samt av inledaren vid Wasa filialavdelning, JFT 1924 s 322, som dock nedröstades av avdelningen.

212 NJA 1878.25, NRt 1880.81, RG 5.115 (1881), RG 55.86 (1903), *Re Law Guarantee Trust and Accident Society, Ltd. (Liverpool Mortgage Ins. Co.'s case)* [1914] 2 Ch. 617, *Allemania Fire Ins. Co. of Pittsburgh v. Firemen's Ins. Co. of Baltimore* (1907) 209 U.S. 326, och *Hicks v. Poe* (1925) 269 U.S. 118 samt ASD V.305 (skiljedom), ASD IV.129 (skiljedom) och ASD IV.245 (responsum). I de två sistnämnda fallen betonades, att nedsättningen av den direkta försäkringsersättningen berodde enbart på cedentens finansiella läge. Nedsättning på andra grunder borde reassuradören däremot bli delaktig i.

213 Jfr *Prölss*, ZVW 1966 s 560 ff och *Alfthan* s 109 f.

I anglo-amerikansk rättspraxis avgörs frågan som tidigare nämnts på grundval av en tolkning, huruvida kontraktet kan anses utgöra en försäkring against liability eller against loss. Då detta i amerikansk rättspraxis stundom lett till att reassuradören ansetts skyldig att delta endast i av cedenten de facto utbetalda ersättningar (konkursdividender) har lagstif-taren här sett sig tvungen att ingripa. I många delstater har man i försäk-ringslagstiftningen intagit föreskrifter, som tvingar cedenterna att i sina reassuranskontrakt inta en s k "Insolvency Clause", enligt vilken reassura-dören skall betala full ersättning även då cedenten gått i konkurs, se när-mare *Prölss*, ZVW 1966 s 562 och *Thompson* s 282 f.

§ 17 Förskottsutbetalningar och depoter

Ovan har framgått, att reassuradörens ersättningsskyldighet uppkommer omedelbart då den återförsäkrade skadan reglerats. I praktiken förekommer emellertid, att försäkringsgivaren i synnerhet vid större skador erlägger förskott på försäkringsersättningen eller deponerar säkerhet för denna innan den slutgiltiga skaderegleringen ägt rum. Här uppstår frågan, huruvida cedenten i detta fall kan kräva, att reassuradören deltar i de preliminära utbetalningarna, eller om anspråket på återförsäkringsersättning alltid kan göras gällande först efter att skadan reglerats.

Stundom formuleras återförsäkringskontrakten så, att det otvetydigt framgår, att reassuradören skall följa cedenten även beträffande förskottsutbetalningar:

"All terms and conditions as original and to follow the original in all respects, settlements of claims, advances etc." (engelsk cedent)

"In the event of the Underwriter making an advance payment by way of a deposit or loan or similar terms it is hereby agreed that the Reinsurers will deal with such payment as if it were a definite liability provided always that any necessary adjustment be made as soon as the actual liability has been determined and that the Reinsurers shall receive their proportion of the interest received by the Underwriters on adjustment." (*Prölss*, ZVW 1966 s 543)

Även då reassuranskontraktet saknar uttrycklig bestämmelse om förskottsbetalningarna torde problemets lösning bli den som angivits i de citerade klausulerna. Det torde inte vara ovanligt, att försäkringsgivare av olika anledningar presterar dylika betalningar. Utgående från den vida utformning som reassuradörens följeplikt här givits kan man därför med fog hävda, att *reassuradören*, om annat inte avtalats, inom ramen för sin följeplikt *är skyldig att delta*

i förskottsutbetalningar, garantibelopp o dyl som cedenten utbetalar innan skadan slutgiltigt reglerats.^{2 14}

En annan fråga är, huruvida en retrocessionär skall delta i de premie- och skadereservdepoter, som retrocedenten lämnat sin cedent. Spörsmålet har i ett antal skiljedomar avgjorts utgående från tolkning av retrocessionskontraktet. I regel har man härvid ansett att retrocessionären bör delta i de nämnda depoterna, se ASD IV.30, ASD IV.41 och ASD IV.56 samt med motsatt resultat ASD IV.10. På samma linje som flertalet skiljedomar går även ett responsum, ASD IV.242.

214 Jfr ASD IV.163 (responsum) och Responsum avgitt av försikringsforeningens 20-mannsutvalg nr 20. Jfr dock även Responsum avgitt av försikringsforeningens 20-mannsutvalg nr 6.

VII En utvärdering

§ 18 Försäkringshavarens ställning

1 Inledning

Tidigare har framhållits, att reassuransförhållandet är baserat på en ytterligt hög grad av förtroende mellan parterna, *utmost good faith*. Meningsskiljaktligheter förekommer sällan och när sådana inträffar löses de i regel genom förhandlingar. I förhållandet mellan reassuransavtalets parter har man sålunda ett mycket litet behov av fasta juridiska regler.

Av denna orsak har, som vi sett, till högsta norm på detta område upphöjts försäkringsgivarpraxis och affärsmässiga bedömningar. De regler som härvid uppkommit är givetvis i möjligaste mån anpassade efter parternas och försäkringsväsendets behov. Man kan visserligen framhålla, att cedenterna p g a marknadsförhållandena intar en starkare ställning och därigenom i viss utsträckning förmår diktera villkoren i reassuransavtalen. Att detta är fallet framgår av de vidsträckta befogenheter reassuransavtalen ger cedenten bl a vid skaderegleringen. Cedentens ställning i sistnämnda avseende behöver dock inte förklaras utgående från cedentens marknadsposition, utan den kan även ses som ett uttryck för det förtroende mellan parterna som angetts vara utmärkande för verksamheten. Vilken synpunkt som väger tyngre kan knappast anges, men ett faktum torde man kunna hålla för säkert: en fungerande reassuransverksamhet förutsätter en stark tillit till motpartens handlande och om cedenten missbrukar sina befogenheter exempelvis vid skaderegleringen leder detta snabbt till, att han får svårigheter att placera sina reassuranskontrakt. Flertalet direkta försäkringsgivare skulle knappast heller kunna tänka sig att medvetet utnyttja sina reassuradörer.

Härmed har författaren velat framhålla, att något skäl till att söka utvärdera de framställda normerna ur avtalsparternas synvinkel inte föreligger, då ju reglerna är uppbyggda utgående från parternas behov. Däremot kan det vara av visst intresse att se hur den tredje part, som utgör den yttersta förutsättningen för hela verksamheten, den ursprungliga försäkringshavaren, påverkas av de regler för reassuransavtalet som här refererats. Dessa berör försäkringshavaren åtminstone i två avseenden: såväl hans intresse att erhålla ersättning snabbt och möjligast fullständigt som hans beroende av försäkringsgivarens finansiella stabilitet påverkas av reglerna för reassuransen.

2 Skaderegleringen

Försäkringshavaren är enligt nuvarande regler väl ställd vid skaderegleringen: reassuransen utgör inget hinder för snabba och kulanta regleringar, utan synes närmast befrämja ett sådant förfarande.

Då cedenten i regel har rätt att företa skaderegleringen efter eget skön utan att höra reassuradören, torde regleringen knappast fördröjas endast på den grund att risken är reassurerad. I vissa fall förekommer dock, som vi tidigare sett, klausuler som ålägger cedenten att inhämta reassuradörens tillåtelse till skaderegleringen eller att åtminstone låta honom medverka däri. I sådana fall kan regleringen kräva en längre tidsrymd än vad som vore fallet, om reassurans inte förelegat. Till detta kan dock anmärkas, att klausuler av det nämnda slaget oftast förekommer i samband med avtäckningen av stora topprisker, vilka vore mer eller mindre omöjliga att försäkra utan reassurans. Det stora flertalet mindre försäkringshavare torde därför sällan kunna påstå, att skaderegleringen skulle fördröjas genom förekomsten av återförsäkring.

Det som sagts om snabbheten vid skaderegleringen gäller kanske i ännu högre grad omfattningen av den utbetalda försäkringsersättningen. Försäkringsgivarna hindras — igen med ett undantag för vissa topprisker — sällan av reassuranskontrakten att företa välvilliga och kulanta skaderegleringar. Försäkringsgivarnas frihet är närmast obegränsad i detta avseende, vilket därför t o m kunde antas ge upphov till effekten, att cedenten i medvetande om att även en mycket välvillig skadeutbetalning sker delvis på reassuradörens bekostnad intar en mot försäkringshavarna positivare inställning än om reassurans saknades.

3 Försäkringsgivares konkurs

I § 8 konstaterades, att försäkringshavaren vid sin försäkringsgivares konkurs inte har någon prioritetsrätt till eventuella reassuransersättningar rörande sin skada och att han inte heller kan vända sig direkt mot reassuradören med förbigående av cedenten. En "direct action" liknande den som enligt FAL § 95 gäller för ansvarsförsäkringen finns alltså inte. Är detta även de lege ferenda ett lämpligt rättsläge?

Regeln i FAL § 95 har motiverats av sociala hänsyn.²¹⁵ Personer som lidit skada skall i mån av möjlighet erhålla ersättning och det ter sig därför begrundat att dessa i viss utsträckning ges rätt att vända sig direkt mot den ersättningskyldiges ansvarsförsäkringsgi-

215 Förslag Helsingfors 1925 s 151 f och SOU 1925: 21 s 191 f.

vare om den ersättningsskyldige själv inte vill eller kan fullgöra sin förpliktelse.

Även i återförsäkringsfallet har vi en skadelidande, försäkringshavaren, som borde vara berättigad att erhålla möjligast full ersättning. Det inses dock snabbt, att detta argument här inte kan ges samma värde som vid ansvarsförsäkringen: vid en försäkringsgivares konkurs är ett flertal fordringsägare skadelidande försäkringshavare och valet står därför mellan att låta reassuransersättningen inlöpa i boet och därigenom komma många skadelidande till godo eller att medge "direct action" och därigenom prioritera ofta slumpvis och i varje fall utan egen förtjänst utvalda försäkringshavare. I belysning av detta förefaller den tidigare accepterade lösningen till syvende och sist inte heller de lege ferenda vara oacceptabel och analogin från ansvarsförsäkringen kan sålunda även i detta perspektiv avvisas. Då de stora riskerna reassureras i högre grad än de små gäller frågan nämligen ytterst, huruvida man önskar skydda några "stora" försäkringshavares intressen på bekostnad av den stora massan mindre försäkringshavare.

Summary

I Introduction

A Question at issue and contents (§ 2)

The paper deals with the liability of a reinsurer to pay compensation under a reinsurance contract. It seeks to answer the question: To whom is the reinsurer under a liability to pay compensation and what has he to pay compensation for? In dealing with the question the paper follows the course of the settlement of the claim, and after the prefatory remarks the first topic to be considered is that of whom the insured can approach when a loss has occurred (§§ 7–8). After that an account is given of the various ways of notifying the reinsurer of the loss and transferring the reinsured portion of this to him (§§ 9–10). Next there is examined what is perhaps the most central question of all, namely that of the reinsurer's obligation to follow settlements made by the ceding insurer (§§ 11–15). In §§ 16–17 there are discussed the question of the time when the reinsurer is under a liability to pay and various special problems connected with this. In the concluding section (§ 18) there is undertaken an evaluation of reinsurance in the light of the position of the insured in the settlement of a claim.

The paper does not touch upon life insurance. Both marine insurance and other forms of non-life insurance are dealt with.

B General aspects

After a brief survey of other forms of risk spreading, including co-insurance and pooling, (§ 3), a general account of reinsurance is presented in § 4. Here a brief description is given of the various forms of reinsurance — facultative reinsurance and treaty reinsurance with the sub-groups quota share, excess of line, excess of loss and stop loss reinsurance — and their areas of use. With regard to reinsurance in Finland, it is noted that fire and transport insurance are the sectors in which reinsurance is of greatest importance.

II The material (§§ 5–6)

Statutory law is of subordinate importance as a source of law in relation to reinsurance. Thus in sec 1 of the Nordic Insurance Contracts Acts reinsurance is excluded from the area of application of these statutes. The same is true of the German V V G § 186 and the Swiss V V G § 101. So far as marine insurance is concerned, however, the situation is somewhat different: for example, in England M I A sec 9 and in Germany H G B

§ 779 have been considered to mean that marine reinsurance should be covered by the rules which apply to marine insurance in general. As a rule this has not led to any considerable differences in practical application as between marine and non-marine reinsurance; in English judicial practice, however, certain differences do occur.

Reinsurance contracts usually contain an arbitration clause in which it is stipulated that arbitrators are not bound, when settling a dispute, by the letter of the law but should follow established commercial principles and the custom prevailing in the reinsurance sector. This has been considered to imply that custom will play the dominating role and that case law and other legal material will be relegated to a secondary place as sources of standards in the evaluation of a dispute concerning a reinsurance contract. Thus the point of departure in such situations is always contractual practice and custom in general.

As reinsurance is markedly international activity, foreign material must also be taken into consideration. However, the rules which are being worked out relate in the main to Nordic reinsurance.

III From whom can the insured claim compensation? (§§ 7—8)

In a reinsurance situation the insured always retains his full right to compensation in relation to his counterparty, the ceding insurer. On the other hand, he does not as a rule, possess any right to address himself to the reinsurer even in a case where the ceding insurer has been declared bankrupt. The right to such "direct action" may, however, be granted to him in the reinsurance contract.

IV Accounting and control (§§ 9—10)

The once common "loss bordereaux", whereby the ceding insurer informed the reinsurer of losses which had occurred have now to an increasing extent been replaced, as a measure of rationalization, by quarterly accounts with less detailed information. However, large cash claims are often made separately and in such cases separate information is, of course, required.

Most contracts contain an "errors and omissions" clause the object of which is to protect the ceding insurer against injurious consequences of negligence on his part in rendering accounts. The rule may probably be regarded as constituting a customary-law component of a reinsurance relationship even in cases where it is not included in the contract.

As in most cases the reinsurer is unable to check to a sufficient extent, on the basis of information obtained, the way in which the ceding insurer has handled matters, the contract frequently gives him a right to examine

the ceding insurer's books and documents. This right, too, may also be regarded as constituting custom in reinsurance relationships.

V The reinsurer's obligation to follow settlements made by the ceding insurer

A "Subject to original conditions" (§ 11)

Reinsurance is normally effected "subject to original conditions". Sometimes, however, the reinsurance contract contains restrictions in relation to the original policy. In such a case the limitations must be interpreted in accordance with the conception prevailing in insurance practice. The same applies to problems encountered in establishing the meaning of the term "one loss occurrence" in excess of loss reinsurance.

B The reinsurer's obligation with regard to the indemnity payable (§ 12)

A number of practical and theoretical considerations can be cited in favour of the argument that the reinsurer has an obligation to follow settlements with regard to the indemnity payable made by the ceding insurer. As in addition to this there is the fact that clauses which recognize this rule occur in the majority of reinsurance contracts, the conclusion would seem to be that an obligation exists unless the contract contains an express claims cooperation or claims control clause.

The obligation has been delimited in the following way:

- a** The reinsurer is always under obligation when the ceding insurer has been in good faith, i. e. when he has believed himself to be under a duty to pay compensation;
- b** The reinsurer is bound by an *ex gratia* payment on the part of the ceding insurer in so far as it is conceivable that a normal non-reinsured insurer within the same sector would have made such a payment. There may, however, be good reason to observe a certain caution in the settlement of large claims, where the reinsurance cover has been made on an facultative or non-proportional (excess of loss and stop loss) basis. In this connection it may be noted that in English judicial practice the question of the reinsurer's obligation in the case of *ex gratia* payments has been answered in the contrary way: the reinsurer is not considered to be liable to pay compensation for such payment, at any rate where the reinsurance contract only contains the usual clause "to pay as may be paid thereon".
- c** The reinsurer is normally bound by a compromise made by the ceding insurer both as regards liability and the extent thereof;

d The reinsurer is under a duty to pay compensation for amounts which the ceding insurer has been ordered to pay as a result of a court decision or other legal decision.

C Compensation in “compromised and/or arranged total loss” (§ 13)

If the reinsurance policy contains a restriction of the kind mentioned in the heading — as occurs in marine and aviation insurance — the total-loss reinsurer is liable for his share of the loss if the ceding insurer has settled the loss as a total loss and it is conceivable that a normal non-reinsured marine or aviation insurer would act in this way in the case in question. Moreover, liability to pay would exist even when only compensation for partial loss has been paid if the insured has put forward a serious claim for compensation for total loss and a compromise has been reached thereon.

D Expenses (§ 14)

Unless contractual provision to the contrary exists, the reinsurer is liable for his share of all expenses, other than salaries of employees and office expenses, incurred by the ceding insurer in connection with the settlement of the loss. As, in excess of loss reinsurance, this rule would mean that as a rule the reinsurer would be liable for all expenses, the contracts in this form of reinsurance sometimes contain stipulations for a proportional distribution of the expenses.

The expenses can probably be claimed over and above the insurance amount in proportional reinsurance. In excess of loss reinsurance, however, the insurance amount forms the limit for the reinsurer’s entire liability, at least in cases where proportional distribution of expenses has not been agreed upon.

E Right of subrogation (§ 15)

The ceding insurer has the right to exercise possible subrogation against the person causing the loss, but any amount recovered must be deducted from the loss in which the reinsurer is bound to participate. The expenses of the subrogation are treated in the same way as other costs in the settlement of the claim. As a rule the ceding insurer is not under a duty to exercise his right of subrogation, but especially in non-proportional reinsurance he may be called upon to exercise it if this can be done without undue difficulty and if as a result the reinsurer’s liability would be substantially reduced.

VI Some special problems

A The reinsurer's liability in the event of the bankruptcy of the ceding insurer (§ 16)

In general the principle applied is that it is not necessary that the ceding insurer should have paid the loss in order to be able to claim from the reinsurer, that the latter pay his share. In consequence of this the reinsurer is considered liable in the event of the bankruptcy of the ceding insurer, to pay to the bankruptcy estate full compensation in accordance with the reinsurance contract, irrespective of whether the insured only obtains a dividend on his claim or possibly nothing whatever.

B Advance payments (§ 17)

The main rule is considered to be that, unless there is agreement to the contrary, the reinsurer is under a duty to participate in advance payments, guarantee amounts, and the like, which are paid by the ceding insurer. Thus, in these cases the ceding insurer may address a claim to the reinsurer even before the final settlement of the claim.

VII An assessment (§ 18)

As the norms for reinsurance have been developed by the parties themselves, there is no reason to evaluate these norms with regard to the mutual relations of the parties. The position of the insured in the settlement of reinsured losses may be considered to be improved rather than impaired by the existence of reinsurance. Reinsurance seems principally to promote settlements that are favourable to the insured and can hardly be said to have the effect of delaying the settlements.

Finally, it may be stated that there would scarcely seem to be any justification for "direct action" on the part of the insured against the reinsurer. The existence of such a right would merely favour the bigger insured parties at the expense of the smaller ones.

Litteratur

- Adel Salah El Din**, Aviation Insurance Practice, Law and Reinsurance. London (ej årtal)
- Alfthan, Kuno**, Om reassuradörers betalningsskyldighet vid sjöförsäkring, Defensor Legis 1924 s 104–110
- Andersen, Wolfgang**, Das Seerecht der Sowjetunion. Hamburg 1968
- Arnould** on The Law of Marine Insurance and Average I, Fifteenth Edition by Lord Chorley of Kendal and C T Bailhache. London 1961
- Bolding, Per Olof**, Skiljedom. Studier i rättspraxis beträffande svensk skiljedoms giltighet och verkställbarhet. Stockholm 1962.
- Braddock, Robert L**, Reinsurance i Long, John D—Gregg, Davis W (ed), Property and Liability Insurance Handbook. Homewood, Illinois 1965 s 955–968
- Brekke, Reidar**, Forholdet mellem cedent og reassurandør, NFT 1937 s 165–184
- Internationale reassuranceregler, NFT 1924 s 1–35
- Broseta Pont, Manuel**, El Contrato de Reaseguro. Madrid 1961
- Brown, Robert H**, Dictionary of Insurance Terms. Gateshead on Tyne 1962
- Brüders, Paul**, Die Rückversicherung in der Transportversicherung, NFT 1925 s 79–94
- Bull, Hans Jacob**, Om direct action i sjøforsikring. Nordisk Institutt for Sjørett, Sjørettsseminaret våren 1973 (stencil)
- Chalmers' Marine Insurance Act**, 1906. Seventh edition by E R Hardy Ivamy. London 1971
- Christensen, Knud**, Anvendelse af fremmed Ret paa Genforsikringskontrakter, NFT 1926 s 577–583
- Corpus Juris Secundum**, Vol 46. New York 1946
- Correll, Carl**, Das Rückversicherungsverhältnis als Dauerschuldverhältnis. Diss. Heidelberg 1936
- Cruciger, Gustav**, Die Praxis der Rückversicherung. München 1926
- Daenzer, Bernard J**, The impact of catastrophes on reinsurance markets, The Review 1968 s 114–120

- Delaney, Willian F**, A Look at Umbrella Reinsurance. The Review 1965 s 232–234
- Dover, Victor**, A Handbook to Marine Insurance. Seventh edition. London 1970
- Ehrenberg, Victor**, Das künftige Rückversicherungsrecht. Veröffentlichungen des Deutschen Vereins für Versicherungs-Wissenschaft. Heft XV. Berlin 1908.
- Ehrenzweig, Albert**, Deutsches (Österreichisches) Versicherungsvertragsrecht. Wien 1952
- Engströmer, Thore**, Om försäkringsgifvares förpliktelse på grund af försäkringsaftalet I. Diss. Uppsala 1908
- Fehlmann, Heinz**, Der Versicherungspool. Eine Studie über dessen Wesen, Funktionen und Rechtsnatur auf der Grundlage des schweizerischen Rechts. Diss. Zürich 1948
- Finlands Officiella Statistik**. Försäkringsbolagen 1972. XXII A: 78. Helsinki 1973
- Froehlich, E**, Some thoughts on treaty reinsurance, CII Journal 1959 s 23–35
- Förslag till lag om försäkringsavtal m m** avgivna av den därför tillsatta kommittén. Helsingfors 1925
- Garobbio, Hans W**, Über die Rückversicherung nach schweizerischem Recht. Diss. Bern 1926
- von Gierke, Julius**, Versicherungsrecht unter Ausschluss der Sozialversicherung. Zweite Hälfte. Stuttgart 1947
- Golding, C E**, The Law and Practice of Reinsurance. Third Edition. London 1954. (Den nya upplagan från 1965 med tillägg 1968 har inte kunnat beaktas)
- Golding, C E—King-Page, D**, Lloyd's. New York—Toronto—London 1952
- Granfelt, G**, Om sjöförsäkring. Helsingfors 1908
- Grupe, Heinz**, Das Wesen und die Rechtsnatur der Versicherungs-Pool-Verträge. Diss. Erlangen 1934
- Hagan, Eero**, Yhtä ja toista "pooleista", SVLY XI (1949) s 156–170
- Halsbury's Laws of England**. Third Edition by Viscount Simonds. London 1958. Volume 22
- Hansson, Per Mörch**, Om forholdet mellem cedent og reassurandør. Er reformer ønskelig? NFT 1934 s 217–224

- Hanzlik, Alfred**, Die juristische Natur der Rückversicherung. Diss. Leipzig 1911
- Hasler, Kurt**, Internasjonal forsikring og gjenforsikring i går og i dag, NFT 1966 s 205–216
- Haugh, Charles J**, Insurance Pools i Long, John D–Gregg, Davis W (ed), Property and Liability Insurance Handbook. Homewood, Illinois 1965 s 969–980
- Hellner, Jan**, Försäkringsrätt. 2 upplagan. Stockholm 1965
- Herrmannsdorfer, Fritz**, Wesen und Behandlung der Rückversicherung. Zweite erweiterte Auflage. München 1924
- Hilding, Arne**, Några funderingar kring de allt större riskerna, NFT 1973 s 143–156
- Hjeje, Bernt**, Frivillig voldgift. 2 reviderede udgave ved Bernt Hjeje og Jørgen Trolle under medvirken af Kristian Frøsig. København 1973
- Hjelt, Harald**, Om reassuradörs betalningsskyldighet, då den av den direkta assuradören utgivna ersättningen icke överensstämmer med ersättningskyldigheten, NFT 1924 s 190–199
- Hjuler, Axel**, Reassurandørens Forpligtelse til at deltage i Skadesutbetalinger, NFT 1929 s 29–44
- Hodge, Cyril**, Whither Reinsurance? CIIJournal 1948 s 12–34
- Hoppu, Esko**, Monivakuutus. Vahinkovakuutusta koskeva tutkimus. Helsinki 1972 (stencil)
- Hult, Phillips**, Föreläsningar över försäkringsavtalslagen. Stockholm 1936
- Ignatius, Kaarlo**, Vakuutusopimuslaki 12 päivältä toukokuuta 1933 selityksineen. 3 painos av Antti Kivivuori. Vammala 1970
- Ivamy, E R Hardy**, General Principles of Insurance Law. Second Edition. London 1970
- Marine Insurance. London 1969
- Juridiska Föreningens förhandlingar 1924 fråga nr 3: Är återförsäkrare vid sjöförsäkring skyldig att utgiva full ersättning i enlighet med återförsäkringsavtalet, då huvudförsäkrare gjort konkurs, i vilken försäkringstagaren endast delvis erhåller gottgörelse, eller bör återförsäkrares ersättningsskyldighet begränsas till storleken av den åt försäkringstagaren ur konkursboet utbetalade dividenden? Centralavdelningen JFT 1924 s 306–322, Wasa filialavdelning JFT 1924 s 322, Wiborgs filialavdelning JFT 1925 s 174–175

Kalderén, Gunnar, Om återförsäkring i skadeförsäkring. Stockholm 1938

Kofoed, Erik—Aagaard-Hansen, Erik, Sø- og anden transportforsikring. Odense 1971

Kubli, Ernst A, Luftfahrtversicherung unter besonderer Berücksichtigung der Luftpools. Diss. Zürich 1952

From Our Legal Correspondent: When The Insurer Has To Pay. 4 Reinsurance 1973 s 443—451

Lurie, Hans-Georg, Begriff, Wesen und Rechtsnatur der Versicherungspools. Diss. Hamburg 1934

Lyngsø, Preben, Dansk forsikringsret. København 1971

Monachos, Athene N, Reinsurance in English Private International Law, Journal of Business Law 1972 s 206—220

de Mori, Bruno, Le contrat de réassurance. Etude de droit comparé. Rome 1936

Neave, J A S, Reinsurance today: a general survey, CII Journal 1966 s 47—65

Nordman, Bengt O, De amerikanska hurricanerna ur finska reassuradörers synpunkt, NFT 1966 s 192—204

Ormstad, Olav, Reassuranse i skadeforsikring. 4 utgave. Oslo 1972

Pentikäinen, Teivo, Vakuutusoppi. 5 painos. Helsinki 1970

Preston, Sidney—Colinvaux, Raoul, The Law of Insurance. Second Edition. London 1961

Prölss, Erich R, Ansichten der Rückversicherung. Ausgewählte Verträge und Aufsätze. Karlsruhe 1964

Beiträge zum Rückversicherungsrecht. Karlsruhe 1965

Grundlagen und Grundfragen des Rückversicherungsrechtes. Schriftenreihe der Österreichischen Gesellschaft für Versicherungsfachwissen, NF Heft 1 (Mai), Wien 1952

Rechtsfragen der Schadenexcedenten-Rückversicherung, ZVW 1966 s 511—579

Rechtsgrundlagen des Rückversicherungsvertrages, Zeitschrift für das gesamte Handels- und Konkursrecht Bd. 109 (1942) s 113—141

Versicherungsvertragsgesetz. 16 Auflage. München und Berlin 1967 (VVG)

- Zwischenstaatliches Rückversicherungsrecht. Rostock i M 1942
- Ritter, Carl—Abraham, Jürgen**, Das Recht der Seeversicherung I. Ein Kommentar zu den Allgemeinen Deutschen Seeversicherungs-Bedingungen. 2 Auflage. Hamburg 1967
- Rodda, William H**, Inland Marine and Transportation Insurance. Second Edition. Englewood Cliffs, N J 1958
- Roelli, Hans—Jaeger, Carl**, Kommentar zum Schweizerischen Bundesgesetz über den Versicherungsvertrag vom 2 April 1908. Dritter Band. Bern 1933
- Routamo, Eero**, Om försäkringsbolagens regressanspråk, NFT 1970 s 193—205
- Saarinen, O**, Om maximeringspolitiken och villkoren vid återförsäkringsavtal, NFT 1922 s 378—396
- Salzmann, Hans**, Der Rückversicherungsvertrag im schweizerischen Privatrecht i Ausblick und Rückblick. Erich R Prölss zum 60 Geburtstag. München 1967 s 277—289
- Schilling, Th**, Nettosystemet i Transportforsikringen, NFT 1921 s 103—113
- Portefeuilleristornering ved Genforsikringskontrakter, NFT 1928 s 539—550
- Regulering og Afregning fra Cedent til Reassurandør i Transportforsikringen, NFT 1926 s 332—339
- Schlegelberger, Franz**, Seeversicherungsrecht. Allgemeine Deutsche Seeversicherungsbedingungen. Berlin und Frankfurt a M 1960
- Selmer, Knut S**, I hvilken udstrækning bør selskabet betale erstatning, når der kan være tvivl om, hvorvidt en bindende forsikringsaftale er kommet i stand? 14 Nordiske Livforsikringskongres København 1964 s 23—57
- Statens Offentliga Utredningar 1925:21**. Förslag till lag om försäkringsavtal m m. Stockholm 1925
- Steinrisser, Jürg Eduard**, Die Folgepflicht des Rückversicherers. Diss. Bern 1959
- Svensk Försäkrings-Årsbok 1973**. Stockholm.
- Sveriges Officiella Statistik**. Enskilda försäkringsanstalter 1972. Stockholm 1974
- Szirmai, Z—Korevaar, J D**, The Merchant Shipping Code of the Soviet Union. Leyden 1960

- Sändig, Johannes**, Der Versicherungspool. Sein Wesen und seine wirtschaftliche Bedeutung. Diss. Leipzig 1927
- Templeman, Frederick—Greenacre, C T**, Marine Insurance. Its principles and practice. Fourth edition. London 1934
- Thompson, Kenneth**, Reinsurance. Third edition. Philadelphia 1951
- Tirkkonen, Tauno**, Vålimiesmenettely. Vammala 1943
- Tybjerg, Niels**, Dansk Søforsikrings-Konvention af 2 April 1934. 2 udgave. København 1963
- UNCTAD**, Reinsurance problems in developing countries. Study by the UNCTAD secretariat. TD/B/C.3/106/Rev 1. New York 1973
- Ussing, Henry**, Enkelte kontrakter §§ 25—41 og § 53. Tredie oplag. København 1959
- Uster, Karl**, Swiss reinsurers seek fewer controls, Insurance 2/1974 s 12—14
- Vance, William R**, Handbook on the Law of Insurance. Third edition by Buist M Anderson. St Paul, Minn 1951
- von Veh, Eduard**, Om afførsutbyte i reassurans, NFT 1956 s 153—167
- Werner, Edgar C**, Fundamentals of Reinsurance. New York 1964
- Wikborg, Erling**, Hovedassurandørens retslige stilling, ND 1927 s 193—221
- Wilhelmsson, Thomas**, Återförsäkring och regressrätt, JFT 1974 s 87—101
- Winter, William D**, Marine Insurance. Its Principles and Practice. Third edition. New York—Toronto—London 1952
- Wörner, Gerhard**, Der Rückversicherungsvertrag. Diss. Leipzig 1935
- Østergaard, O**, I hvilken Udstrækning er Reassurandørerne pligtige til at deltage i det reassurerende Selskabs Tab? NFT 1921 s 215—226

